

ความรู้ชุด

กฎหมายชาวบ้าน เล่ม 3

จาก สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

กรมประชาสัมพันธ์

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961131147

ความรู้เกี่ยวกับ
กฎหมายชาวบ้าน (เล่ม 3)

จาก

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

กรมประชาสัมพันธ์

จัดพิมพ์โดย

กองวิชาการ

กรมประชาสัมพันธ์ โทร. 281-8874

คำนำ

หนังสือความรู้ชุดกฎหมายชาวบ้านเล่มนี้ เป็นเล่มที่ 3 ที่กรมประชาสัมพันธ์ได้จัดพิมพ์ขึ้น โดยรวบรวมบทความจากรายการกฎหมายชาวบ้าน ซึ่งศูนย์ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงผลิตขึ้นเป็นรายการออกอากาศเผยแพร่สู่ประชาชน ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และสถานีในเครือของกรมประชาสัมพันธ์ทั้งหมด

ในการจัดพิมพ์หนังสือชุดกฎหมายชาวบ้านเล่ม 3 นี้ กรมประชาสัมพันธ์ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากวิทยากร-ผู้ทรงคุณวุฒิ ของคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ชมรมทนายความสตรี สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์และสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม กรมประชาสัมพันธ์ ใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

กรมประชาสัมพันธ์ หวังว่าหนังสือชุดกฎหมายชาวบ้านเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและผู้สนใจด้านกฎหมายโดยทั่วไป.

กรมประชาสัมพันธ์

มิถุนายน 2525

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

1. ผู้เสียหาย
อาจารย์เริงธรรม ลัดพลี 7
2. คำประกัน จำนอง จำน่า
ผศ. วิมลศิริ ขำนาญเวช 16
3. หม่าคน
อาจารย์ยั้งศักดิ์ กฤษณจินดา 34
4. ข้อนำรูปร่างประการเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายโดยเฉพาะหลัก
ฐานในการฟ้องร้องและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการซื้อขาย
ที่ดิน
อาจารย์นิคม หังสุวรรณ 42
5. เมื่อเช็กเด็งจะทำอย่างไร
อาจารย์อำนาจ วงศ์บัณฑิต 54
6. บัตรประจำตัวประชาชน
นายสมพงษ์ เวชสาร 65
7. ความต่างกันในการทำการขายฝากและจำนอง
จรรยาพร พัฒนางกูร 74
8. พบกันครึ่งทางระหว่างเจ้าหน้าที่จดทะเบียนสิทธิ
และนิติกรรมของกรมที่ดินกับประชาชน
นางมยุรี โสคติพันธุ์ 81

9. การคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่
นายสุพจน์ สุโรจน์ 89
10. พ.ร.บ.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย
ของบ้านเมือง พ.ศ. 2503
ผศ.สุนีย์ มัลลิกะมาลัย 97
11. พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497
รศ.ไชยยศ เหมะรัชตะ 105
12. ฐานะของพระมหากษัตริย์ตามระบอบรัฐธรรมนูญ
อาจารย์ธงทอง จันทรางศุ 117
13. ความผิดฐานฉ้อโกง
รศ.ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล 131
14. ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา และพันธบัตร
รัฐบาล
ผศ. วีระพงษ์ บุญโยภาส 146
15. ประชาชนกับเจ้าพนักงาน
ผศ.ดร.อมิรัตน์ เพ็ชรศิริ 154
16. กฎหมายแรงงาน
อภิศักดิ์ ก้องกัจจวาทโชค 165

ผู้เสียหาย (เชื่อก ๑๓๑)

อาจารย์เรีงธรรม ลัดพลี

อาจารย์บรรยายพิเศษ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำร้องทุกข์ ตามกฎหมาย (มาตรา 2 (7)) คือ การที่ผู้เสียหาย ได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่า มีผู้กระทำความผิดซึ่งจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่ง กระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายและกล่าวหา โดยมีเจตนา จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

ตามหลักกฎหมายในเบื้องต้นนี้ สรุปก็คือ ผู้เสียหาย แจ้งความ (ศัพท์ที่เรา ๆ ใช้กัน) กับตำรวจ ว่า มีคนทำให้เราได้รับความเสียหาย เราเป็นผู้เสียหาย (ตามกฎหมาย ที่เคยกล่าวไว้แล้ว) และเรา ต้องการให้เขาได้รับโทษ ตามที่เราแจ้งความนั้น

ในระยะหลัง ๆ ตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา ศาลฎีกาตีความเรื่อง การร้องทุกข์ หรือ คำร้องทุกข์ ไปในแนวทางด้านปฏิเสธ นั่นก็คือ

การแจ้งความหรือคำแจ้งความ ของผู้เสียหายนั้น ถือไม่ได้ว่าเป็น การร้องทุกข์ตามกฎหมายกล่าวคือ การที่ผู้เสียหายไปแจ้ง หรือไป กล่าวหา กับตำรวจนั้น ไม่ใช่คำร้องทุกข์ตาม ป.วิ.อ. นั้นเอง ซึ่ง ศาลฎีกาเห็นว่า ผู้เสียหาย ไม่มีเจตนาที่จะให้ผู้ถูกแจ้งได้รับโทษ เมื่อผู้เสียหายแจ้งข้อความต่อตำรวจ ซึ่งการแจ้งความดังกล่าวผู้เสียหายมีเจตนาเป็นอย่างอื่น ประเดี๋ยวจะเล่าให้ท่านฟังว่าเป็นอย่างไร กันบ้าง และถ้อยคำหรือข้อความต่าง ๆ นั้น มักจะเป็นคดีเกี่ยวกับ เรื่องเช็คเป็นส่วนใหญ่ อันน่าจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้ฟังไว้บ้าง ไม่มากก็น้อย เพราะปัจจุบันมีการใช้เช็คกันอย่างไม่ถูกต้องผิดเจตนารมณ์ของกฎหมายและทางปฏิบัติในการใช้เช็คกันเป็นส่วนมาก แต่ก็จะไม่ขอกล่าวล่งไปในเรื่องเช็คมากกว่านี้

ตัวอย่างในขั้นต้น จะเป็นคดีเกี่ยวกับเรื่องเช็ค ซึ่งศาลฎีกาแปลไว้ว่าถ้อยคำหรือข้อความดังกล่าว ผู้เสียหายหรือผู้แจ้งความ ไม่มีเจตนาให้พนักงานสอบสวน (หรือตำรวจ) ดำเนินคดีเอากับจำเลย ก็เท่ากับว่า ไม่มีเจตนาให้เขาต้องได้รับโทษนั่นเอง ก็เลยไม่เป็นคำร้องทุกข์

ก่อนที่จะคุยกันต่อไปถึงตัวอย่าง คำร้องทุกข์ ในคดีเช็คนั้น ขอให้ท่านผู้ฟังเข้าใจคร่าว ๆ เสียก่อนว่า คดีเช็ค เป็นคดีอาญา ที่เขาเรียกกันว่าเป็นความผิดต่อส่วนตัว หรือความผิดอันยอมความกันได้ ถ้าไม่เป็นโจทก์ฟ้องร้องเอง จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าดำเนินคดีให้ก็ต้องแจ้งความ หรือ ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน (หรือตำรวจ) ให้ทำการสอบสวน แล้วส่งคดีให้พนักงานอัยการ-ทนายแผ่นดิน

ฟ้องร้องต่อไป เพราะฉะนั้น ถ้าไม่ใช่เป็น คำร้องทุกข์เสียแล้ว การดำเนินคดีของฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็ย่อมไม่ชอบตามกฎหมายนั่นเอง และคดีเช็คนี้อีก มีกำหนดระยะเวลา หรือที่เขาเรียกกันว่า อายุความ ฟ้องร้อง หรือแจ้งความ กำหนด 3 เดือน ถ้าเกินกว่านี้ก็ถือว่า คดีขาดอายุความ

ตัวอย่างแรก หรือคดีแรก ก็คือ ข้อความที่ว่า “วลว ธนาการ ได้คืนเช็คฉบับดังกล่าวพร้อมเอกสารการคืนเช็ค แจ้งปฏิเสธการจ่ายเงินโดยอ้างว่า “บัญชีปิดแล้ว” เป็นเหตุให้ผู้แจ้งได้รับความเสียหายรับเงินจากเช็คไม่ได้ ผู้แจ้งได้ติดต่อทวงถามเงินจากจำเลยแล้วหลายครั้ง แต่ก็ได้รับการผัดผ่อนตลอดมา ผู้แจ้งเกรงว่า เช็คฉบับดังกล่าวจะขาดอายุความทางคดี จึงมาแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจทราบ เพื่อกันเช็ขาดอายุความ ทั้งนี้ผู้แจ้งยังไม่ประสงค์จะร้องทุกข์มอบคดีต่อเจ้าพนักงานสอบสวนแต่อย่างใด ผู้แจ้งจะไปติดต่อด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่งก่อนหากไม่ได้ผลจะมาร้องทุกข์อีกครั้งในภายหลัง “วลว” ดังนี้ ศาลฎีกาพิเคราะห์ว่า ข้อความดังกล่าว มีระบุไว้ชัดเจนว่า “การที่โจทก์มาแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นก็เพียงแต่เพื่อป้องกันคดีขาดอายุความอย่างเดียว ดังจะเห็นได้จากข้อความที่เน้นต่อไปว่า โจทก์ไม่ประสงค์จะร้องทุกข์มอบคดีต่อพนักงานสอบสวน ต่อเมื่อโจทก์ไปติดต่อจำเลยอีกครั้งไม่ได้ผล จึงจะมาร้องทุกข์อีกครั้งในภายหลัง ซึ่งก็หมายความว่า เมื่อไม่ได้ผลในการทวงถาม โจทก์จึงจะมาร้องทุกข์นั่นเอง จึงถือไม่ได้ว่า โจทก์มาแจ้งต่อพนักงานสอบสวนในลักษณะของการกล่าวหาโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

ลำพังแต่การแจ้งความที่มีเจตนาเพียงเพื่อป้องกันคดีขาดอายุความเท่านั้น ถือไม่ได้ว่า เป็นการร้องทุกข์ตามกฎหมาย”

ซึ่งกรณีนี้ ศาลฎีกาก็ได้ชี้ข้อแตกต่างกับกรณีที่ว่า ผู้แจ้งความร้องทุกข์ยังมีความต้องการที่จะเอาโทษจำเลยอยู่ เป็นแต่เพียงอยากได้เงินคืนมากกว่าที่จะให้ลงโทษ (186/2513) และกรณีที่ว่า เป็นเรื่องที่มีการแจ้งความไว้แล้ว และได้มีการดำเนินการเรียกจำเลยไปสอบสวนบันทึกคำให้การไว้ ทั้งเคยได้เรียกโจทก์จำเลยไปเปรียบเทียบคดีกันแล้วด้วย เป็นการกระทำที่แสดงถึงเจตนาที่จะว่ากล่าวเอาผิดแก่จำเลยแล้ว (263/2518) ส่วนกรณีที่ว่า คำแจ้งความของผู้แจ้งฟังความหมายได้ว่า ผู้แจ้งมีเจตนาที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษเพียงแต่ขอเวลาไว้เพื่อไปตกลงกับจำเลยเสียก่อน เมื่อตกลงไม่ได้ จึงจะให้ดำเนินคดีกับจำเลยต่อไป กรณีเหล่านี้ ข้อเท็จจริงไม่ตรงกับคดีนี้ตรงที่ว่าคดีนี้โจทก์ระบุไว้ชัดว่า “โจทก์ยังไม่ประสงค์ที่จะร้องทุกข์มอบคดีต่อพนักงานสอบสวนจึงไม่มีทางที่จะแปลเจตนาให้ชัดต่อถ้อยคำที่ชัดเจนเช่นนี้ได้” (2409/2518)

เรื่องนี้ ถ้าฟังไม่ละเอียดชัดเจน ก็อาจไขว่เขวไปได้ แต่ศาลฎีกาท่านเห็นว่า หากโจทก์มีเจตนา ยังไม่ประสงค์ที่จะร้องทุกข์มอบคดีต่อเจ้าหน้าที่แล้วละก็ ย่อมไม่เป็นคำร้องทุกข์นั่นเอง โจทก์ก็ย่อมแพ้คดีไปตามระเบียบ

ตอนนี้ลองมาฟังกันอีกเรื่องหนึ่ง คือว่า โจทก์ไปแจ้งความตำรวจขอความในรายงานเบ็ดเสร็จมีความว่า “๖๗๖ จำเลยตกลงซื้อเครื่องอะไหล่รถยนต์จากผู้แจ้งเป็นเงิน 15,000 บาท ออกเช็คเงินสด

ลงวันที่สั่งจ่าย ผู้แจ้งนำเช็คเข้าบัญชีธนาคารฯ ธนาคารฯเรียกเก็บเงินไม่ได้ ผู้แจ้งได้รับความเสียหายได้ติดต่อจำเลยแล้ว ไม่พบ ในชั้นนี้ผู้แจ้งเพียงแต่มาแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจทราบไว้เป็นหลักฐานชั้นหนึ่งก่อน หากติดตามจำเลยได้เมื่อใด ผู้แจ้งจะนำเช็คของกลางมามอบให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับจำเลยในภายหลัง” ดังนี้ ศาลฎีกาโดยมติของที่ประชุมใหญ่เห็นว่า “ข้อความที่โจทก์แจ้งดังกล่าว มีเจตนาเพียงมาแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจรับทราบไว้เป็นหลักฐานว่า จำเลยออกเช็คชำระหนี้ เช็คเรียกเก็บเงินไม่ได้ เพราะบัญชีของผู้สั่งจ่ายปิดแล้วเท่านั้น ขณะแจ้ง ผู้แจ้งไม่มีเจตนาให้พนักงานสอบสวนทำการสอบดำเนินคดีกับจำเลยต่อไปประการใด **ไม่มีข้อความหรือพฤติการณ์ในขณะแจ้งความดังกล่าวว่ามีเจตนาจะให้จำเลยได้รับโทษ** ส่วนข้อความที่ปรากฏว่า หากติดตามจำเลยได้เมื่อใด ผู้แจ้งจะนำเช็คของกลางมามอบให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีในภายหลังเป็นเรื่องในอนาคตที่ไม่แน่นอน ไม่เป็นข้อบ่งชี้ว่าขณะที่แจ้งความนั้น ผู้แจ้งมีเจตนาจะให้จำเลยได้รับโทษ ข้อความที่โจทก์แจ้งในรายงานฉบับเสร็จประจำวัน (ซึ่งเขาเรียกกันว่า “ลงประจำวัน”) คดีนี้ จึงไม่ใช่คำร้องทุกข์ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 2 (7) (2410/2518 ป., 195/2522)

ขณะเดียวกันคำแจ้งความที่ว่า “จึงมาแจ้งความร้องทุกข์ไว้เป็นหลักฐานและขอรับเช็คคืนไปดำเนินการเอง” เท่ากับมิได้มีเจตนาให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแก่จำเลย เป็นเพียงแจ้งความเพื่อ

ให้เป็นหลักฐานเท่านั้น ถ้ามิได้ว่าเป็นการร้องทุกข์ตามกฎหมาย” (1849/2519)

หรือ “แจ้งความให้พนักงานสอบสวนทราบไว้เป็นหลักฐาน เกรงเช็คจะขาดอายุความ” หรือ “จึงมาแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจทราบไว้เป็นหลักฐานเพื่อจะได้ฟ้องร้องเองต่อไป” ถ้ามิได้ว่าเป็นการร้องทุกข์ตามกฎหมาย (62/2521)

แจ้งความแล้ว จะเป็นคำร้องทุกข์ตามกฎหมายหรือไม่ เกี่ยวกับคดีเช็คก็เล่าให้ฟังพอสมควรแล้วนะครับ คงพอจะเป็นแนวทางป้องกันความเสียหายแก่ตัวเองไว้ได้บ้าง หากท่านเป็นผู้ทรงเช็คหรือเจ้าของเช็ค หรือเจ้าหน้าที่ที่จะเอาเรื่องคดีอาญาทางเช็ค

ต่อไปนี่ ก็จะขอกล่าวถึงเรื่องอื่น ๆ ต่อไปสักเล็กน้อย เกี่ยวกับคำร้องทุกข์นี้

กรณีต่อไปนี่ ก็เกี่ยวกับคดีความผิดฐานกระทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัว หรือความผิดอันยอมความกันได้ ข้อเท็จจริงแห่งคดีก็มีว่า “จำเลย 4 คน ร่วมกันฉุดคร่าพาผู้เสียหายขึ้นรถยนต์จะนำตัวไปต่างจังหวัด แต่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสกัดจับได้เสียก่อน บ่ายวันรุ่งขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้มาดูที่เกิดเหตุ ผู้เสียหายชี้ตัวจำเลยทั้ง 4 ได้ถูกต้อง และให้รายละเอียดว่า จำเลยคนไหน ทำอะไรแก่ตนบ้าง หลังจากเกิดเหตุแล้ว จำเลยคนที่ 2, ที่ 3 และที่ 4 ก็มาขอขมาผู้เสียหายที่บ้าน” ดังนั้นแหละ จะถือได้ไหมว่า พฤติการณ์เหล่านี้ เป็นการร้องทุกข์ขอให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีแก่จำเลยในข้อหานี้แล้ว ศาลฎีกาท่านวินิจฉัยว่า “การที่

ผู้เสียหายชี้ตัวจำเลยว่า จำเลยคนใดทำอะไรแก่ตนบ้างเช่นในคดีนี้ ไม่เป็นการแน่นอนเสมอไปว่า ได้มีการร้องทุกข์เกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้แล้ว การขอขมานั้น ก็เป็นแต่การขอให้ยกโทษให้เท่านั้น ไม่เป็นพยานหลักฐานที่จะแสดงว่า ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ขอหาความผิดอันยอมความได้แล้ว”

ข้อควรคิดก็คือว่า การขอขมา เป็นแต่การขอให้ยกโทษให้เท่านั้น ไม่เป็นพยานหลักฐานที่จะแสดงว่า ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์แล้ว (11/2522)

ที่นี้มาถึง คดีข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งปกติเป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความกันได้ จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินคดี ต้องมีการร้องทุกข์ตามกฎหมาย การร้องทุกข์ ก็ต้องเป็นคำร้องทุกข์ตาม ป.วิ.อ.มาตรา 2(7)

เรื่องก็มีอยู่ว่า โจทก์นำสืบว่า หลังจากผู้เสียหายถูกข่มขืนกระทำชำเราแล้ว ผู้เสียหายได้ไปแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน โดยเล่าเรื่องให้ฟัง แต่เมื่อผู้ใหญ่บ้านสอบถามว่า จะดำเนินคดีไหม ผู้เสียหายบอกว่า รอดูไปก่อน หากย้อนมาอีกก็จะเอาเรื่อง แต่ถ้าไม่มาอีกก็แล้วไป แสดงว่า ผู้เสียหายเพียงแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านรับทราบไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น โดยขณะที่แจ้งนั้น ผู้เสียหายยังไม่มีเจตนาจะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษ และเมื่อผู้ใหญ่บ้านพาผู้เสียหายไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้เสียหายกลับไม่แจ้งความเรื่องข่มขืนกระทำชำเราต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยผู้เสียหายเบิกความยืนยันว่าที่ไม่แจ้งความเรื่องข่มขืนกระทำชำเราต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจก็เพราะผู้เสียหาย

ไม่ติดใจเอาความกับจำเลย เป็นการแสดงเจตนาของผู้เสียหายโดยแจ้งชัดว่า ผู้เสียหายไม่ประสงค์จะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษในข้อหาความผิดฐานนี้ ดังนั้น การที่ผู้เสียหายได้ไปแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน (ซึ่งถือว่าเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง มีอำนาจหน้าที่รับแจ้งคำร้องทุกข์ได้) โดยเล่าเรื่องให้ฟังดังกล่าว จึงไม่ใช่เป็นคำร้องทุกข์ ตามกฎหมาย (2206/2522)

และตัวอย่างสุดท้ายในวันนี้ได้แก่ ความผิดฐานยักยอก อันเป็นความผิดอันยอมความกันได้ เช่นคดีเซ็คนั่นเอง ข้อเท็จจริงได้ความว่า พยานโจทก์ได้ไปแจ้งความไว้เพียงว่า “ได้ทำความตกลงกับจำเลยแล้ว จำเลยรับจะชดใช้ข้าวสารและน้ำตาลทราย ที่ได้ขาดหายไปจากสต็อกของโจทก์ให้ แต่เวลาล่วงเลยมาหลายเดือน จำเลยยังไม่นำเงินมาชดใช้ จึงมาแจ้งความไว้เป็นหลักฐาน” ขณะเดียวกันพนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งความ ซึ่งจำเลยอ้างเป็นพยาน ก็เบิกความฟังได้ว่า “พยานโจทก์ปากนี้เพิ่งไปร้องทุกข์ ขอให้ดำเนินคดีแก่จำเลยในข้อหายักยอก เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2519 โดยตามบันทึกนี้ก็มีข้อความระบุไว้ว่า มาแจ้งความเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2519 นั้น ก็เป็นเพียงแจ้งไว้เป็นหลักฐานเพื่อไม่ให้คดีขาดอายุความเท่านั้น จึงถือไม่ได้ว่าการที่พยานโจทก์ผู้แจ้งมาแจ้งความในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2519 เป็นการแจ้งในลักษณะของการกล่าวหา โดยมีเจตนาจะให้จำเลยได้รับโทษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงไม่เป็นคำร้องทุกข์ตามกฎหมาย ข้อหาความผิดฐานยักยอกตามที่โจทก์ฟ้องเป็นความผิดอันยอมความได้ โจทก์รู้เรื่องความผิดและรู้

ตัวว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2519 เมื่อมิได้ร้องทุกข์เสียภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิดเพິงจะมาร้องทุกข์มอบคดีให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีแก่จำเลย ในวันที่ 14 ธันวาคม 2519 เกิน 3 เดือน จึงขาดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 96) (758/2523)

ก็เป็นอันว่า โจทก์สูญเสียทั้งข่าวสารและน้ำตาลทรายไป ก็เนื่องมาจากคำแจ้งความที่ตามกฎหมายไม่ถือว่าเป็นคำร้องทุกข์นั่นเอง กรณีอย่างนี้จะอาจจะพูดกันว่า เป็นข้อขัดข้องทางเทคนิคก็อาจจะได้ แต่ที่จริงแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในหน้าที่และนอกหน้าที่ ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้พอสมควร ก็อาจแนะนำแก้ไขร่วมมือกันได้ มิฉะนั้นประโยชน์ของผู้บริสุทธิ์ก็จะเสียไปโดยใช่เหตุ ขอให้เป็นอุทาหรณ์ต่อ ๆ กันไป ●

คำประกัน จำนอง จำนำ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิมลศิริ ชำนาญเวช

ในยุคนี้ข้าวของแพง ค่าครองชีพสูง คนส่วนใหญ่ชักหน้าไม่
ถึงหลัง ต้องก่อก่อนเพื่อหาเงินมาลงทุนเพิ่มพูนรายได้ ทำอย่างไรผู้
กู้จึงจะกู้เงินได้มากตามที่ต้องการและเจ้าหนี้ยกพอใจเพราะไม่ต้อง
เสี่ยงเรื่องหนี้สูญ คำตอบก็คือ ลูกหนี้ต้องให้หลักประกันแก่เจ้าหนี้ยก
อย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 วิธีต่อไปนี้คือ :

1. การประกันด้วยตัวบุคคล เรียกว่าคำประกัน
2. การประกันด้วยหลักทรัพย์ เรียกว่าจำนอง
3. การประกันด้วยตัวทรัพย์สิน เรียกว่าจำนำ

1. คำประกัน

เป็นสัญญาที่มีบุคคล 3 ฝ่าย ได้แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ และผู้คำ
ประกัน ผู้คำประกันนั้นเป็นบุคคลภายนอกที่ยอมผูกพันตนว่าจะ

ชำระหนี้ให้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ นั้น ถ้าเจ้าหนี้ยังไม่แน่ใจจะ
เกี่ยวให้มีผู้ค้ำประกันของผู้ค้ำประกันอีกชั้นหนึ่งก็ได้ บุคคลที่มา
ค้ำประกันอีกชั้นหนึ่งนี้เรียกว่าผู้รับเงื่อนไข

กฎหมายกำหนดวิธีการทำนิติกรรมการค้าประกันไว้ว่าต้อง
ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะฟ้อง
ร้องบังคับคดีไม่ได้ เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ การรับรองด้วยวาจา
หรือทางโทรศัพท์ หรือเพียงแต่ส่งนามบัตรแนะนำรับรองว่าลูก
หนี้เป็นคนดีขอให้ช่วยเหลือด้วยโดยมิได้มีข้อความว่าจะรับชำระหนี้
แทน ในวงเงินเท่าไร ในกำหนดเวลาเท่าไร และมีได้ลงลายมือชื่อ
นามบัตรนั้นก็ใช้เป็นหลักฐานไม่ได้ แม้จะเป็นจดหมาย ลงลายมือ
ชื่อก็ต้องดูข้อความว่าผู้เขียนมีเจตนาที่จะผูกพันตนอย่างผู้ค้ำประกัน
หรือไม่

ผู้จัดการธนาคารออมสินสาขาต่างจังหวัดเขียนจดหมายขออนุมัติ
สำนักงานใหญ่ ขออนุญาตให้พนักงานบัญชีผู้ได้บังคับบัญชาลงราย
การในแบบบัญชีแทนตน โดยขอรับผิดชอบอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง ถ้า
มีการทุจริตผิดพลาดเกิดขึ้น

สำนักงานใหญ่อนุมัติ

ด้วยความไว้วางใจผู้ได้บังคับบัญชาผู้จัดการมิได้ตรวจสอบอย่าง
ใกล้ชิด ปรากฏว่าพนักงานบัญชีผู้นั้นยกยอกเงินของธนาคารไปหลาย
แสนบาท

ปัญหามีว่า จดหมายที่ผู้จัดการธนาคารสาขาเขียนถึงสำนักงาน

ใหญ่เช่นนี้เป็นสัญญาค้ำประกันหรือมิใช่ มีเจตนาที่จะมุ่งผูกนิติสัมพันธ์กับสำนักงานใหญ่ในฐานะผู้ค้ำประกันหรือเปล่า

ศาลฎีกาพิพากษาว่า ผู้จัดการสำนักงานสาขาต้องรับผิดชอบละเมิด เพราะปฏิบัติหน้าที่ประมาทเลินเล่อทำให้ธนาคารเสียหาย ข้อตกลงในจดหมายเป็นการปฏิบัติภายในวงงานไม่ได้มีเจตนาที่จะผูกพันตนอย่างผู้ค้ำประกัน ถึงแม้ไม่มีจดหมายฉบับนี้ผู้จัดการก็ต้องรับผิดชอบตามที่อยู่แล้ว

การฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต้องฟ้องภายใน 1 ปี นับแต่รู้ถึงการละเมิด (พพ.มาตรา 448) เมื่อฟ้องช้ากว่า 1 ปี คดีขาดอายุความ ผู้จัดการไม่ต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 718/2519) ดังนั้นการที่จะรู้ว่าข้อความขนาดไหนถือเป็นการค้ำประกันจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าเป็นการค้ำประกันแล้วมีอายุความถึง 10 ปี นับแต่วันที่ผู้ค้ำประกันมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ แล้วไม่ชำระคดีนี้โจทก์เข้าใจผิดว่าเป็นการค้ำประกัน จึงฟ้องช้าไป เมื่อคดีขาดอายุความแล้ว จึงไม่ได้รับชดใช้ความสูญเสีย

สิทธิของผู้ค้ำประกัน

ผู้ค้ำประกันเป็นบุคคลภายนอกที่เข้ามาผูกพันตนเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้และลูกหนี้ ความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันจะเกิดต่อเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ถ้าหนี้ถึงกำหนด เจ้าหนี้ทวงถาม ผู้ค้ำประกันมีสิทธิैयाงให้เจ้าหนี้ไปเรียกทวงถามจากลูกหนี้ก่อนได้ ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ทั้งไม่มีทรัพย์สินที่จะให้เจ้าหนี้นี้ยึดมาขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้ได้แล้วผู้ค้ำประกันจึงจะต้องชำระหนี้แทน เมื่อชำระหนี้

ให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้วผู้ค้ำประกันก็เข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ไต่เบี่ยเรียกทวงเงินจากลูกหนี้ได้ทั้งเงินต้น ดอกเบี่ย และค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่ผู้ค้ำประกันได้ออกไปเนื่องจากการค้ำประกันนั้น ๆ

ผู้ค้ำประกันจะไม่มีสิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้ไปเรียกทวงกับลูกหนี้ก่อนถ้าในสัญญาค้ำประกันระบุว่าผู้ค้ำประกันยอมรับผิดร่วมกันกับลูกหนี้และจะไม่มีสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ลูกหนี้ถ้าไปชำระหนี้แทนโดยไม่บอกให้ลูกหนี้ทราบและลูกหนี้ไม่รู้ความจริงจึงไปชำระหนี้ซ้ำอีก

ลูกหนี้ไม่มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ซ้ำสองครั้ง

เจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้สองเท่า

ผู้ค้ำประกันได้แต่ฟ้องเจ้าหนี้เรียกเงินที่ชำระซ้ำคืนเท่านั้นจะไต่เบี่ยเอาจากลูกหนี้ไม่ได้

ความระงับสิ้นไปแห่งการค้ำประกัน

การค้ำประกันเกิดขึ้นโดยนิติกรรมโดยความตกลงระหว่างเจ้าหนี้ลูกหนี้และผู้ค้ำประกัน เมื่อตกลงกันแล้วก็มีความผูกพันตามนั้นตราบใดที่เจ้าหนี้ยังไม่ได้รับชำระหนี้ผู้ค้ำประกันก็ไม่หลุดพ้นความรับผิดชอบจะบอกเลิกถอนตัวกลางคันไม่ได้ เพราะจะทำให้เจ้าหนี้เสียหาย

ผู้ค้ำประกันจะบอกเลิกได้เฉพาะการค้ำประกันนี้เพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวไม่มีจำกัดเวลา เช่นค้ำประกันการเบิกเงินเกินบัญชี ถ้าลูกหนี้ยังไม่เขียนเช็คเบิกเงินเกินกว่าที่ตนมีในบัญชี หนี้ก็ยังไม่เกิด ผู้ค้ำประกันบอกเลิกการค้ำประกันได้เฉพาะหนี้ที่ยังไม่เกิด

คือยังมีได้เบิกเงินเกินบัญชี ส่วนเช็คที่เขียนแล้ว เบิกแล้วก่อนผู้ค้ำประกันถอนตัว

ผู้ค้ำประกันยังต้องรับผิดชอบ

ผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นความรับผิดชอบต่อเมื่อสัญญาค้ำประกันระงับสิ้นไป ด้วยเหตุ 4 ประการคือ

1. เมื่อหนี้ระงับ เช่น ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว หรือ เจ้าหนี้ปลดหนี้ให้ลูกหนี้แล้วจะทวงเอาจากผู้ค้ำประกันอีกไม่ได้

2. เมื่อผู้ค้ำประกันบอกเลิก ขอลถอนตัวจากการค้ำประกัน ซึ่งจะถอนได้เฉพาะหนี้ในอนาคตที่ยังไม่เกิด คือลูกหนี้ยังไม่ได้เบิกเงินเกินบัญชี หนี้ที่เกิดแล้วผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบ จะขอถอนตัวไม่ได้ และถ้าค้ำประกันมีกำหนดเวลา หากเวลาที่ตกลงกันยังไม่สิ้นสุดก็จะขอถอนตัวบอกเลิกก่อนนั้นไม่ได้

3. เจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาให้ลูกหนี้โดยผู้ค้ำประกันไม่ยินยอม ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นความรับผิดชอบ

4. ผู้ค้ำประกันเสนอชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนด แต่เจ้าหนี้ไม่ยอมรับ อาจเป็นเพราะอยากได้ดอกเบี้ยนาน ๆ หรือเพราะไว้วางใจลูกหนี้ การที่เจ้าหนี้ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้จากผู้ค้ำประกันทำให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นความรับผิดชอบ

ใครบ้างที่เป็นผู้ค้ำประกันได้?

บุคคลที่ไม่ถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมทุกคนสามารถค้ำประกันได้ ถ้าเจ้าหนี้เชื่อถือยอมให้ค้ำประกัน

ผู้ที่ถูกจำกัดความสามารถ ได้แก่ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถ บุคคลเหล่านี้ทำนิติกรรมแล้วนิติกรรมเป็นโมฆียะ ผู้ปกครองผู้เยาว์ ผู้อนุบาลคนไร้ความสามารถ และผู้พิทักษ์ของคนเสมือนไร้ความสามารถ บอกเพิกถอนนิติกรรมคำประกันได้

ผู้ที่ทำการสมรสแล้วไม่ถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมคำประกัน ถ้าเจ้าหนี้เชื่อว่าเขามีสินส่วนตัวพอจะชำระหนี้ได้ โดยไม่ต้องไปบังคับเอากับสินสมรส คู่สมรสของผู้คำประกันไม่มีสิทธิขอเพิกถอนสัญญาคำประกันที่คู่สมรสของตนทำกับเจ้าหนี้ เพราะศาลถือว่าการคำประกันมิใช่การจัดการสินสมรสมิใช่การจำหน่าย จำน่า จำนอง หรือก่อให้เกิดภาระติดพันซึ่งสินสมรส เป็นการก่อภาระติดพันสินส่วนตัวของผู้คำประกันเท่านั้น สามียไปคำประกันผู้ใด ภริยาจะไปบอกล้างไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3075/2523) แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหนี้ที่รอบคอบจะเรียกให้ผู้คำประกันนำคู่สมรสมาให้ความยินยอมด้วย เพื่อว่าจะได้มีหลักประกันมั่นคงยิ่งขึ้นดีกว่าให้สามียหรือภริยาลงชื่อคำประกันคนเดียวโดยคู่สมรสมิได้รู้เห็นยินยอม เพราะถ้าลูกหนี้ผิดนัด ต้องเรียกทวงเอากับผู้คำประกัน หากผู้คำประกันไม่มีเงินชำระหนี้จะได้ยึดได้ทั้งสินส่วนตัวและสินสมรสของผู้คำประกัน

2. จำนอง

คือการเอาหลักทรัพย์ตราไว้เป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบตัวทรัพย์สิน ทรัพย์สินนั้นจะเป็นของตัวลูกหนี้เอง หรือของผู้อื่น

ที่ยินยอมเอาทรัพย์สินของตนมาจำนองเพื่อประกันการชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ก็ได้

ทรัพย์สินที่กฎหมายให้ใช้จำนองได้ ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ คือ ที่ดิน ตึก บ้านเรือน กับ สสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ซึ่งมีทะเบียนเป็นหลักฐานแสดงความเป็นเจ้าของ เช่น เรือกำปั่น เรือกลไฟขนาดใหญ่ แพ และสัตว์พาหนะ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ลา พ้อ ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนมีใบรูปพรรณแล้วกับเครื่องจักร ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนแล้วตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักรเพื่อการจำนอง พ.ศ. 2514

ปิ่นและรถยนต์ถึงแม้จะมีทะเบียนก็จำนองไม่ได้ เพราะทะเบียนปิ่นกับทะเบียนรถยนต์มีไว้เพื่อประโยชน์ทางสถิติว่าในประเทศเรามีปิ่นชนิดไหน อยู่ที่ใคร ก็กระบอก รถชนิดไหนอยู่ที่ใคร ก็คั่น กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจนายทะเบียนกรมตำรวจที่จะรับจดทะเบียนจำนอง ได้แต่ให้รับจดทะเบียนต่อทะเบียนเพื่อเรียกเก็บภาษี และตรวจสภาพเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถ ใช้ถนนเท่านั้น

แบบแห่งนิติกรรมจำนอง

กฎหมายกำหนดแบบแห่งนิติกรรมการจำนองไว้ว่า ต้องทำเป็นหนังสือ และจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ถ้าไม่ทำตามแบบนี้นิติกรรมเป็นโมฆะ

เจ้าหน้าที่ที่รับจดทะเบียนจำนองที่ดินและสิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน ได้แก่ สำนักทะเบียนที่ดินในเขตท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ ถ้าจะจำนองบ้านซึ่งปลูกอยู่ในที่ดินของผู้อื่นเช่นเช่าที่เขาปลูกบ้าน เมื่อจะจำนองก็จำนองได้แต่บ้าน จะเอาที่ดินของผู้อื่นไปจำนองด้วยไม่ได้

การ จำนอง เฉพาะบ้าน หรือแพหรือสัตว์พาหนะ ต้องไปจดทะเบียน ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ทำการเขตที่ตั้งบ้านหรือที่แพจอดอยู่

จำนองเรือกำปั่น เรือกลไฟ ขนาดใหญ่ 5-6 ตันขึ้นไป จดทะเบียนที่กรมเจ้าท่า เรือเล็ก ๆ ที่พายขายของในตลาดน้ำ จำนองไม่ได้เพราะเล็กเกินไป กรมเจ้าท่าไม่ออกทะเบียนให้

เครื่องจักรจดทะเบียน จำนองได้ที่สำนักงานทะเบียนเครื่องจักรกลาง ในกระทรวงอุตสาหกรรม ต่างจังหวัดได้ที่สำนักงานทะเบียนเครื่องจักรประจำจังหวัดที่เครื่องจักรนั้นตั้งอยู่

การที่ คุณย่า คุณยาย ให้คนกู้เงินแล้วเอาโฉนดที่ดิน หรือเอาทะเบียนเรือไปรูปพรรณไว้ควายมาเก็บไว้เองที่บ้านเฉย ๆ โดยขี้เกียจไปจดทะเบียน จำนองนั้น ไม่ได้หลักประกันในฐานะผู้รับ จำนอง เป็นเพียงเจ้าหนี้สามัญเท่านั้น ถ้าลูกหนี้ไปกู้ยืมเงินใครหลาย ๆ ราย เจ้าหนี้ทั้งหลายมีสิทธิฟ้องบังคับคดี ยึดทรัพย์เอาออกขายทอดตลาด เอาเงินมาแบ่งเฉลี่ยกันได้ แต่ถ้าไปจดทะเบียน จำนองแล้ว ผู้รับ จำนอง มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนทั้งต้น ทั้งดอก เมื่อมีเงินเหลือเจ้าหนี้สามัญ รายอื่น ๆ จึงจะได้รับชำระหนี้

อีกประการหนึ่ง การที่เราเอาเอกสารสำคัญแสดงกรรมสิทธิของเขามาเก็บไว้เฉย ๆ โดยไม่ได้ไปจดทะเบียนรับ จำนอง เจ้าของ อาจไปแจ้งว่าเอกสารหาย ขอออกใหม่และเอาทะเบียนไปใหม่ไปจดทะเบียนกับผู้อื่นได้ ทำให้ผู้อื่นที่จดทะเบียนรับ จำนองนั้น มีสิทธิดีกว่าเจ้าหนี้ที่มีได้จดทะเบียน จำนอง

จำนองแล้ว จำนองซ้อน ได้หรือไม่?

เช่น นายเก่งกาจ มีที่ดิน 1 แปลงราคาหนึ่งแสนบาท มาจดทะเบียนจำนองประกันการชำระหนี้เงินกู้ 50,000 บาทที่กู้ไปจากนางสาวชนิษฐา ต่อมานายเก่งกาจต้องการขยายกิจการจะกู้เงินเพิ่มอีกแต่นางสาวชนิษฐาไม่มีเงิน หรือไม่ประสงค์จะให้กู้เพิ่ม นายเก่งกาจจึงไปหานางสาวคณินิจ ขอกู้เงิน 30,000 โดยจดทะเบียนจำนองที่ดินแปลงเดียวกันนี้เป็นประกันก็ยอมทำได้ นางสาวชนิษฐาไม่มีสิทธิห้ามนายเก่งกาจเอาไปจำนองซ้อน แม้จะมีข้อตกลงกันได้ล่วงหน้าว่าห้ามจำนองซ้อน ข้อตกลงนั้นก็ใช้ไม่ได้ ไม่ผูกพันนายเก่งกาจ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 712)

ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การจำนองนั้นกรรมสิทธิ์ยังไม่เปลี่ยนมือ นายเก่งกาจยังเป็นเจ้าของที่ดินแปลงนั้นอยู่ เขามีสิทธิอิสระที่จะจัดการที่ดินของเขา ตราบใดที่เจ้าหนี้ยื่นยืนยันดีให้กู้เงินเพิ่มโดยมารับจำนองซ้อนในที่ดินแปลงเดียวกันนี้ สัญญาจำนองนั้นก็ใช้ได้

นางสาวชนิษฐาเจ้าหนี้ยื่นแรกไม่เสียหายจากการที่ลูกหนี้เอาทรัพย์สินไปจำนองซ้อน เพราะ กฎหมายบัญญัติว่าผู้รับจำนองก่อนจะได้รับใช้หนี้ก่อนผู้รับจำนองคนหลัง เรียงตามวันและเวลาที่จดทะเบียนจำนอง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 730)

ถ้าขายทอดตลาดทรัพย์สินแล้วได้เงินไม่พอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ยื่นทุกราย ผู้ที่เสียหายเสี่ยงต่อการขาดทุนคือเจ้าหนี้ยื่นหลัง ๆ ถ้าไม่ยอมเสี่ยงก็ต้องไม่ไปรับจำนองซ้อน เก็บเงินไว้ลงทุนทำอย่างอื่นที่ไม่เสี่ยงดีกว่า

วิธีบังคับจำนอง

เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ถ้าลูกหนี้ไม่ส่งต้น ไม่ส่งดอกเบี้ย เจ้าหนี้มีวิธีบังคับชำระหนี้ได้ 2 วิธีคือ

1. มีจดหมายแจ้งให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนดให้ เมื่อพ้นกำหนดเวลาตามที่บอกกล่าวแล้ว จึงฟ้องคดี ขอให้ศาลสั่งยึดทรัพย์ขายทอดตลาด เอาเงินชำระหนี้

2. ฟ้องคดีขอให้โอนทรัพย์สินหลุดเป็นสิทธิแก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้จะเลือกใช้วิธีนี้ได้ต่อเมื่ออยู่ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ คือ

- ลูกหนี้ขาดส่งดอกเบี้ยมา 5 ปีแล้ว
- ผู้จำนองพิสูจน์ไม่ได้ว่าราคาทรัพย์สินสูงกว่าหนี้ที่ค้ำชำระทั้งต้นทั้งดอก
- ไม่มีการจำนองรายอื่นหรือบุริมสิทธิอื่นได้จดทะเบียนไว้เหนือทรัพย์สินอันเดียวกันนั้น

การจะเอาทรัพย์สินหลุดเป็นสิทธิ ต้องครบเงื่อนไขทั้ง 3 ประการนี้ ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งก็ยังไม่บังคับเอาทรัพย์สินหลุดเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ไม่ได้ เช่น แม้นายเก่งกาจจะไม่ส่งดอกเบี้ยค้างมา 6-7 ปีแล้ว แต่เมื่อคิดรวมทั้งต้นทั้งดอกก็ยังไม่เต็มราคาทรัพย์สิน เช่น ที่ดินราคาตั้งล้านบาท จำนองประกันหนี้เพียง 1 แสน แม้จะค้างชำระดอกเบี้ยจนท่วมต้นรวมกันแล้วยังไม่ถึงล้านบาท ก็เอาของเขาหลุดเป็นของเจ้าหนี้ไม่ได้

คำว่าบุริมสิทธิ หมายถึง สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่น เพราะได้ทำคุณประโยชน์แก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้เช่น หลังจากจดทะเบียนจำนองที่ดินกับนางสาวชนิดาแล้ว นางสาว

ขนิษฐาก็ได้แต่เก็บรักษาสัญญาจำนองและโฉนดที่ดินไว้ ส่วนตัวทรัพย์สินคือที่ดินผืนนั้น นายเก่งกาจยังคงเป็นเจ้าของครอบครองและมีสิทธิจัดการ ไร้สอยที่ดินแปลงนั้นต่อไป ถ้านายเก่งกาจจ้างนายเงินมาก รับเหมาก่อสร้างตึกแถวลงบนที่แปลงนั้น แล้วตกลงทำรายการประมาณราคาไปจดทะเบียนขุมนสิทธิไว้ก่อนเริ่มลงมือทำการก่อสร้าง นายเงินมากจะเป็นเจ้าหนี้ผู้มีขุมนสิทธิเหนือที่ดินแปลงนี้เท่าราคาค่าก่อสร้างที่ได้จดทะเบียนไว้ เพราะเป็นผู้ทำประโยชน์ทำให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น เนื่องจากมีสิ่งปลูกสร้างที่นายเงินมากลงทุนลงไป จึงเป็นการยุติธรรม ที่กฎหมายห้ามเจ้าหนี้ผู้รับจำนองเอาทรัพย์สินหลุดเป็นสิทธิของตนผู้เดียว แต่ให้ใช้วิธีขายทอดตลาด เมื่อได้เงินมาแล้วจะได้แบ่งให้นายเงินมาก เจ้าหนี้ผู้มีขุมนสิทธิด้วย และแบ่งให้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองซ้อนรายหลัง ๆ ด้วย

ดังนั้นที่กล่าวไว้ว่าการจำนองซ้อนเจ้าหนี้รายแรกไม่เสียหายนั้นก็ไม่ถูกต้องทีเดียวนัก ความจริงเสียหายเล็กน้อย คือถูกจำกัดสิทธิทำให้บังคับจำนองได้โดยการขายทอดตลาดวิธีเดียว แต่จะเอาทรัพย์สินหลุดเป็นสิทธิของตนคนเดียวไม่ได้ ถ้าอยากได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินก็ต้องเข้าสู่ราคาในการประมูลขายทอดตลาดและให้ราคาสูงจนชนะการประมูลราคาจึงจะได้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยการซื้อจากการขายทอดตลาดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดขายตามคำสั่งศาล

เมื่อบังคับจำนองแล้ว หากได้เงินไม่พอชำระหนี้ กฎหมายบัญญัติว่า ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 733) จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ที่จะต้องตรวจดู

ราคาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้ตี ถ้าปล่อยเงินมากไป ขายทรัพย์สินไม่ออก หรือขายได้น้อยกว่าเงินต้นและดอกเบี้ยที่ค้างชำระ เจ้าหนี้ก็จะขาดทุน ทางแก้ก็คือ หากลูกหนี้อยากได้เงินมากๆ ให้ใกล้เคียงกับราคาหลักทรัพย์สินที่เป็นประกัน ก็ต้องตกลงกันไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในสัญญาจำนองว่า ถ้าถึงเวลาบังคับจำนองหากได้เงินไม่พอชำระหนี้ลูกหนี้ยินยอมตีรับผิดในส่วนที่ยังขาด ข้อตกลงเช่นนี้ใช้ได้ ไม่เป็นโมฆะ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1313/2480) ไม่ขัดต่อกฎหมายมาตรา 733 เพราะเป็นเครื่องช่วยให้ลูกหนี้กู้เงินได้มากขึ้น ไม่ถูกกตราคาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และช่วยเจ้าหนี้ให้มีความมั่นใจว่าจะไม่เสี่ยงต่อการขาดทุน

การเป็นผู้รับจำนองนี้ดีอีกอย่างคือ ไม่มีการขาดอายุความกฎหมายบัญญัติว่าแม้สิทธิเรียกร้องจะขาดอายุความ เช่น กู้เงินแล้วไม่ชำระหนี้ จนหนี้ถึงกำหนดตั้ง 10 ปีแล้ว เจ้าหนี้ไม่ได้เรียกทวงไม่ได้ฟ้องร้อง เพราะหลงลืม หรือเพราะลูกหนี้หลบหนีก็ดี ก็ไม่ห้ามผู้รับจำนอง ที่จะใช้สิทธิบังคับเอาจากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน แต่ดอกเบี้ยค้างชำระนั้นให้เรียกได้เพียง 5 ปี (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 189)

3. จำนำ

คือการที่ลูกหนี้ส่งมอบทรัพย์สินให้เจ้าหนี้ยึดถือไว้เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้

ทรัพย์สินที่ใช้จำนำได้ คือ สิ่งหามทรัพย์สินทุกชนิด เช่น เครื่องประดับเพชรพลอย หรือเครื่องใช้ในบ้าน เช่น วิทยุ โทรทัศน์

พัฒนา ตู๋เย็น แจกกันลายคราม ปากกา นาฬิกา เป็นต้น

สังหาริมทรัพย์ที่มีทะเบียนเช่น เรือกำปั่น เรือกลไฟ แพ และสัตว์พาหนะ ซึ่งจำนองได้ตั้งกล่าวแล้ว ถ้าจะจำนำก็จำนำได้ด้วย เช่น นายสีมีควายหลายตัว ต้องการกู้เงินนายสา เพื่อเอามาซื้อปุ๋ย และยาฆ่าแมลง ลงทุนทำนา นายสาเจ้าหนี้มีสิทธิเลือก จะรับจำนองโดยไปจดทะเบียนจำนองที่อำเภอซึ่งเป็นภูมิลำเนาของนายสีเจ้าของควาย แล้วยึดถือสัญญาจำนองกับใบรูปพรรณควายไว้ ส่วนควายยังคงอยู่กับนายสีใช้ทำไร่นาได้ต่อไป โดยเจ้าหนี้ไม่ต้องรับภาระเลี้ยงดูก็ได้ หรือนายสาจะเกี่ยงให้จำนำโดยเอาควายมาให้ นายสายึดถือไว้เป็นประกันการชำระหนี้ก็ได้ วิธีนี้นายสาเจ้าหนี้มีภาระต้องเลี้ยงดูควายที่ตนรับจำนำไว้ให้ดีให้ปลอดภัย เหมือนอย่างที่บ้านของควายทั้งหลายในย่านนั้นเขาระวังรักษา กัน ถ้าปล่อยไว้กลางทุ่ง ไม่มีโรงนาให้อยู่ ไม่คุ้มไฟไต้ยุ้ง ไม่ให้หญ้า ให้น้ำ ควายผอมตาย หรือถูกผู้ร้ายลักไป นายสาเจ้าหนี้ก็จะต้องรับผิดชอบใช้ความเสียหายให้นายสีลูกหนี้ เพราะการจำนำทรัพย์ เจ้าหนี้มีสิทธิเพียงยึดถือครอบครองทรัพย์ที่จำนำชั่วคราวระหว่างที่ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้เท่านั้น กรรมสิทธิ์ยังอยู่ที่นายสีลูกหนี้ไม่โอนมายังนายสา

ถ้าเจ้าหนี้จะเอาควายที่รับจำนำไว้ออกใช้งานหรือเอาให้คนอื่นใช้ ต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ผู้เป็นเจ้าของก่อน

ถ้าควายออกลูก ลูกควายเป็นดอกผลธรรมดา ซึ่งนายสีลูกหนี้มีสิทธิ์เป็นเจ้าของ นายสาจะยึดเอาลูกควายไว้เป็นของตนไม่ได้

ถ้าเอาควายออกให้เช่า ค่าเช่าควายเป็นดอกผลชนิดหนึ่ง ซึ่งกฎหมาย

ยอมให้เจ้าหนี้จัดสรรใช้เป็นค่าดอกเบี้ยได้ ถ้าไม่มีดอกเบี้ยค้างชำระก็ผ่อนใช้เงินต้นได้

ควายป่วย เจ้าหนี้จ่ายค่ายา ค่าหมอรักษาควายไปเท่าไร คิดเอากับลูกหนี้ได้ เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น เช่น ลูกหนี้อยอมให้เอาควายออกใช้งาน โดยเจ้าหนี้ต้องจ่ายค่าบำรุงรักษาค่าจ้างเด็กเลี้ยงควายเอง เป็นต้น

กฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีการทำนิติกรรมการจำนำว่าจะต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานอย่างไร การที่โรงรับจำนำออกตั๋วหรือให้ลูกหนี้ผู้จำนำพิมพ์นิ้วมือนั้นเป็นบทบัญญัติพิเศษตามพระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ. 2505 เพื่อป้องกันมิให้โรงรับจำนำซึ่งมีลูกค้าหลายรายสับสนว่าทรัพย์สินไหนเป็นของใคร และป้องกันมิให้โรงรับจำนำเป็นแหล่งรับของโจรเท่านั้น มิใช่กำหนดขึ้นเพื่อความสมบูรณ์แห่งนิติกรรม เจ้าหนี้ที่เป็นเอกชนเพียงแต่ตกลงด้วยวาจา รับของไว้เป็นประกันการชำระหนี้ ถ้าจำนำนั้นก็ใช้ได้ แม้ว่าการกู้เงินเกินกว่า 50 บาท จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อลูกหนี้ผู้กู้จึงจะฟ้องร้อง บังคับคดีกันได้ก็ตาม (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653) แต่การจำนำกฎหมายมิได้บังคับไว้เช่นนั้น ถ้าจำนำเป็นอันสมบูรณ์เมื่อลูกหนี้ส่งมอบทรัพย์สินให้เจ้าหนี้อัตโนมัติไว้

ทรัพย์สินชนิดเช่นสินค้าจำนวนมาก ๆ ที่เก็บไว้ในคลังสินค้า ถ้าจะจำนำกันขนย้ายมาส่งมอบลำบาก กฎหมายยอมให้มีการมอบเอกสาร คือใบกำกับสินค้าแทนการส่งมอบสินค้าได้ โดยบัญญัติว่า “ถ้าทรัพย์สินที่จำนำเป็นสิทธิซึ่งมีตราสาร และมีได้ส่งมอบตราสาร

นั้นให้แก่ผู้รับจำนำ ทั้งนี้ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งการจำนำแก่ลูกหนี้แห่งสิทธินั้นด้วยไซ้ ท่านว่าการจำนำย่อมเป็นโมฆะ” (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 750)

หมายความว่า การจำนำสินค้าจะต้องปฏิบัติดังนี้คือ

1. ส่งมอบใบกำกับสินค้าหรือใบประทวนสินค้าให้แก่เจ้าหนี้
2. แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้นายคลังสินค้าทราบ ว่าทรัพย์ตามรายการที่ฝากไว้ได้ตกอยู่ในภาระจำนำแก่เจ้าหนี้แล้ว

ถ้าจำนำเช็ค ชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือซึ่งเป็นเช็คลงวันที่ล่วงหน้าระหว่างยังไม่ถึงกำหนดยังขึ้นเงินไม่ได้ ถ้าผู้ถือเช็คร่อนเงินจะเอาไปจำนำก็ได้ โดยมอบเช็คให้เจ้าหนี้ และสลักหลังเช็คใบนั้นว่ามีการจำนำไว้แล้วโดยไม่ต้องแจ้งให้ธนาคารทราบ เมื่อเช็คถึงกำหนดเจ้าหนี้ไปขึ้นเงินกับธนาคารได้เลย

ถ้าจำนำตั๋วแลกเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงินและเป็นตัวที่ผู้สั่งจ่ายระบุห้ามโอนเปลี่ยนมือ ถ้าตัวยังไม่ถึงกำหนดผู้ทรงตัวร่อนเงิน อยากรู้ได้เงินเร็วกว่าที่ระบุในตัว ก็เอาตัวเงินไปจำนำได้ โดยจดแจ้งการจำนำไว้ในตัวเงินใบนั้นก่อนส่งมอบแก่เจ้าหนี้ และแจ้งให้ผู้มีหน้าที่จ่ายเงินทราบ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 752)

ถ้าจะจำนำใบหุ้น ชนิดระบุชื่อผู้ถือในใบหุ้นต้องจดแจ้งการจำนำไว้ในทะเบียนของบริษัทและมอบใบหุ้นให้เจ้าหนี้นี้ถือไว้ มิฉะนั้นเจ้าหนี้จะอ้างการจำนำหุ้นนั้นต่อบริษัทหรือต่อบุคคลภายนอกผู้รับโอนหุ้นไม่ได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 753)

วิธีบังคับจ่าน่า

เมื่อหนี้ถึงกำหนด ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ได้โดยบอกกล่าวเป็นหนังสือให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนดให้ซึ่งอาจเป็น 1 เดือน 3 เดือน หรือ 6 เดือน แล้วแต่ว่ามีหนี้มากน้อยเพียงไร กฎหมายใช้ว่ากำหนดให้ “ภายในเวลาอันสมควร”

เมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดให้แล้วถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็เอาทรัพย์สินที่รับจ่าน่าไว้ออกขายทอดตลาดได้ โดยมีจดหมายแจ้งให้ผู้จำนำทราบถึงเวลา และสถานที่ที่จะขายทอดตลาด เพื่อให้โอกาสลูกหนี้ได้มาดูการขายหรือเข้าสู่ราคา ประมูลซื้อของของเขากลับคืนไปได้

ถ้าติดต่อผู้จำนำไม่ได้ เพราะหลบหลีกหนีหน้า ไม่ทราบว่าจะไปอยู่ไหน กฎหมายให้สิทธิเจ้าหนี้เอาทรัพย์สินออกขายทอดตลาดได้เมื่อหนี้ค้างชำระล่วงเวลา 1 เดือนแล้ว (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 765)

โรงรับจำนำมีกฎหมายพิเศษ ไม่ต้องแจ้งบอกกล่าวลูกหนี้เมื่อถึงกำหนดชำระเพราะได้บอกล่วงหน้าไว้ในตัวจำนำตั้งแต่วันรับจำนำแล้วว่า 4 เดือนขาด คือนับแต่วันจำนำถ้าไม่มาไถ่ภายใน 4 เดือน โรงรับจำนำมีสิทธิเอาทรัพย์สินออกขายทอดตลาดได้โดยไม่ต้องมีจดหมายแจ้งเตือน หรือบอกกล่าวถึงเวลาและสถานที่ที่จะขายทอดตลาด แต่โรงรับจำนำจะปิดประกาศ กำหนดวันเวลาขายทอดตลาดไว้ที่โรงรับจำนำนั่นเองให้ประชาชนได้ทราบและเข้าประมูลซื้อราคาเพื่อซื้อของจากการขายทอดตลาดของโรงรับจำนำได้

ความรับผิดชอบของลูกหนี้

เมื่อบังคับจำนำได้เงินสุทธิเท่าใดต้องจัดสรรชำระหนี้เงินต้น ดอกเบี้ย และหนี้อุปกรณอื่น ๆ เช่น ค่าเช่าตู้নিরภัยของธนาคารเพื่อเก็บรักษาทรัพย์สิน ค่าใช้จ่ายในการขายทอดตลาด ค่าสินไหมทดแทน ในการที่ลูกหนี้ผิดนัดทำให้เจ้าหนี้เสียหายถ้ามีเงินเหลือต้องคืนให้ผู้จำนำ ถ้าเงินขาดลูกหนี้ยังคงต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดหาเงินมาชำระเพิ่มเติมให้จนครบ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 767) เรื่องความรับผิดชอบของลูกหนี้ ซึ่งมีการจำนำทรัพย์สินเป็นประกันนี้ต่างกับลูกหนี้ที่มีการจำนองทรัพย์สินเป็นประกันเพราะกฎหมายบัญญัติไว้ตรงกันข้าม ว่าถ้าบังคับจำนองแล้ว ได้เงินไม่พอชำระหนี้ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733)

ข้อที่จำนองและจำนำเหมือนกันก็คือแม้หนี้ประธานขาดอายุความแล้ว สัญญาจำนอง จำนำก็ยังไม่ระงับ หลงลืมไปก็ปีก็ยังรู้ข้อพื้น บังคับจำนอง จำนำได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 189)

ข้อสำคัญเจ้าหนี้อย่ายอมปล่อยทรัพย์สินหลุดมือไปก่อนได้รับชำระหนี้โดยครบถ้วนก็แล้วกัน ถ้าปล่อยทรัพย์สินหลุดมือคืนให้ผู้จำนำไปเมื่อไหร่ สัญญาจำนำเป็นอันระงับสิ้นลง

และข้อสำคัญที่ต้องระวังมาก ๆ ก็คือเฉพาะผู้เป็นเจ้าของเท่านั้นที่จะเอาทรัพย์สินมาจำนำได้ จะจำนำประกันหนี้ของตนเองหรือประกันหนี้ให้ผู้อื่นก็ได้ คือตัวลูกหนี้ผู้กู้ กับตัวผู้จำนำอาจเป็นคนเดียวกัน เพราะลูกหนี้เอาทรัพย์สินของตนมาจำนำ หรืออาจเป็นคนละคนกัน

โดยลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินจึงขอร้องให้เพื่อนเอาทรัพย์สินของเขามาจำนำ เพื่อประกันการชำระหนี้ให้ก็ได้ ถ้าเขายอมมาจำนำให้

ถ้าผู้จำนำไม่ใช่เจ้าของ สัญญาจำนำใช้ไม่ได้ เจ้าของที่แท้จริงติดตามเอาของ ๆ เขากลับคืนได้ เช่น ก.ซื้อรถยนต์แล้ว แล้วตกลงผ่อนส่งกับบริษัท ข.ในระหว่างที่ยังผ่อนชำระไม่ครบ กรรมสิทธิ์ยังไม่เป็นของก. ก.เอามาจำนำค. เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ค่าเครื่องปรับอากาศที่ก.ซื้อจากค. เมื่อบริษัทข.ทราบเข้าก็มาเรียกทวงรถคืน จาก ค. ศาลฎีกาพิพากษาว่า ค.มีหน้าที่ต้องปล่อยทรัพย์สินที่รับจำนำไว้คืนให้แก่บริษัทข.ซึ่งเป็นเจ้าของที่แท้จริง แม้หน้ารถจะมีป้ายวงกลมเป็นชื่อก.เพราะก.ไม่เอาป้ายวงกลมใบที่มีชื่อข.มาติด ก็ไม่ใช่ความผิดของข. ข.ไม่มีหน้าที่ติดตามดูว่า ก.จะติดป้ายวงกลมอันแท้จริงหรือไม่ ข.เป็นเจ้าของมีสิทธิติดตามเอารถคืน ค.ต้องคืนให้ ถ้าไม่คืนก็ต้องร่วมกับก.ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ข.ผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 449/2519)

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ที่จะต้องระมัดระวัง ตรวจสอบ ให้ดีมีฉะนั้นก็ต้องเสียทั้งเงินเสียทั้งของหมองน้ำใจเปล่า ๆ ●

ฆ่าคน

อาจารย์ยั้งศักดิ์ กฤษณจินดา

การสนทนาระหว่างอาจารย์ยั้งศักดิ์ กฤษณจินดา อาจารย์
คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กับ เตือนใจ สันธุ
ณิก ผู้จัดการรายการศูนย์ผลิตรายการสถานีวิทยุกระจายเสียง
แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2524

ศิษย์ อาจารย์คะ หมู่นี้หนังสือพิมพ์ลงข่าวบ่อย ๆ เรื่องยิงกันตาย
โดยใช้พวกมือปืนรับจ้างอย่างนี้ พวกมือปืนก็ดี คนจ้างก็ดี
มีความผิดไหมคะ ฐานอะไร

อาจารย์ ผิดสิครับ พวกมือปืนก็ผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ผู้จ้าง
วานก็ผิดฐานเป็นผู้ก่อให้เกิดการฆ่าคน ซึ่งโทษก็เท่ากับฆ่า
เขาด้วยตนเองเหมือนกัน

- ค. อยากให้อาจารย์อธิบายความผิดฐานฆ่าคนให้เข้าใจให้กระจ่างสักหน่อย
- อ. ความจริง กฎหมายพูดไว้ 2 บันทัดเท่านั้นว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่ 15 ปี ถึง 20 ปี” แต่ทางปฏิบัติมีข้อต้องศึกษามากเหมือนกัน
- ค. ผู้ใดนี้หมายถึงใครคะ
- อ. ผู้ใดก็คือใครก็ตาม ข้อสำคัญต้องหมายถึงคนไม่ใช่สัตว์หรือเสือ สิงห์ กระติง แรด
- ค. ฆ่า ละคะ ผลักเขาตกน้ำตายเป็นการฆ่าไหมคะ
- อ. ฆ่า ก็คือกระทำให้ตาย จะทำด้วยวิธีใด ๆ ก็ได้ ให้ตายก็แล้วกัน เช่น ใช้อาวุธ ปืน มีด หลาว หอก ธนู หรือเครื่องมือวัตถุอะไรก็ได้ หรือแม้กำลังกายธรรมดา เช่น ชกต่อย หรือผลักเขาเขาตกน้ำอย่างก็ตามก็ได้ คือใช้วิธีใด ๆ ให้ตายได้ก็เป็นการฆ่าทั้งสิ้น เช่น วางยาพิษ ให้งูกัด ชีฆ่าไล่ให้หนีจนเขาตกน้ำตาย หรือปล่อยเชื้อโรค (ไม่ใช่เขามาติดเชื้อโรคเอง) จับไปขังไว้กับคนเป็นโรคติดต่อ เช่น กาฬโรค อหิวาต์ เขาเลยตายไป จับคนว่ายน้ำไม่เป็นทิ้งให้จมน้ำตาย เอาเด็กเล็ก ๆ ไปทิ้งไว้ให้ตาย เพราะความร้อนหนาวของธรรมชาติ
- ค. เข้าใจละคะ แต่ถ้าเราไปเบียดความเท็จว่าจำเลยเป็นคนฆ่า นาย ก. ศาลเลยตัดสินประหารชีวิตจำเลย เราจะผิดฐานฆ่าคนตายไหมคะในเมื่อความจริงเราไม่เห็นเลยว่าจำเลยฆ่า

- อ อันนี้ใกล้เคียงไปหน่อย เราไม่ผิดฐานฆ่าคนตายหรือครับ เพราะเป็นเรื่องดุลพินิจของศาลคือไม่ถือว่าศาลเป็นเครื่องมือหากแต่เป็นการกระทำตามกฎหมาย เราจึงผิดเพียงฐานเบิกความเท็จซึ่งโทษหนักกว่าเบิกความเท็จธรรมดาเท่านั้น แต่เรื่องนี้นักกฎหมายต่างประเทศ เช่น Smith & Hogan เขาถือว่าผิดฐานฆ่าเหมือนกัน
- ศ. ทำให้เขากลัวจนตาย ไล่ทำร้ายคนเป็นโรคหัวใจ หรือแก๊งบอกข่าวร้ายแก่คนป่วยเลยตกใจตาย ละคะ
- อ. ก็ถือเป็นการฆ่าเหมือนกัน แต่จะผิดแค่ไหนเพียงไรต้องดูเจตนาด้วย คือถ้ามีเจตนาจะให้เขาตายก็ผิดฐานฆ่าคนเหมือนกัน เช่น ตั้งใจจะฆ่าเขา ยกปืนจ้องจะยิงยังไม่ทันจะยิงก็ตายเสียก่อน นี้กฎหมายก็ถือว่าเป็นการฆ่าเหมือนกันนะ
- ศ. แล้วการตายละคะ อย่างไรถือว่าตาย
- อ. การตาย ต้องตายตามธรรมชาติ ไม่ใช่ตายทางกฎหมายเช่นสาบสูญ หรือล้มละลาย ตายตามธรรมชาติก็คือ หัวใจและปอดไม่ทำงาน แต่ถ้าหยุดทำงานแล้วมีการช่วยให้เดินใหม่ได้ก็ไม่ใช่ตาย คือต้องหยุดจริง ๆ และหยุดเลย
- ศ. ชกเขาสลบอยู่ริมทะเล ต่อมาน้ำขึ้นท่วมเขา ๆ เลยตายจะผิดฐานฆ่าคนไหมคะ
- อ. ต้องดูเจตนาและดูว่าเป็นผลธรรมดาจากการกระทำหรือไม่ หรือพอจะคาดหมายได้หรือไม่ ตามปัญหาเป็นเรื่องคาดหมายได้ว่าน้ำต้องขึ้นมา จึงต้องถือว่าเป็นการฆ่าเหมือนกัน

แต่ถ้าเป็นเรื่องคาดหมายไม่ได้ ก็ไม่ผิดฐานฆ่าคน เช่น ชก เขาสลบวิมตีก ต่อมา มีรถ 10 ล้อ วิ่งผ่านมาทำให้กระเทือน ดึกมันเก่าอยู่แล้วเลยพังลงมาทับเขาตาย เราก็ไม่ผิดฐานฆ่า หรือการชกเขาสลบในถนนมืด ๆ ต่อมา มีรถมาทับเขาตายก็ ถือเป็นเรื่องคาดหมายได้ ต้องผิดฐานฆ่าคนเหมือนกัน

- ก. แหม ชักไม้โซ่ของง่ายเหมือนกันนะคะ การหลอกให้เขากิน ยาพิษละคะ เขากินเองนะคะแล้วตายไป เราจะผิดฐานฆ่า คนใหม่คะ
- ข. ผิดสิครับ จะถือว่าเป็นการกระทำของผู้ตายไม่ได้ ก็เหมือน กับการชกหลุมหรือวางกับดักนั้นแหละ จะถือว่าผู้ตายมาโดน กับเองหรือตกหลุมตายเองไม่ได้ หรือการรักษาแผลไม่ถูก วิธีเลยตายก็แก้ตัวไม่ได้เหมือนกัน เมื่อผู้ตายตายเพราะพิษ บาดแผลที่จำเลยทำร้ายก็เป็นการฆ่าทั้งนั้น
- ก. การที่เราไล่ยิงเขา เขากระโดดหน้าต่งหนีเลยตายเพราะ ตกหน้าต่งหรือตกทะเลเราจะผิดใหม่คะ
- ข. ผิดสิครับ การที่เขาต้องเสี่ยงภัยเลยตายก็แก้ตัวไม่ได้เหมือนกัน แต่การเสี่ยงภัยที่ไม่น่าเสี่ยง เช่น นั่งมาในรถโดยสาร เห็นรถจะชนกันรีบกระโดดรถเร็วไปรถเลยทับตาย หรือ สม่ครใจทำร้ายตนเองต่อโดยไม่อยากทรมานก็ไม่ถือว่าเป็น การฆ่าของผู้กระทำร้าย
- ก. ถ้าเขาอยากตายมาขอให้เราฉีดยาพิษให้ เราก็ฉีดให้เขาก็ ตายไป เราจะผิดใหม่คะ

- อ. ผิด เพราะเป็นการกระทำของเราเองที่ทำให้เขาตาย ไม่มีข้อแก้ตัวใด ๆ เลย แต่ถ้าเราไม่ฉีดยาพิษให้ แต่ดักยาพิษใส่ปากแทน เขากลับเองก็มีปัญหาอยู่บ้าง บางประเทศถือว่า เขากลับเองเป็นเรื่องสมควรใจเราไม่ผิด แต่บางประเทศ เช่น Texas ถือว่าผิด ประเทศไทยเรายังเป็นปัญหาอยู่ แต่ส่วนมากเขาว่าไม่ผิดแต่อย่าลองแหละดี
- ศ. อาจารย์พูดถึงลอง ก็เลยอยากทราบ ว่า ลองของ หรือทดลอง คงกระพันชาตรี ละคะ เขาตายไปเราจะผิดไหม
- อ. ผิดครับ ถือว่ามีเจตนาฆ่าทีเดียว
- ศ. เราทำร้ายเขาเฉย ๆ เขาสลบไป เรานึกว่าตาย เกิดกลัวผิดขึ้นมาเลยเอาไปแขวนคอสองว่าเขาคงคอตายเอง เขาเกิดตายขึ้นมาเราจะผิดฐานฆ่าคนตายไหมคะ
- อ. เป็นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาครับ เพราะเรามีเจตนาเพียงทำร้ายแล้วผลคือความตายเกิดขึ้นนอกเจตนา
- ศ. ไม่ใช่ความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาทหรือคะ
- อ. ไม่ใช่ เพราะเรามีเจตนาทำร้ายเขามาก่อน ส่วนความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาทนั้นเราไม่มีเจตนาทำร้ายเขามาก่อนเลย
- ศ. แหม ชักงงและยุ่งยากขึ้นแล้วซิคะ ทีนี้สมมติว่าเราตั้งใจฆ่าเขา ใช้ปืนยิงเขาแต่เรายังไม่แม่น เลยยิงไม่ถูก เขาวิ่งหนีไปเลยตกเขาตายเองอย่างในภาพยนตร์นั้นเราจะผิดไหมคะ
- อ. ผิด ถือเป็นการฆ่าคนโดยเจตนาเหมือนกัน

- ก. ถ้าเราฆ่าเขาโดยมีเจตนาดีละคะ
- อ. ผิดทั้งนั้น แต่ศาลอาจวางโทษเพียงขั้นต่ำคือเบาที่สุดก็ได้ เช่น เห็นเขาเป็นมะเร็งต้องตายแน่โดยธรรมชาติ เลยช่วยให้เขาตายเร็ว ๆ ชักปืนออกมายิงที่ศีรษะ เราก็ผิด ทางตำราเขาเรียกการฆ่าด้วยความกรุณา หรือ Mercy Killing แต่บางประเทศเขาไม่เอาผิด ถ้าพิสูจน์ได้ว่าแม้ไม่ยิงก็ต้องตายแน่นอน
- ก. แล้วการตายที่ไม่ได้เกิดขึ้นทันทีนั้นละคะ เช่น ยิงเขาวัดนี้อีก 3 ปี เขาจึงตาย จะผิดฐานนี้ไหมคะ
- อ. ความตายจะเกิดขึ้นภายหลังการกระทำนานเท่าใดไม่สำคัญ ข้อสำคัญการตายต้องเป็นผลจากการกระทำก็เป็นการฆ่าทั้งสิ้น บางประเทศ เช่น อังกฤษ ถือว่าต้องตายภายใน 1 ปี กับ 1 วัน มิฉะนั้นต้องลงโทษฐานพยายามฆ่า แต่ของเราแม้จะรักษาในโรงพยาบาลนานกี่ปีแล้วตายก็ตาม ก็ถือเป็นการฆ่าอยู่นั่นเอง
- ก. เอาละคะ เป็นอันเข้าใจเรื่องการฆ่าแล้ว ทีนี้ที่ว่าต้องเป็นการฆ่าผู้อื่น ยังไม่ค่อยเข้าใจคำว่า “ผู้อื่น” พ่อแม่นี้ถือว่าเป็นผู้อื่นด้วยไหมคะ
- อ. พ่อ แม่ นี้ถือว่าเป็นผู้อื่นด้วย และโทษหนักกว่าฆาตกรรมด้วย คือประหารชีวิตสถานเดียว คือ ผู้อื่นในที่นี้หมายถึงผู้ที่นอกไปจากผู้กระทำ คือไม่ใช่ตัวผู้กระทำเอง (แต่ในความผิดฐานอื่น เช่น ปล้น ความหมายของผู้อื่นอาจเปลี่ยน

แปลงได้บ้าง เช่น ไม่หมายถึงพวกคนร้ายด้วยกัน) แต่ต้องเป็นบุคคลธรรมดา มีสภาพเป็นบุคคลไม่ใช่นิติบุคคล และเมื่อเป็นบุคคลธรรมดาก็ไม่จำกัดเพศ วัย ฐานะ สัญชาตินักโทษประหารหรือชนชาติศัตรูก็เป็นผู้อื่นทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นการฆ่าตนเองจึงไม่ผิดเพราะไม่ใช่ “ผู้อื่น”

- ค. คนพิการ บ้าใบ้ มีอาการไม่ครบ 32 วิกลจริต หรือออกมาวิกลมีกะโหลกศีรษะครึ่งเดียว อย่างนี้จะถือว่าเป็น “ผู้อื่น” ตามความหมายที่อาจารย์ว่าด้วยไหมคะ?
- อ. บุคคลเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นสภาพเป็นบุคคลเหมือนกัน ใครไปทำให้เขาตาย ก็มีความผิดฐานฆ่าคน หรือฆ่าผู้อื่นเหมือนกัน
- ค. ทารกในครรภ์ล่ะคะ ถ้าทำให้ตายจะมีผิดฐานฆ่าคนไหม
- อ. กฎหมายเราถือว่าสภาพบุคคลเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก ทารกในครรภ์ก็สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังเกิดมารอดอยู่ แต่ระหว่างอยู่ในครรภ์ยังไม่ใช่บุคคล ยังถูกฆ่าไม่ได้ ผู้กระทำความผิดฐานทำให้แท้งเท่านั้น แต่ถ้ามารดาท้อง 9 เดือน ยังไม่คลอดถูกแทง คมมีดถูกแทงในครรภ์ แพทย์ผ่าตัดออกมาอยู่ได้ 2-3 วันก็ตาย เพราะพิษบาดแผลที่ถูกแทง อย่างนี้ผู้กระทำก็ผิดฐานฆ่าคน เพราะออกมาแล้วเป็นบุคคลแล้ว การตายก็เนื่องจากการกระทำนั้น การกระทำนั้นจะเกิดก่อนมีสภาพบุคคลก็ไม่สำคัญ
- ค. ยังสงสัยที่ว่าสภาพบุคคลเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก ทั้งนี้ถ้าคลอดไม่เต็มตัวนางพยาบาลเอาคีมบีบศีรษะ

ตายจะผิดฐานนี้ไหมคะ

- อ. การที่คลอดออกมาต้องเต็มตัว คือการคลอดต้องบริบูรณ์ เพียงหัวเพิ่งโผล่เอาคีมบีบตายยังไม่เป็นการฆ่าคนคงผิดฐานทำแท้ง แต่บางประเทศ เช่น Swiss, India, German ถือว่าเป็นการฆ่าคนเหมือนกันนะ และที่ว่าอยู่รอดเป็นทารก ก็คือมีชีวิตอยู่โดยลำพังแม้ชั่วขณะ ซึ่งพิสูจน์ได้โดยลมหายใจว่ามีในปอดหรือไม่ หรือดูว่าเด็กเคลื่อนไหวได้หรือไม่ เพราะหัวใจนั้นเต้นอยู่แล้วตั้งแต่อยู่ในท้อง
- ศ. ถ้าเด็กกำลังหัวโผล่ คือหัวพ้นแล้วเกิดร้องขึ้นมาได้ ถ้านางพยาบาลเอาคีมไปบีบหัวตายจะผิดฐานนี้ไหมคะ
- อ. อย่างนี้ต้องถือว่ามีชีวิตตั้งแต่ตอนที่ร้องได้แล้ว ใครไปบีบหัวตายก็เท่ากับฆ่าผู้อื่นเหมือนกัน
- ศ. แหม ไม่ใช่ของง่าย ๆ นะคะ ต้องขอขอบคุณอาจารย์มาก ที่ให้ความสว่างโดยละเอียดเช่นนี้
- อ. ไม่เป็นไรครับ เรื่องของกฎหมายต้องรู้ให้ละเอียดพอสมควร ถ้าไม่รู้จริงก็ลำบากและเป็นอันตรายได้ ●

ข้อนำรู้บางประการเกี่ยวกับสัญญา
ซื้อขายโดยเฉพาะหลักฐานในการ
ฟ้องร้องและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการ
ซื้อขายที่ดิน

อาจารย์นิคม ทั้งสุวรรณ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เมื่อพูดถึงการซื้อขาย ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านผู้ฟังทุก ๆ ท่านคงจะคุ้นเคยและจำเจกันอยู่แล้ว เพราะในชีวิตประจำวันของเรา วันหนึ่ง ๆ นั้นเราต้องทำการซื้อของต่าง ๆ มากมายอย่างน้อยก็เพื่อเอามาบริโภคกันภายในครอบครัว ของที่เราซื้อในบางครั้งก็ไม่มีมีความสำคัญอะไร มาก เช่น ยาสีฟัน ผงซักฟอก ข้าวสาร เป็นต้น ของต่าง ๆ เหล่านี้รัฐจะไม่ยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องเพราะไม่มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจมากเท่าไร แต่ในบางครั้งทรัพย์สินที่จะซื้อกันนั้นก็มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจอย่างมาก เช่น ที่ดิน ทรัพย์สินประเภทนี้ถ้าปล่อยให้เอกชนทำการซื้อขายกันเอง โดยรัฐไม่เข้ามาเกี่ยวข้องก็อาจจะก่อให้เกิดความปั่นป่วนในทางเศรษฐกิจได้ ดังนั้นเพียงแต่แสดงเจตนาซื้อที่ดินจากผู้ขายเท่านั้นยังไม่เพียงพอที่จะทำให้สิทธิในที่ดินตกมาเป็นของผู้ซื้อได้ วิธีการทางกฎหมายที่รัฐยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องโดยกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยซื้อขายก็คือการทำให้เป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

แต่ก่อนที่ข้าพเจ้าจะได้พูดถึงหลักฐานในการฟ้องร้องและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการซื้อขายที่ดินนั้น ข้าพเจ้าขออธิบายให้ท่านผู้ฟังได้เข้าใจก่อนว่า การซื้อขายหรือสัญญาซื้อขายนั้นคืออะไร และก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สัญญาอย่างไร

ความหมายของสัญญาซื้อขาย

สัญญาซื้อขายนั้นตามกฎหมาย หมายถึง สัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ซื้อและผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาแห่งทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าสาระสำคัญของสัญญาซื้อขายนั้นเป็นเรื่องของการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อซึ่งตามกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนี้ยอมโอนไปยังผู้ซื้อตั้งแต่ขณะเมื่อได้ทำสัญญาซื้อขายเสร็จเรียบร้อยแล้ว และผู้ซื้อตกลงว่าชำระราคาให้แก่ผู้ขาย ส่วนการส่งมอบทรัพย์สินและการชำระราคาเป็นหนี้ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่สัญญาซื้อขายได้เกิดขึ้นแล้ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งสัญญาซื้อขายเป็นสัญญาประเภทที่เรียกว่าสัญญาต่างตอบแทน กล่าวคือ ผู้ซื้อและผู้ขายต่างเป็นเจ้าของหนี้ซึ่งกันและกันโดยผู้ซื้อเป็นเจ้าของหนี้ผู้ขายที่จะเรียกร้องให้ส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขาย ส่วนผู้ขายก็เป็นเจ้าหนี้ผู้ซื้อที่จะเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระราคาได้

ตัวอย่าง เช่น แดง ตกลงซื้อปากกาด้ามหนึ่งจากดำ ในราคา 300 บาท เพียงแค่นี้สัญญาซื้อขายก็เกิดขึ้นและกรรมสิทธิ์ในปากกาด้ามนั้นก็โอนมาเป็นของแดงแล้ว ถึงแม้ว่าดำยังไม่ส่งมอบปากกาให้แดง หรือแดงยังไม่ชำระราคาให้ดำเลยก็ตาม ถ้าหากว่าดำไม่ส่งมอบปากกาให้แดง แดงก็มีสิทธิ์ที่จะเรียกร้องหรือฟ้องร้องให้ดำส่งมอบได้ ในทำนองเดียวกันดำก็มีสิทธิ์ที่จะเรียกร้องหรือฟ้องร้องให้แดงชำระราคาปากกาได้ถ้าหากว่าแดงไม่ยอมชำระราคา เพราะถือว่า การส่งมอบทรัพย์สินและการชำระราคาเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นภายหลังจากสัญญาซื้อขายได้เกิดขึ้นแล้ว

เมื่อท่านผู้ฟังได้เข้าใจถึงว่าสัญญาซื้อขายคืออะไร และเมื่อสัญญาซื้อขายได้เกิดขึ้นแล้วได้ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สัญญาอย่างใดแล้ว คราวนี้ข้าพเจ้าจะได้อธิบายถึงว่าหลักเกณฑ์ใน

การทำสัญญาซื้อขายโดยทั่ว ๆ ไปนั้นทำกันอย่างไร

สำหรับหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาซื้อขายโดยทั่ว ๆ ไปนั้น

โดยหลักแล้วสัญญานั้นเกิดขึ้นจากข้อตกลงคือ จากการแสดงเจตนา อันถูกต้องตรงกันและแท้จริงระหว่างคู่สัญญา หรือนัยหนึ่ง คำเสนอ กับคำสนองตรงกัน เพียงแค่นี้สัญญาที่ตกลงกันนั้นก็จะมีผลสมบูรณ์ ตามกฎหมายแล้วและเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ สัญญาซื้อขายก็เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมา กล่าวคือเมื่อผู้ซื้อ และผู้ขายได้แสดงเจตนาตรงกันและแท้จริงแล้วสัญญาซื้อขายก็เกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถฟ้องร้องให้ปฏิบัติ ตามสัญญาซื้อขายได้ดังตัวอย่างที่ได้อธิบายมาแล้ว

แต่ถ้าหากเป็นสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีราคาตั้งแต่ 500 บาท หรือมากกว่านั้นขึ้นไป กฎหมายก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการ ที่จะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้เป็นพิเศษด้วย กล่าวคือต้องมีหลักฐาน เป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดชอบ หรือมีการวางมัดจำ หรือมีการ ชำระหนี้บางส่วน อย่างใดอย่างหนึ่งจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ แต่ต้องเข้าใจก่อนว่า การที่กฎหมายได้กำหนดให้มีหลักฐานในการ ฟ้องร้องสำหรับการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีราคาตั้งแต่ 500 บาท หรือมากกว่านั้นขึ้นไปนั้น มิใช่ว่าสัญญาซื้อขายยังไม่เกิดแต่แท้จริง สัญญาซื้อขายได้เกิดขึ้นแล้วเป็นแต่ว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะฟ้องร้อง บังคับคดีกันได้หรือไม่เท่านั้น ถ้าหากว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอม ปฏิบัติการชำระหนี้ คือการส่งมอบทรัพย์สินหรือชำระราคา เราก็ ต้องมาดูว่ามีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ ถ้ามีหลักฐานอย่างใด

อย่างหนึ่งก็ฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ ถ้าไม่มีเลยก็จะฟ้องร้องให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญาไม่ได้

ตัวอย่าง เช่น แดง ตกลงซื้อรถยนต์คันหนึ่งจากดำในราคา 100,000 บาท กรณีเช่นนี้ สัญญาซื้อขายรถยนต์เกิดขึ้นแล้ว และกรรมสิทธิ์ในรถยนต์โอนมายังแดงแล้วด้วย ถ้าหากว่าดำได้ส่งมอบรถยนต์คันนี้ให้แก่แดงและแดงก็ได้ชำระราคาารถยนต์คันนี้ให้แก่ดำเรียบร้อยแล้ว ก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าหากว่าดำไม่ยอมส่งมอบรถยนต์ให้แก่แดง มีปัญหาว่าแดงจะมีวิธีการเรียกร้องให้ดำส่งมอบรถยนต์ได้อย่างไร เราก็ต้องมาดูว่ามีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งในการฟ้องร้องบังคับคดีหรือไม่ ถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อดำ หรือไม่มีการวางมัดจำ หรือไม่มีการชำระหนี้กันเลย กล่าวคือ แดงก็ยังไม่ชำระราคาเช่นกัน กรณีเช่นนี้แดงจะฟ้องร้องให้ดำส่งมอบรถยนต์ไม่ได้ หรือในทำนองเดียวกัน ถ้าหากว่าแดงไม่ยอมชำระราคา ดำจะมีวิธีการเรียกร้องให้แดงชำระราคาได้อย่างไร เราก็ต้องมาดูว่ามีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อแดงหรือไม่ หรือมีการวางมัดจำหรือไม่ หรือมีการชำระหนี้บางส่วนหรือไม่ กล่าวคือดำได้ส่งมอบรถยนต์ให้แก่แดงแล้วหรือยัง ถ้าไม่มีอย่างหนึ่งอย่างใดเลยดำก็จะฟ้องร้องบังคับคดีให้แดงชำระราคาไม่ได้เช่นกัน

ดังนั้น ถ้าหากว่าท่านผู้ฟังต้องการทำสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีราคาตั้งแต่ 500 บาทหรือกว่านั้นขึ้นไป ข้าพเจ้าก็ขอให้คำแนะนำว่าควรจะมีหลักฐานในการฟ้องร้องอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในภายหลังได้

แต่ถ้าหากทำสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาต่ำกว่า 500 บาท ลงมา กฎหมายก็ไม่ได้บังคับให้มีหลักฐานในการฟ้องร้องแต่อย่างใด ดังนั้นการตกลงด้วยวาจาก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ตามหลักทั่วไป

เหตุผล ที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งในการฟ้องร้องบังคับคดีกันนั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเพื่อประโยชน์ในการมีพยานหลักฐานที่แน่นหนามั่นคงมากขึ้นเท่านั้น ทำไมกฎหมายจึงต้องกำหนดให้มีหลักฐานที่แน่นหนามั่นคง คำตอบก็คือว่ารัฐซึ่งเป็นผู้บัญญัติกฎหมายได้พิจารณาเห็นว่าทรัพย์สินที่ซื้อขายกันนั้นมีราคาสูงจึงควรกำหนดให้มีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งในการฟ้องร้อง อีกทั้งเพื่อให้คู่สัญญาได้มีหลักประกันที่มั่นคงว่าเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญาคู่สัญญาอีกฝ่ายก็สามารถฟ้องร้องบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาได้ เมื่อมาถึงจุดนี้ท่านผู้ฟังก็อาจมีความสงสัยว่าทำไมกฎหมายของเราถึงได้บัญญัติให้สัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีราคาตั้งแต่ 500 บาทหรือกว่านั้นขึ้นไป จึงต้องมีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งในการฟ้องร้องบังคับคดี ซึ่งที่จริงควรจะกำหนดให้มีราคาสูงกว่านั้น เช่น ตั้งแต่ 5,000 บาทขึ้นไป ที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ เช่นนี้ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเป็นเพราะกฎหมายว่าด้วยซื้อขายของเราได้บัญญัติมานานแล้ว ตั้งแต่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นเวลามากกว่า 50 ปีมาแล้ว ซึ่งในสมัยที่บัญญัติให้ใช้กฎหมายว่าด้วยซื้อขายนั้น รัฐอาจจะเห็นว่าทรัพย์สินซึ่งมีราคาตั้งแต่ 500 บาทหรือกว่านั้นขึ้นไปก็มีราคาสูงมากแล้ว แต่เมื่อเทียบกับในปัจจุบัน

ซึ่งค่าของเงินได้ลดลงไปมาก การที่กำหนดราคาไว้เช่นนั้นจึงมีราคาต่ำมาก ซึ่งถ้าหากมีการฟ้องร้องบังคับคดีและฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ชนะและต่อมามีการบังคับคดีได้รับชำระหนี้ก็ยังไม่พอค่าทนายความเลย ดังนั้น การกำหนดราคาทรัพย์สินไว้ต่ำเช่นนี้ จึงเป็นจุดบกพร่องอันหนึ่งของกฎหมายว่าด้วยซื้อขายของเราซึ่งสมควรแก้ไขต่อไป

ข้อสังเกตเกี่ยวกับหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดี⁽¹⁾

1. หลักฐานประเภทหลักฐานเป็นหนังสือ กฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องลงชื่อทั้งสองฝ่าย หลักกฎหมายมีอยู่ว่าฝ่ายใดลงชื่อ ฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบกล่าวคือถูกอีกฝ่าย (ไม่ว่าจะลงชื่อหรือไม่ก็ตาม) ฟ้องร้องเอาได้ แต่ถ้าตน (ซึ่งลงชื่อไว้) จะฟ้องร้องเขา ก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อเขาอยู่ (จะอยู่ในฉบับเดียวกันหรือคนละฉบับก็ได้) อย่างไรก็ตามทางที่ดีที่สุดคือเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสือขึ้นก็ควรที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะลงลายมือชื่อไว้ด้วยกันเพื่อจะได้ใช้เป็นหลักฐานฟ้องร้องด้วยกันทั้งคู่ ซึ่งก็นับว่าถูกต้องตามหลักความไว้เนื้อเชื่อใจกันในการทำสัญญา ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งให้เราลงชื่อฝ่ายเดียวโดยเขาไม่ยอมลงชื่อไว้ด้วยก็ย่อมแสดงความไม่สุจริตใจให้เห็นตั้งแต่เบื้องต้นแล้ว

2. หลักฐานประเภทวางมัดจำ และชำระหนี้บางส่วนนั้น มีข้อที่แตกต่างจากหลักฐานประเภทหลักฐานเป็นหนังสือตรงที่ว่า

(1) วิชาญ เครื่องาม คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ หน้า

หลักฐานประเภทหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ใครลงชื่อผู้นั้นก็ต้อง
รับผิดชอบ ใครไม่ลงชื่อก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่หลักฐานประเภทวางมัดจำ
และชำระหนี้บางส่วนนั้นถ้าได้มีการชำระหนี้บางส่วนหรือวางมัดจำ
กันไม่ว่าโดยใครก็ตามก็นับว่าเป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดี
ฝ่ายใดจะฟ้องกันก็ได้ทั้งสิ้น ไม่ใช่จะต้องเป็นฝ่ายที่วางมัดจำเท่านั้น
จึงจะฟ้องได้

คราวนี้ข้าพเจ้าจะอธิบายถึงหลักเกณฑ์ในการทำสัญญา
ซื้อขายที่ดิน ที่จริงหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาซื้อขายที่ดินนั้นก็
เหมือนกับหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาซื้อขายโดยทั่ว ๆ ไป แต่ใน
กรณีการซื้อขายที่ดินนั้นเพียงแต่แสดงเจตนาที่ตรงกันและแท้จริง
เท่านั้นยังไม่เพียงพอที่จะทำให้สัญญาซื้อขายที่ดินมีผลสมบูรณ์ตาม
กฎหมาย เพราะในกรณีการซื้อขายที่ดินนั้น รัฐเห็นว่ามีความสำคัญ
ทางเศรษฐกิจอย่างมาก ถ้าหากปล่อยให้เอกชนมีการแสดงเจตนา
ตรงกันเพียงเท่านั้นก็อาจเกิดความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจได้

ตัวอย่างเช่น สัญญาซื้อขายที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน ถ้าหากปล่อยให้
ให้มีการแสดงเจตนาซื้อขายกันเพียงเท่านั้น ก็อาจก่อให้เกิดปัญหา
ทางทะเบียนของกรรมที่ดินได้เพราะที่ดินที่มีโฉนดที่ดินนั้นหลักฐาน
ทางทะเบียนว่าใครเป็นเจ้าของที่ดินนอกจากอยู่ที่เจ้าของที่ดินแล้วก็
ยังอยู่ที่สำนักงานที่ดินด้วย ดังนั้น ในการซื้อขายที่ดินโดยไม่ได้ไป
จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานที่ดินเพื่อให้แก่ชื่อ
เจ้าของที่ดินคนใหม่นั้น ชื่อของเจ้าของเดิมก็ยังไม่เปลี่ยน ดังนั้น
เจ้าของเดิมก็ยังมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงนี้ตลอดมา ที่เป็นเช่นนี้ก็

เป็นเพราะว่ากฎหมายของเราได้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลผู้มีชื่อใน
โฉนดที่ดินแปลงโดยยอมมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงนั้น ดังนั้น ถ้าหาก
ต่อมาเจ้าของเดิมได้ทำสัญญาขายที่ดินแปลงนี้ไปให้คนอื่นอีก และ
คู่สัญญาได้ไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานที่ดินด้วย
กรณีเช่นนี้ผู้ซื้อรายแรกซึ่งไม่ได้ไปจดทะเบียนก็เป็นฝ่ายเสียเปรียบ
จึงอาจเกิดปัญหาโต้เถียงกันขึ้นระหว่างผู้ซื้อคนแรกกับผู้ซื้อคนหลัง
ซึ่งแน่นอนผู้ซื้อคนหลังย่อมมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงดังกล่าว ส่วน
ผู้ซื้อคนแรกย่อมเสียสิทธิในที่ดินแปลงนั้นทั้ง ๆ ที่ได้ตกลงซื้อก่อน

สำหรับวิธีการที่รัฐกำหนดนั้นก็คือ การทำเป็นหนังสือและ
จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

มีปัญหาว่าที่ดินประเภทไหนที่ต้องทำเป็นหนังสือและจด
ทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 4 ทวิ ได้บัญญัติไว้ว่า “นับ
ตั้งแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ (คือตั้งแต่ 4
มีนาคม 2515) การโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองซึ่งมีโฉนด
ที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ต้องทำเป็นหนังสือและ
จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่” จึงเห็นได้ว่าที่ดินที่ต้องทำเป็น
หนังสือและจดทะเบียนนั้น ได้แก่

1. ที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน ซึ่งเป็นที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์
2. ที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์หรือที่ดินที่มี
น.ส. 3 ซึ่งเป็นที่ดินที่มีแต่สิทธิครอบครอง

แต่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 71 (1) นั้น ก็ได้บัญญัติให้ที่ดินที่มีใบไต่สวนต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย ดังนั้นการซื้อขายที่ดินที่มีใบไต่สวนนั้นก็ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เช่นกัน

ผลของสัญญาซื้อขายที่ดิน ที่ไม่ได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นอย่างไร ถือได้ว่าสัญญาซื้อขายที่ดินรายนี้ตกเป็นโมฆะซึ่งตามกฎหมายถือว่า มิได้มีขึ้นเลย กรรมสิทธิ์ในที่ดินยังเป็นของผู้ขายอยู่ หากมีการชำระหนี้กันแล้ว เช่น ผู้ขายได้ส่งมอบที่ดินให้ผู้ซื้อครอบครองแล้วหรือผู้ซื้อได้ชำระราคาให้แก่ผู้ขายเรียบร้อยแล้ว คู่สัญญาก็ต้องกลับคืนสู่สภาพเดิมตามบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ต่อไป ดังนั้นถ้าหากคู่สัญญาต้องการทำสัญญาซื้อขายที่ดินกันอย่างจริงจัง ก็ควรจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เรียบร้อยเพื่อไม่ให้เสียเวลามาทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนกันอีกในภายหลัง

สำหรับการซื้อขายที่ดินมือเปล่าประเภทอื่น ๆ นอกจากที่ดินที่มี น.ส. 3 หรือที่ดินที่มีใบไต่สวนนั้นไม่ต้องตกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ในการทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนั้นที่ดินมือเปล่าเหล่านี้ เช่นที่ดินที่มี ส.ค. 1 คู่สัญญาสามารถตกลงทำสัญญาซื้อขายกันได้เอง เพราะการซื้อขายไม่สามารถจะทำได้โดยทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ฉะนั้นการซื้อขายซึ่งเพียงทำเป็นหนังสือสัญญาซื้อขายกันเอง จึงมีผลสมบูรณ์จึงบังคับให้ผู้ขายส่งมอบการครอบครองให้แก่ผู้ซื้อได้

ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1378 (ตามนัยฎีกาที่ 437/18)

ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะมาพูดถึง **สถานที่ที่จดทะเบียนการซื้อขาย
ที่ดิน**

1. สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินสาขา สำหรับ
ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือที่ดินที่มีใบไต่สวน หรืออสังหาริมทรัพย์
อย่างอื่น ในที่ดินดังกล่าวนั้นรวมกับที่ดินภายในท้องที่จังหวัดนั้น
เช่น ซื้อขายบ้านพร้อมที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือที่ดินที่มีใบไต่สวน
เป็นต้น

2. ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำหรับที่ดินที่มี
น.ส. 3 หรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นบนที่ดินเพียงอย่างเดียว ภายใน
ท้องที่อำเภอหรือกิ่งอำเภอนั้น เช่น สัญญาซื้อขายบ้านตึกแถว
เพียงอย่างเดียว เป็นต้น

สำหรับค่าธรรมเนียม ในการจดทะเบียนการซื้อขายที่ดิน⁽²⁾

1. ค่าคำขอแปลงละ 5 บาท

2. ค่าจดทะเบียนร้อยละ 2 ของทุนทรัพย์ เศษของร้อยละ
คิดเป็นหนึ่งร้อยละ

3. ค่าอากรแสตมป์ร้อยละ 0.5 ของทุนทรัพย์

ค่าธรรมเนียมนี้ ตามกฎหมายได้กำหนดให้ผู้ซื้อและผู้ขาย
ช่วยกันออกคนละครึ่ง แต่บทบัญญัติของกฎหมายนี้อาจตกลงให้

(2) กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย คำแนะนำประชาชนเกี่ยวกับหลักฐานที่
นำไปประกอบการจดทะเบียนที่ดินประเภทต่าง ๆ หน้า 6-7

ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ออกก็ได้ เพราะไม่ใช่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับความ
สงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้นคู่สัญญาจึง
ตกลงเป็นอย่างอื่นได้

กล่าวโดยสรุป การตกลงทำสัญญาซื้อขายกันนั้น เพียงแต่
แสดงเจตนาตรงกันสัญญาซื้อขายก็เกิดขึ้นมีผลสมบูรณ์ สามารถ
ฟ้องร้องบังคับกันได้ แต่ถ้าหากว่าเป็นสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์
ซึ่งมีราคาตั้งแต่ 500 บาท หรือมากกว่านั้นขึ้นไป ในการฟ้องร้อง
บังคับคดีกันนั้นก็ต้องมีหลักฐานในการฟ้องร้องอย่างใดอย่างหนึ่ง
ด้วย ถ้าหากไม่มีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะฟ้องให้คู่สัญญาที่ผิด
สัญญาให้รับผิดชอบไม่ได้ นอกจากนี้สำหรับสัญญาซื้อขายที่ดินนั้นคู่
สัญญานอกจากจะต้องแสดงเจตนาตรงกันแล้ว ยังจะต้องทำเป็น
หนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยจึงจะมีผลสมบูรณ์
ตามกฎหมาย ถ้าหากเพียงแต่แสดงเจตนาตรงกันโดยไม่ได้ทำเป็น
หนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วสัญญาซื้อขายที่ดิน
ก็ตกเป็นโมฆะ ไม่ก่อให้เกิดผลอย่างใดเลยในแง่ของกฎหมาย เพราะ
ฉะนั้นข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คำอธิบายเกี่ยวกับสัญญาซื้อขาย
ดังที่ได้กล่าวมาคงจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้ฟังไม่มากก็น้อย ●

เมื่อเช็คเต็งจะอย่างไร

อาจารย์ อำนวย วงศ์บัณฑิต

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปรากฏว่าในปัจจุบันนี้นิยมการใช้เช็คกันอย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะ
ในวงการใดที่จะต้องมีการโอนเงินทองให้แก่กัน เช่น ในด้านการ
ค้าขายหรือธุรกิจด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อความสะดวกและปลอดภัยที่
ไม่ต้องนำเงินสดติดตัวไปไหนมาไหนด้วยเป็นจำนวนมาก โดยจะออก
เช็คแทนเงินให้

แม้ว่าเราจะใช้เช็คกันเป็นประจำ แต่เมื่อถูกถามว่าเช็คคืออะไร
เราอาจจะตอบคำถามนี้ได้โดยไม่ถูกต้องนัก ในเรื่องเช็คนี้ความหมาย
ที่ถูกต้องตามกฎหมายก็คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า
ผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทรงถามให้แก่บุคคล
อีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งอันเรียกว่า
ผู้รับเงิน

เมื่อทราบว่าเป็นเช็คคืออะไรแล้ว ก็ควรทราบว่าเป็นเช็คค้างคืออะไร สำหรับผู้ที่ใช่เช็คอยู่เป็นประจำก็คงจะทราบแล้วว่าคือการที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค เมื่อผู้ทรงเช็คนำเช็คไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารที่ผู้สั่งจ่ายระบุไว้ในเช็ค สำหรับเหตุผลที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้นก็มียุทธวิธี เช่น ให้เหตุผลว่าโปรดติดต่อผู้สั่งจ่าย หรือเงินในบัญชีไม่พอจ่ายหรือระบุบัญชีปิดแล้ว เป็นต้น โดยธนาคารจะระบุเหตุผลเหล่านี้ลงในใบคืนเช็คที่มอบให้แก่ผู้ทรงเช็ค

เมื่อเช็คค้างขึ้นมาแล้ว เราจะทำอย่างไรจึงจะให้ได้รับเงินตามเช็ค ก็จะต้องพิจารณาถึงเช็คฉบับนั้นเสียก่อนว่าเป็นการออกเช็คให้แก่กันเพื่อประโยชน์อะไร ถ้าเป็นการออกเช็คให้แก่กันมิใช่เพื่อการชำระหนี้ เช่น ผู้สั่งจ่ายถูกคนร้ายบังคับให้เขียนเช็คให้แก่ตน หรือแม้จะเป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ก็จริง แต่หนี้นั้นไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย เช่น เช็คที่ผู้สั่งจ่ายออกให้แก่ผู้ทรงเพื่อเป็นค่าจ้างในการฆ่าคน เช็คเหล่านี้ผู้ทรงเช็คไม่สามารถที่จะฟ้องร้องผู้สั่งจ่ายเช็คเป็นทั้งคดีแพ่งหรือคดีอาญา

หากเช็คที่ออกให้แก่กันนั้นมีมูลหนี้สมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว เราก็มีวิธีแก้เพื่อให้ได้รับเงินอยู่ 2 วิธี คือ

1. ฟ้องผู้ต้องรับผิดชอบเช็คเป็นคดีแพ่ง
2. ดำเนินคดีอาญาต่อผู้ออกเช็ค

1. การฟ้องผู้ต้องรับผิดชอบเช็คเป็นคดีแพ่งจะฟ้องใครได้บ้าง

ผู้ทรงเช็คย่อมสามารถฟ้องผู้สั่งจ่าย ผู้รับอาวัลและผู้สลับหลัง

เช็คทุกคนเป็นจำเลยได้ หากผู้สั่งจ่าย ผู้รับอาวัลหรือผู้สลักหลัง เป็นนิติบุคคลซึ่งจะต้องมีผู้กระทำการแทน ผู้ทรงเช็คก็สามารถฟ้องได้แต่เพียงนิติบุคคลเท่านั้น เว้นแต่ผู้กระทำการแทนนิติบุคคลจะมีได้แสดงว่าการที่ตนลงลายมือชื่อเป็นการกระทำการแทนนิติบุคคล ผู้ทรงเช็คอาจฟ้องบุคคลเหล่านั้นได้

การฟ้องผู้สั่งจ่าย ผู้รับอาวัลหรือผู้สลักหลัง ผู้ทรงเช็คมีสิทธิที่จะเลือกฟ้องคนใดคนหนึ่งหรือจะฟ้องบุคคลเหล่านั้นทั้งหมดให้ร่วมกันรับผิดชอบก็ได้

2. ค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีแพ่งจะเป็นจำนวนเท่าใด

เมื่อเราฟ้องคดีต่อศาลเราจำเป็นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในคดีซึ่งอาจแยกออกเป็น 2 กรณี คือ

1. ค่าฤชาธรรมเนียมที่จะต้องเสียให้แก่ศาลรวมทั้งเจ้าพนักงานศาลจนกว่าจะเสร็จคดี สำหรับจำนวนเงินที่จะต้องเสียมากที่สุดมักได้แก่ค่าขึ้นศาล ซึ่งเราจะต้องเสียค่าขึ้นศาลในอัตราร้อยละ 2.5 ของจำนวนทุนทรัพย์ที่เราเรียกร้องจากจำเลย แต่ไม่เกิน 200,000 บาท เช่น เช็คที่เรานำมาฟ้องเป็นเงิน 100,000 บาท เราจะต้องเสียค่าขึ้นศาล 2,500 บาท หรือถ้าเช็คนั้นสั่งจ่ายเงิน จำนวน 100 ล้านบาท เราก็เสียค่าขึ้นศาลไม่เกิน 200,000 บาท

2. ค่าทนายความ จำนวนมากหรือน้อยก็แล้วแต่ผู้ทรงเช็คจะตกลงกับทนายความผู้รับว่าคดีนั้นเอง ทนายจะเรียกค่าจ้างว่าความมากน้อยเท่าใดก็จะพิจารณาจากคดีนั้นว่ามีความยากง่ายแค่ไหน จำนวนทุนทรัพย์เท่าใด ซึ่งจะกำหนดให้แน่นอนตายตัวไม่ได้ แต่

ในทางปฏิบัติแล้วหากคิตีเช็คนั้น จำนวนทุนทรัพย์เล็กน้อย หมายก็มักจะเรียกค่าจ้างว่าความในอัตราที่สูง เพราะถ้าเรียกในอัตราต่ำก็จะได้ค่าจ้างเล็กน้อยไม่คุ้มกับการที่ต้องเสียเวลา เช่นบางสำนักงาน หมายความอาจจะเรียกถึง 20% ของจำนวนทุนทรัพย์ที่ได้รับ แต่ถ้าเป็นคิตีเช็คที่มีจำนวนทุนทรัพย์มากอัตราค่าจ้างว่าความก็จะต่ำ เช่นอัตรา 5% ของจำนวนทุนทรัพย์ที่ได้รับก็เพียงพอแล้ว

การเรียกค่าหมายความส่วนมากในทางปฏิบัติจะเรียกต่อเมื่อคิตีเสร็จแล้ว แต่สิ่งที่ผู้ทรงเช็คจะต้องจ่ายก่อนก็คือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคิตี

3. ในการดำเนินคิตีแพ่งจะกินระยะเวลาานหรือไม่

ตามปกติแล้วคิตีทุกชนิดมักจะกินระยะเวลาานเมื่อขึ้นศาลแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากว่าศาลมีจำนวนน้อยไม่สามารถรับกับคิตีที่เพิ่มขึ้นทุกวัน แม้จะเป็นคิตีง่าย ๆ ก็ต้องเสียเวลาานเช่นกัน อย่างเช่นคิตีเช็ค หากเช็คนั้นออกให้แก่กันในมูลหนี้ที่สมบูรณ์ เราจะสืบพยานกันเพียงปากเดียวหรือสองปากก็เสร็จคิตีแล้ว แต่ในความเป็นจริงก็ต้องเสียเวลาานกันเป็นครึ่งปีกว่าคิตีเสร็จ และยังถ้าจำเลยมีข้อต่อสู้อื่น ๆ อีกมากมายด้วยแล้ว คิตีก็ยังกินเวลาานขึ้นไปอีก

เมื่อศาลตัดสินให้โจทก์ชนะคิตีแล้ว ก็เชื่อว่าโจทก์จะได้รับชำระเงินตามเช็คทันที มักจะต้องมีการส่งคำบังคับให้จำเลยเสียก่อน หากจำเลยไม่ยอมชำระหนี้ตามคำบังคับก็ต้องขอให้ออกหมายบังคับคิตีและกระทำการอื่น ๆ อีก สิ่งเหล่านี้ต้องเสียเวลาานทั้งนั้น

4. เราจะได้อะไรจากคำพิพากษาบ้าง

สำหรับคดีเช็คนั้น โจทก์ก็มักจะชนะคดีเต็มตามฟ้อง เช่น โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระเงินตามเช็คจำนวน 100,000 บาท พร้อมทั้งดอกเบี้ย หากมีหนี้กันสมบูรณ์ตามกฎหมาย ศาลก็จะพิพากษาให้จำเลยชำระเงินตามเช็คพร้อมดอกเบี้ยแก่โจทก์ นอกจากนี้ จำเลยยังต้องชำระค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความแทนโจทก์อีกด้วย ค่าทนายความที่ศาลกำหนดให้จำเลยชำระแทนโจทก์นั้น ศาลจะไม่ให้จำเลยจ่ายแก่โจทก์ตามที่โจทก์จ่ายจริง ศาลมักจะกำหนดค่าทนายต่ำกว่าที่เป็นจริง เช่นจำนวนทนายในคดี 100,000 บาท ศาลอาจจะกำหนดค่าทนายแก่โจทก์เพียง 1,000 บาท ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วโจทก์อาจจะต้องเสียค่าทนายไปถึง 20,000 บาท

เมื่อโจทก์พิจารณาคำพิพากษาแล้วก็มักจะดีใจเพราะตนเป็นฝ่ายชนะคดีมีสิทธิที่จะได้รับเงินเต็มที่ แต่ความเป็นจริงแล้วบางครั้งโจทก์จะไม่ได้รับอะไรเลยจากคำพิพากษา กลับต้องเสียค่าใช้จ่ายไปในการดำเนินคดีอีกด้วย ถ้าผู้ที่ตกเป็นจำเลยนั้นไม่มีทรัพย์สินอะไรเหลือเลย เพราะฉะนั้นผู้ทรงเช็คก่อนที่จะฟ้องให้จำเลยชำระเงินตามเช็ค ก็ควรจะสืบดูเสียก่อนว่าผู้นั้นมีทรัพย์สินพอที่จะชำระเงินตามเช็คหรือไม่ มิใช่จะดูแต่เพียงว่าหากมีการฟ้องร้องแล้วฝ่ายตนเองจะชนะคดีอย่างแน่นอน

5. อยากราบทางด้านกรดำเนินคดีอาญาต่อผู้ออกเช็คบ้าง

เมื่อเกิดเช็คเด็งหรือธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค

จะถือว่ามีการกระทำผิดกฎหมายอาญาหรือไม่

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นกฎหมายอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับบุคคลที่จะถือว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไว้ว่า บุคคลนั้นจะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังกล่าวต่อไปนี้คือ

1. ออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น
2. ออกเช็คโดยในขณะที่ออกเช็คนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชี อันจะพึงให้ใช้เงินได้
3. ออกเช็คให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชี อันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนั้น
4. ถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชี อันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้ หรือ
5. ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต

เพราะฉะนั้น การออกเช็คของผู้ใดไม่เข้าองค์ประกอบของพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คดังกล่าวข้างต้น ก็จะนำเช็คฉบับนั้นมาฟ้องร้องเป็นคดีอาญาไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ก. ตกลงซื้อรถยนต์ 1 คัน จากนาย ข. ในราคา 300,000 บาท โดยนาย ข. ต้องส่งมอบรถยนต์ให้นาย ก. ภายใน 5 วันนับแต่วันซื้อขาย และนาย ก. ออกเช็คลงวันที่ล่วงหน้า 10 วันนับแต่วันซื้อขายให้นาย ข. เมื่อครบกำหนด 5 วันแล้ว นาย ข. ไม่ยอมส่งมอบรถยนต์ให้นาย ก. ดังนั้น นาย ก. จึงสั่งห้ามธนาคารจ่ายเงิน

ตามเช็คแก่นาย ข. ดั่งนี้ จะถือว่า นาย ก. กระทำผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คไม่ได้ เพราะการที่ นาย ก. ห้ามธนาคารมิให้จ่ายเงินตามเช็คนั้น นาย ก. มิได้มีเจตนาทุจริต แต่เนื่องจากว่า นาย ข. ไม่ยอมส่งมอบรถแก่นาย ก.

สำหรับวิธีแก้ในทางอาญาเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คซึ่งผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนั้นมี 2 วิธีคือ

1. การร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน
2. การฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาด้วยตนเอง

6. การร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน

การไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนถ้าพูดกันตามประชาชนบ้านก็คือการไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้หน้าตัวผู้กระทำผิดกฎหมายมาลงโทษ แต่ภาษากฎหมายเรียกว่า “การร้องทุกข์”

ผู้ที่จจะร้องทุกข์ตามปกติก็ได้แก่ผู้เสียหาย ในกรณีเรื่องเช็ค देंจก็ได้แก่ผู้ทรงเช็คนั้นเอง แต่บุคคลที่สลับหลังเช็คให้ผู้ทรง เมื่อผู้ทรงนำเช็คไปเบิกเงินจากธนาคารไม่ได้จึงคืนเช็คให้แก่ผู้สลับหลังตามกฎหมายไม่ถือว่าผู้สลับหลังนั้นเป็นผู้เสียหายจึงร้องทุกข์ไม่ได้

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์แล้วก็จะทำการสอบสวนหาตัวบุคคลที่กระทำผิดและส่งตัวแก่พนักงานอัยการเพื่อฟ้องศาลต่อไป

ตามปกติแล้วพนักงานอัยการจะฟ้องคดีได้โดยยังมีได้ทำการสอบสวนยอมไม่ได้และพนักงานสอบสวนก็เช่นกัน จะทำการสอบ

สวนในความผิดอันยอมความกันได้โดยยังไม่มีกรร้องทุกข์ยอมไม่ได้ เมื่อความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากใช้เช็ค เป็นความผิดอันยอมความกันได้ จึงจะต้องมีการร้องทุกข์ก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะสอบสวนและพนักงานอัยการจึงจะฟ้องคดีได้ เพราะฉะนั้นการร้องทุกข์จึงเป็นสิ่งสำคัญเมื่อเกิดเช็คเค็ง

นอกจากนี้ยังมีข้อควรระวังเกี่ยวกับการร้องทุกข์อีกคือ การร้องทุกข์นั้นผู้เสียหายจะต้องมีความประสงค์เพื่อจะให้ลงโทษผู้กระทำผิด แต่ในทางปฏิบัติแล้วเจ้าพนักงานสอบสวนมักจะถามว่า “มาแจ้งความไว้เพื่อเป็นหลักฐานใช้ไหม?” หากคนที่ไม่รู้กฎหมายก็จะคิดว่าถ้าตอบว่าใช่ก็ไม่เสียหายอะไร ตามกฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาจะถือว่า การแจ้งความเพื่อเป็นหลักฐานมิใช่คำร้องทุกข์ เพราะผู้เสียหายมิได้มีความประสงค์จะให้ลงโทษผู้กระทำผิด ดังนั้นเวลาแจ้งความหรือร้องทุกข์จะต้องแสดงความประสงค์ของตนให้แจ้งชัดว่าตนต้องการให้ลงโทษผู้กระทำผิด

7. อายุความของการร้องทุกข์เป็นอย่างไร

เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ทรงเช็คจะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินมิฉะนั้นจะขาดอายุความอาญา

8. การร้องทุกข์จะมีผลให้เราได้รับเงินตามเช็คหรือไม่

ตามความจริงแล้ว จุดประสงค์ของการร้องทุกข์ก็ต้องการให้มีการสอบสวนนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ มิใช่มุ่งหมายเพื่อให้ผู้ส่งจ่ายเช็คชำระเงิน แต่ในทางปฏิบัติแล้ว หากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

จับตัวผู้ส่งจ่ายมาเพื่อทำการสอบสวน ผู้ส่งจ่ายเช็คก็จะเกิดความกลัวว่าจะถูกนำตัวไปฟ้องต่อศาลจึงมักยอมจ่ายเงินตามเช็คที่สถานีตำรวจซึ่งถือว่าเป็นผลพลอยได้อย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นการจับตัวผู้ส่งจ่ายเช็คได้ก็เป็นหนทางอันหนึ่งที่จะทำให้ได้รับเงินตามเช็ค เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง หากเจ้าหน้าที่ตำรวจเอาจริงเอาจังในการหาตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนก็จะจับตัวผู้ต้องหาได้เร็วขึ้น

8. การฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาด้วยตนเอง

นอกจากการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแล้ว ผู้ทรงเช็คก็อาจจะฟ้องผู้ส่งจ่าย แต่เป็นคดีอาญาด้วยตนเองได้

จะฟ้องใครเป็นจำเลยได้บ้าง

ผู้ทรงเช็คมีสิทธิฟ้องเพียงผู้ส่งจ่ายเป็นจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น ไม่ว่าผู้ส่งจ่ายจะมีกี่คนก็ตาม หรือแม้ว่าผู้ส่งจ่ายจะเป็นนิติบุคคลซึ่งมีผู้แสดงเจตนาแทน ผู้ทรงก็สามารถฟ้องนิติบุคคลนั้นและผู้กระทำการแทนเป็นจำเลยร่วมกันได้ เพราะถือว่าคนทั้งสองร่วมกันกระทำความผิด สำหรับผู้สละกหลังเช็คนั้นตามปกติแล้วจะฟ้องไม่ได้ เพราะเขามีชื่อเป็นผู้ออกเช็ค เพียงแต่เป็นผู้สละกหลังเท่านั้น เว้นแต่จะปรากฏว่า เป็นตัวการร่วมกระทำความผิดในการออกเช็ค

9. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีอาญาเป็นอย่างไร

ตามปกติแล้วการดำเนินคดีอาญาจะไม่เสียค่าธรรมเนียมอะไรเลย นอกจากค่าป่วยการบางอย่าง เช่น ค่านำหมายแก่เจ้าหน้าที่

ศาลเท่านั้น ดังนั้นค่าใช้จ่ายในคดีอาญาที่จะเสียเป็นส่วนใหญ่ก็ได้แก่ค่าทนายความ

ค่าทนายความในคดีอาญาเกี่ยวกับเรื่องเช็คก็คิดคล้าย ๆ กับการเรียกจากคดีเช็คในทางแพ่ง คือ เรียกค่าทนายโดยดูความยากง่ายของคดีและจำนวนเงินตามเช็คด้วย

10. ระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญานานหรือไม่

ส่วนมากคดีอาญาจะกินเวลาในการดำเนินคดีน้อยกว่าคดีแพ่ง เพราะคดีอาญาจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปโดยรวดเร็วในทางปฏิบัติแล้ว หากเช็คที่นำมาฟ้องคดีอาญามีมูลหนี้สมบูรณ์จริง ฝ่ายจำเลยเมื่อถูกฟ้องก็จะยอมชำระเงินตามเช็คเพราะกลัวถูกศาลลงโทษนอกจากจำเลยคนนั้นเป็นคนซื่อกู้ขี้ตาราง ก็จะไม่ยอมชำระเงิน ซึ่งผู้ทรงเช็คก็ไม่อาจจะทำอะไรเขาได้ นอกจากจะไปฟ้องร้องเรียกให้เขาชำระในทางแพ่งต่อไป

11. เช็คที่มีได้ลงวันที่ออกจะฟ้องเป็นคดีอาญาได้หรือไม่

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาถือว่าเช็คที่มีได้ลงวันที่ออกเช็คจะนำมาฟ้องเป็นคดีอาญาไม่ได้ เพราะถือว่าจำเลยมีทราบวันกระทำผิด แต่ทางแก้ไขก็คือนำไปฟ้องเป็นคดีแพ่ง

12. เช็คที่ออกให้เพื่อเป็นประกันหนึ่งจะนำมาฟ้องเป็นคดีอาญาได้หรือไม่

ทางปฏิบัติในศาลแล้ว เช็คที่ออกให้เพื่อเป็นประกันหนึ่งจะนำมาฟ้องเป็นคดีอาญาไม่ได้ เพราะถือว่าคู่กรณีมิได้ประสงค์จะ

ให้มีการชำระเงินตามเช็คกันอย่างจริงจัง คือหมายความว่าหากลูกหนี้ ไม่ยอมชำระหนี้ เจ้าหนี้จึงจะมีสิทธินำเช็คที่ลูกหนี้ออกให้เพื่อเป็น ประกันหนี้ไปเรียกเก็บเงินจากธนาคาร

13. หากผู้ส่งจ่ายนำเงินมาชำระตามเช็คผลของคดีจะเป็นอย่างไร

เมื่อผู้ส่งจ่ายนำเงินมาชำระตามเช็คผลของคดีจะเป็นอย่างไร ต้องพิจารณา 2 กรณี

กรณีแรก ถ้าผู้ส่งจ่ายนำเงินมาชำระภายใน 15 วัน นับแต่ วันที่ผู้ทรงได้บอกให้ผู้ส่งจ่ายทราบถึงการที่ธนาคารปฏิเสธการจ่าย เงิน คดีก็เป็นอันเลิกกัน ไม่ว่าจะมีการฟ้องคดีแล้วโดยพนักงาน อัยการหรือโดยผู้เสียหายก็ตาม

กรณีที่สอง หากผู้ส่งจ่ายนำเงินมาชำระภายหลัง 15 วัน นับ แต่วันที่ผู้ทรงได้บอกให้ผู้ส่งจ่ายทราบถึงการที่ธนาคารปฏิเสธการ จ่ายเงิน คดีไม่เลิกกัน ผู้เสียหายหรืออัยการก็ยังมีสิทธิฟ้องผู้ส่งจ่าย ต่อศาลหรือดำเนินคดีต่อไป

จากข้อความที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อท่านประสบปัญหา เกี่ยวกับเช็คค้าง ท่านจะดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีใดก็แล้วแต่ ความเหมาะสมของสถานการณ์ ตัวผู้ส่งจ่าย ผู้รับอาวัล ผู้สลักหลัง และตัวท่านเอง ●

บัตรประจำตัวประชาชน

นายสมพงษ์ เวชสาร

การสนทนาระหว่างนายสมพงษ์ เวชสาร ผู้อำนวยการ
กองบัตรประจำตัวประชาชน กรมการปกครอง กระทรวง
มหาดไทย กับ เตือนใจ สนิชฌนิก ผู้จัดการศูนย์ผลิต
รายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่
19 มีนาคม 2525

ถาม สวัสดีครับ ท่านผู้ฟังที่เคารพ คนไทยทุกคนจะต้องมีบัตร
ประจำตัวประชาชน เพราะบัตรประจำตัวประชาชน คือเอกสาร
พิสูจน์ทราบตัวบุคคล ที่ทางราชการออกให้แก่บุคคลสัญชาติไทย
ที่มีอายุตั้งแต่ 17 ปีบริบูรณ์จนถึง 70 ปีบริบูรณ์ เพื่อใช้เป็นหลัก
ฐานแสดงตนในโอกาสต่างๆ เช่น รับเงินธนาณัติ ติดต่อราชการ
ตลอดจนแสดงสิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น รายการของเราในวันนี้ได้เชิญ
นายสมพงษ์ เวชสาร ผู้อำนวยการกองบัตรประจำตัวประชาชน
กรมการปกครอง มาพบกับท่านผู้ฟัง สวัสดีครับท่านผู้อำนวยการ
ตอบ สวัสดีครับคุณ

ถาม ก่อนอื่นผมขอเรียนถามท่านผู้อำนวยการถึงความเป็นมาของบัตรประจำตัวประชาชนว่ามีอย่างไรบ้างครับ

ตอบ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ระบุว่า “กรมการอำเภอเป็นพนักงานทำหนังสือเดินทางสำหรับราษฎรในท้องที่อำเภอนั้น จะนำไปมาค้าขายในที่อื่น” และในปี 2486 ก็ได้มีพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนบังคับใช้เป็นครั้งแรก เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร จนกระทั่งปี 2505 กระทรวงมหาดไทย ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2505 ขึ้นใหม่ โดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักการ วิธีการ และรูปแบบบัตรใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน และประกาศใช้เป็นกฎหมาย เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2506 โดยให้กรมการปกครองเป็นผู้รับผิดชอบในการออกบัตร จึงได้มีพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการในกรมการปกครองขึ้นใหม่โดยให้เพิ่มกองบัตรประจำตัวประชาชนขึ้นเป็นกองหนึ่งในกรมการปกครอง

ถาม เมื่อมีพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2505 ใช้แล้ว ได้มีการบังคับให้ใช้บัตรประจำตัวประชาชนในท้องที่ใดบ้างครับ

ตอบ ครับ ก็ได้มีการบังคับใช้ในท้องที่ดังต่อไปนี้ครับ

ปี 2506 บังคับใช้ในท้องที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี เลย หนองคาย นครพนม อุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์บุรีรัมย์ เชียงราย พะเยา น่าน อุตรดิตถ์

สงขลา ปัตตานี สตูล ยะลา นราธิวาส รวม 21 จังหวัด

ปี 2507 บังคับใช้ในท้องที่จังหวัด เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ นครศรีธรรมราช พังงา กระบี่ ภูเก็ต ตรัง พัทลุง ตาก สุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร สุราษฎร์ธานี ชุมพร ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี เพชรบูรณ์ พิจิตร นครสวรรค์ ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ รวม 30 จังหวัด

ปี 2508 บังคับใช้ในท้องที่จังหวัด อุตรธานี สกลนคร นครราชสีมา ชัยภูมิ สระบุรี นครนายก ชัยนาท อุทัยธานี ลพบุรี สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร รวม 21 จังหวัด

ถาม แสดงว่าพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2505 ที่ใช้อยู่ปัจจุบันเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2506 เป็นต้นมาใช่ไหมครับ

ตอบ ถูกต้องครับ แต่ไม่ได้บังคับใช้พร้อมกันทุกจังหวัดทั่วประเทศ นะครับ ททยอยใช้ไปเรื่อย ๆ โดยออกพระราชกฤษฎีกาบังคับใช้ใน จังหวัดต่าง ๆ ตามลำดับจนครบ ภายในเวลา 3 ปี ตั้งแต่ ปี 2506 - 2508

ถาม ครับ เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าว จนมีผล ทำให้มีกองบัตรประจำตัวประชาชนเกิดขึ้นแล้ว ผมอยากทราบว่า กองบัตรมีภารกิจหลักอย่างไรบ้างครับ

ตอบ กองบัตรประจำตัวประชาชน มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายบริหารงาน และอำนาจการให้การออกบัตรตามพระราชบัญญัติ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนให้เหมาะสม ตลอดจนการให้ความร่วมมือประสานงานกับหน่วยราชการอื่น ๆ ให้ดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามนโยบายของรัฐบาล เช่น การจัดทำบัตรประจำตัวผู้อพยพ การจัดทำบัตรบุคคลในท้องที่ เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามคนต่างด้าวทุจริตทำบัตรประจำตัวประชาชนโดยมิชอบอีกด้วย

ถาม ผมขอทราบวิธีการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนในปัจจุบัน

ตอบ การจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนในปัจจุบัน สามารถแบ่งลักษณะงานออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. การปฏิบัติงานระดับ อำเภอ กิ่งอำเภอ เขต

อำเภอ กิ่งอำเภอ เขต เป็นหน่วยงานเบื้องต้นในการที่จะให้บริการแก่ประชาชนผู้ยื่นคำขอมีบัตร มีหน้าที่ดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบหลักฐานทะเบียนบ้านฉบับอำเภอ ว่ามีชื่อของผู้ยื่นคำขอมีบัตรถูกต้องหรือไม่ และในช่องสัญชาติของผู้ขอมีบัตรต้องระบุว่าสัญชาติไทย

2. สอบสวนข้อเท็จจริง ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอมีบัตรแจ้งว่าบัตรเดิมหาย หรือมายื่นคำขอมีบัตรเกินกำหนด หรือมีกรณีที่น่าสงสัยว่าผู้ขอมีบัตรอาจเป็นบุคคลต่างด้าว

3. เมื่อเห็นว่าเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ถูกต้อง และเชื่อว่าผู้

ยื่นคำขอมีบัตรเป็นบุคคลสัญชาติไทยจริง ก็ให้ผู้ยื่นคำขอมีบัตรกรอกรายการลงในแบบยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน (บ.ป. 1)

4. เมื่อกรอกรายการในแบบยื่นคำขอมีบัตรครบถ้วนแล้ว เจ้าหน้าที่จะเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมรายละ 5 บาท กำหนดวันปีรับบัตร และมอบบัตรเหลืองซึ่งเป็นบัตรชั่วคราวให้ด้วย

ถาม นี่เป็นเพียงขั้นตอนแรกนะครับ สำหรับขั้นตอนที่ 2 มีอะไรบ้างครับ

ตอบ 2. การปฏิบัติงานในส่วนกลาง (กองบัตรประจำตัวประชาชน)

เมื่อกองบัตรประจำตัวประชาชน ได้รับฟิล์มรูปถ่าย และคำขอมีบัตร (บ.ป. 1) จากอำเภอ กิ่งอำเภอ เขต ต่าง ๆ ทั่วประเทศแล้ว จะดำเนินการผลิตบัตรตามขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบฟิล์มรูปถ่าย และคำขอมีบัตร ว่ามีข้อบกพร่องอย่างไรหรือไม่ หากไม่มีข้อบกพร่อง จะได้ดำเนินการอัดรูปผู้ขอมีบัตรลงในตัวบัตรประจำตัวประชาชน พร้อมทั้งกรอกรายละเอียดสาระสำคัญต่าง ๆ แล้วส่งบัตรที่เสร็จสมบูรณ์ให้กับจังหวัดต่าง ๆ เพื่อมอบให้ผู้ขอมีบัตรต่อไป นอกจากนี้ก็ยังถ่ายไมโครฟิล์มคำขอมีบัตรเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน สำหรับฟิล์มรูปถ่ายที่ผลิตเสร็จแล้วจะนำมาตัดต่อเข้าม้วนเดียวกันแยกเก็บเป็นอำเภอ กิ่งอำเภอ และเขต โดยเรียงลำดับเลขหมายไว้ด้วย

ถาม ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการมอบบัตรประจำตัวประชาชนไว้อย่างไรบ้างครับ

ตอบ ครับ กำหนดให้ผู้ขอมีบัตรต้องมาติดต่อรับบัตรประจำตัว

ประชาชนด้วยตนเอง ณ ที่ว่าการอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือเขต จะมอบให้บิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรือบุคคลอื่นมารับแทนไม่ได้ เพราะก่อนมอบบัตรให้กับผู้ขอมีบัตรรายใด เจ้าหน้าที่จะได้ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง เช่น สังเกตกิริยาท่าทางสำเนียง การพูด ตลอดจนดูว่ารูปถ่ายในบัตรกับผู้มาขอรับบัตร ถูกต้องตรงกันหรือไม่ และหากตรวจสอบแล้วมีกรณีเป็นที่น่าสงสัย หรือมีพฤติกรรมพิรุธว่าอาจจะเป็นคนต่างด้าว ทูจริตขอมีบัตรโดยมิชอบ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและสอบสวนจนหมดสงสัย จึงจะมอบบัตรให้แก่ผู้ขอต่อไป

อย่างไรก็ดี เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ขอมีบัตรซึ่งอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลจากอำเภอ ไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการไปติดต่อขอรับบัตรที่อำเภอ กรมการปกครองจึงได้มอบให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำไปมอบให้แก่ผู้ขอมีบัตร โดยจะต้องมอบให้แก่ผู้ขอมีบัตรด้วยตนเองเท่านั้นเช่นกัน

ถาม ท่านผู้อำนวยการครับ ผมอยากให้ท่านสรุปความสำคัญของบัตรประจำตัวประชาชนว่ามีอย่างไรบ้างครับ

ตอบ ความสำคัญของบัตรประจำตัวประชาชน พอสรุปได้ 6 ประการ คือ

1. เพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ เพราะสามารถตรวจสอบได้ว่าผู้ใดเป็นบุคคลสัญชาติไทย อันเป็นการแยกคนไทยออกจากคนต่างด้าว และสามารถตรวจสอบติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคลต่างด้าวได้สะดวกยิ่งขึ้น

2. เพื่อป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการตรวจสอบตัวบุคคลในกรณีต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งในด้านการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรม

3. เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพราะออกให้เฉพาะบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น

4. เพื่อรักษาความมั่นคงทางการเมือง ใช้ในการแสดงตนเพื่อใช้สิทธิทางการเมือง เช่น การสมัครรับเลือกตั้ง, การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

5. เพื่อรักษาความมั่นคงทางสังคม ทำให้ทราบได้ว่าผู้ถือบัตรมีอายุเท่าใด

6. เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชน ใช้แสดงตนในโอกาสต่าง ๆ เช่น ติดต่อราชการ, รับเงินธนาณัติ, สมัครงาน, ติดต่อธุรกิจหรือเดินทางไปในท้องที่ต่าง ๆ

ถาม ท่านครับ คุณสมบัติของบุคคลที่จะต้องมียบัตรประจำตัวประชาชน มีอย่างไรบ้างครับ

ตอบ คุณสมบัติของบุคคลที่ขอมีบัตรประจำตัวประชาชน กล่าวโดยสรุปมี 5 ประเภท คือ

1. บุคคลสัญชาติไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 17 ปี บริบูรณ์ จนถึง 70 ปี บริบูรณ์

2. บุคคลที่พ้นสภาพจากการได้รับยกเว้น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. บุคคลที่บัตรเดิมหมดอายุ

4. ผู้ที่ทำบัตรเดิมสูญหาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ หรือเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลใหม่

5. บุคคลสัญชาติไทยที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน ตามกฎกระทรวง แต่ประสงค์จะขอมีบัตร

ถาม คนสัญชาติไทยที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนมีบ้างไหมครับ

ตอบ บุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน มีด้วยกัน 20 ประเภท เช่น ข้าราชการทหาร ตำรวจ ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการตุลาการ ข้าราชการอัยการ ผู้มีกายพิการเดินไม่ได้ เป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ผู้อยู่ในที่คุมขังโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น

ถาม ขอบคุณครับ นอกจากการอำนวยความสะดวกในเรื่องการทำบัตรแล้ว ทางกระทรวงมหาดไทยได้มีการตรวจบัตรประจำตัวประชาชน บ้างหรือไม่ครับ

ตอบ เกี่ยวกับการตรวจบัตรประจำตัวประชาชนนั้น ขณะนี้กระทรวงมหาดไทย ได้ส่งกำลังไปยังทุกจังหวัดและกรุงเทพมหานคร ส่งให้เจ้าพนักงานตรวจบัตรซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ได้ตรวจสอบบุคคล และขอคูบัตรประจำตัวประชาชนตามสถานที่ต่าง ๆ ที่พิจารณาเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อเป็นมาตรการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ ในการพิสูจน์ทราบตัวบุคคลว่าผู้ใดเป็นผู้มีสัญชาติไทยและผู้ใดเป็นบุคคลต่างด้าว เพราะในปัจจุบันมีบุคคลต่างด้าวบางกลุ่ม มีพฤติกรรมส่อไปในทางแทรกซึมบ่อน

ทำลายความมั่นคงของประเทศชาติอยู่ด้วย และบางคนก็พยายามทุจริตโดยทุกวิถีทาง เพื่อให้ได้มาซึ่งบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อแสดงตนว่าเป็นบุคคลสัญชาติไทย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางราชการจะต้องควบคุมและตรวจสอบความเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคลต่างตัวที่ทุจริตเหล่านี้ ให้อยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้

ถาม ท่านผู้อำนวยการจะมีอะไรฝากไปถึงท่านผู้ฟังเพิ่มเติมไหมครับ

ตอบ ขอขอบคุณครับ ผมก็ใคร่ขอร้องขอให้ท่านผู้ฟังทุกท่านได้โปรดกรุณานำบัตรประจำตัวประชาชนติดตัวไว้ตลอดเวลา เพื่อสามารถแสดงให้เจ้าหน้าที่ดูได้ในทันทีเมื่อถูกตรวจสอบ หากไม่สามารถแสดงบัตรได้ เนื่องจากลืมพกพาติดตัวหรือเก็บไว้ที่บ้าน ก็ยอมจะมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท ผมก็มีเท่านี้ครับ●

ความต่างกันในการทำการ ขายฝาก และ จำนอง

จรรยาพร พัฒนางกูร

ประธานชมรมทนายความสตรี

การขายฝากและจำนองนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นประจำของท่าน อาจจะต้องประสบหรือเข้าไปเกี่ยวข้องในการทำนิติกรรมทั้งสอง อย่างนี้ ฉะนั้น หากท่านได้ทราบความต่างกัน ผลดี ผลเสีย ท่านก็ อาจเลือกปฏิบัติรู้จักการแก้ไข ซึ่งจะทำให้ไม่ต้องสูญเสียทรัพย์สิน ของท่านได้

ถาม การขายฝาก ตามกฎหมายมีความหมายอย่างไร

ตอบ ความหมายของการขายฝาก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย มาตรา 491 บัญญัติไว้ว่า “อันว่าการขายฝากนั้น คือสัญญา ซื้อขายซึ่งกรรมสิทธิในทรัพย์สินตกไปยังผู้ซื้อ โดยมีข้อตกลงกันว่า ผู้ขายอาจไถ่ทรัพย์สินนั้นคืนได้” ความหมายชัดเจนอยู่แล้วว่า คือการ

ซื้อขายทรัพย์สินนั่นเอง แต่ต่างกับการขายธรรมดาอยู่ที่ว่าเมื่อมีการขายแล้วผู้ขายมีสิทธิไถ่ทรัพย์สินนั้นกลับคืนมาเป็นของตนได้

ถาม การจำนอง มีความหมายตามกฎหมายอย่างไร

ตอบ การจำนองนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในมาตรา 702 ว่า “อันว่าจำนองนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้จำนอง เอาทรัพย์สินตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับจำนอง เป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนองชอบที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองก่อนเจ้าหนี้สามัญ มีพักต้องพิเคราะห์ว่า กรรมสิทธิในทรัพย์สินนั้นจะโอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือไม่

ถาม ความแตกต่างกันในเรื่อง ขายฝาก และจำนอง มีอย่างไรบ้าง

ตอบ ขอเปรียบเทียบให้ทราบเฉพาะข้อแตกต่างที่สำคัญเท่านั้น ส่วนข้อปลีกย่อยขอจะไม่กล่าวถึง ข้อแตกต่างที่สำคัญยิ่ง มีอยู่ 2 ประการ ประการที่ 1 คือ เรื่องกรรมสิทธิ 2. เรื่องกำหนดเวลา

ถาม การขายฝาก ทำให้กรรมสิทธิในทรัพย์สินที่ทำการขายฝากเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

ตอบ การขายฝากนั้น ทำให้กรรมสิทธิในทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงไป คือผู้รับซื้อฝากกลับเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ เมื่อจดทะเบียนขายฝากที่ดินแล้วเสร็จ กรรมสิทธิที่ดินนั้นตกเป็นของผู้ซื้อทันที ผู้ขายฝากสูญเสียสภาพการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ มีทางที่จะได้ที่ดินกลับคืนมาได้ทางเดียว คือต้องนำเงินไปไถ่คืนที่ดินภายในกำหนดเวลาที่ตกลงกัน

ถาม เรื่อง การจำนองการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหรือไม่

ตอบ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น คือที่ดิน เป็นต้น ยังเป็นของเจ้าของคือจำนองอยู่ เพียงแต่ว่าเมื่อจดทะเบียนจำนองแล้ว ที่ดินดังกล่าวตกเป็นประกันการชำระหนี้ เมื่อไรที่เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้จำนองนำเงินไปชำระหนี้ครบถ้วน ก็ทำการไถ่ถอนจำนอง ทรัพย์สินนั้นก็หลุดพ้นจากการจำนอง

ถาม ข้อแตกต่างประการที่ 2 คือเรื่องกำหนดเวลา มีอย่างไร ขอถามในเรื่องขายฝากก่อน

ตอบ เรื่องกำหนดเวลา สำหรับการขายฝาก คือ กำหนดเวลาไถ่คืนทรัพย์สินที่ขายฝาก ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 494 ห้ามมิให้ใช้สิทธิไถ่คืนทรัพย์สินที่ขายฝาก ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ ต้องไถ่คืนภายใน 10 ปี . ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ต้องภายในกำหนด 3 ปี ถ้าตกลงกันเกินกว่าเวลาที่กล่าวแล้ว เช่น 15 ปี หรือ 5 ปี ก็ต้องลดเวลาลงมาเหลือ 10 ปี หรือ 3 ปีตามประเภทของทรัพย์สิน แต่ทั้งนี้หากตามสัญญาตกลงกันไถ่คืนเมื่อไร เช่นกำหนด 2 ปี ก็ต้องไถ่คืนภายในกำหนดเวลาดังกล่าว หากไม่ทำการไถ่คืนภายในกำหนดเวลา ก็หมดสิทธิไถ่คืน เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ระบุไว้ในมาตรา 495 ว่า “ถ้าในสัญญามีกำหนดเวลาไถ่ต่ำกว่าสิบปีหรือสามปีไซ้ร้ ท่านว่าหาอาจขยายเวลานั้นในภายหลังได้ไม่” ซึ่งในเรื่องนี้ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2221/2523 โดยในคดีนั้นผู้รับซื้อฝากยอมตกลงทำหนังสือให้แก่

ผู้ขายฝากไว้ว่ายินยอมให้ต่อสัญญาขายฝาก ถ้าหากผู้ขายฝากมีเงินมาถอนคืนเมื่อใด ข้าพเจ้ายอมให้ถอนได้และลงลายมือชื่อไว้ในหนังสือนั้นด้วย แต่ภายหลังปรากฏว่าผู้รับขายฝากไม่ยอมให้ไถ่คืนจึงเป็นคดีถึงศาลซึ่งศาลฎีกาได้พิพากษาไว้ตามฎีกาดังกล่าวแล้ว เพราะข้อตกลงตามหนังสือนั้นถือว่าเป็นการขยายกำหนดเวลาไถ่คืนต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 496 จำเลยจึงไม่มีสิทธิไถ่ที่พิพาทพร้อมด้วยสิ่งปลูกสร้างที่ขายฝากคืน

ถาม กำหนดเวลาในการจำนองนั้นได้กำหนดไว้อย่างไร

ตอบ การจำนองนั้นจะกำหนดเวลาหรือไม่กำหนดเวลาไว้ในสัญญาจำนองก็ได้ แต่ถ้ามีกำหนดเวลาไว้ เมื่อถึงเวลานั้นผู้จำนองซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินยังไม่ชำระหนี้จำนองให้ หรือหากมิให้กำหนดเวลา แต่เป็นเวลาเนิ่นนานเกินสมควรแล้วก็ยังไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ผู้รับจำนองเมื่อประสงค์ให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามสัญญาจำนอง คือต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728 ที่บัญญัติไว้ว่า ผู้รับจำนองต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควรเช่นบอกกล่าวไปว่าให้ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา 1 เดือน เป็นต้น ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ภายในเวลาตามที่กำหนดไว้ ผู้รับจำนองจะฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลพิพากษาให้สั่งยึดทรัพย์สินที่จำนองและให้ขายทอดตลาดก็ได้

ถาม การทำนิติกรรมจำนองและขายฝากนี้ สำหรับผู้เป็นลูกหนี้จะเลือกทำนิติกรรมอย่างไร

ตอบ เรื่องนี้แล้วแต่เจ้าหนี้และลูกหนี้จะตกลงกัน ตามปกติ

การจำนองหรือขายฝากจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ เจ้าของทรัพย์สินคือ ลูกหนี้ เดือดร้อนต้องการใช้เงิน ฉะนั้นผู้ให้เงินคือเจ้าหนี้จึงเป็นผู้เลือกกว่า จะทำนิติกรรมประเภทใด และเจ้าหนี้ก็มักเลือกนิติกรรมที่จะ ทำให้เขาได้ประโยชน์มากที่สุด ในเมื่อเจ้าของทรัพย์สินคือ ลูกหนี้ไม่ ชำระหนี้ภายหลัง และเจ้าหนี้ก็มักเลือกวิธีการขายฝาก เพราะเขา ได้กรรมสิทธิในทรัพย์สินนั้นทันที หากลูกหนี้ไม่ไถ่คืนภายในกำหนด เขาก็มีสิทธิจัดการกับทรัพย์สินเพื่อหาประโยชน์อย่างไรก็ได้ โดยไม่ต้อง พ้องร้องต่อศาล แต่ส่วนการจำนองนั้น หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ก็ ต้องฟ้องต่อศาลซึ่งเป็นเรื่องทำให้เขาเดือดร้อน ต้องจ้างทนาย ต้องไปศาล ต้องเสียเงินค่าธรรมเนียมศาลและต้องขยทอดตลาด อาจได้เงินไม่คุ้มกับที่ลงทุนไปก็ได้ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหนี้ชอบ ที่จะเลือกให้ลูกหนี้ทำนิติกรรมขายฝาก ซึ่งลูกหนี้ก็ต้องจำยอม เพราะต้องการเงินจากเจ้าหนี้

ถาม การทำนิติกรรมขายฝาก ลูกหนี้จะได้เปรียบหรือเสียเปรียบ อย่างไร

ตอบ การทำนิติกรรมขายฝากนี้ ปกติแล้วฝ่ายลูกหนี้จะเป็นผู้เสียเปรียบ เพราะต้องขายทรัพย์สินให้ผู้รับซื้อฝาก ลูกหนี้มีสิทธิไถ่คืน ภายในกำหนดเวลาเท่านั้น ซึ่งถ้าการที่ตกลงซื้อขายนั้น ก็คือราคา ตามที่ลูกหนี้ต้องการเงินจากเจ้าหนี้มาใช้สอยยามจำเป็นชั่วคราว ซึ่ง มิใช่ราคาซื้อขายแท้จริง และปกติจะต่ำกว่าราคาที่ดินที่แท้จริง ฉะนั้นถ้าลูกหนี้หาเงินไถ่คืนไม่ทันตามกำหนด ลูกหนี้ก็ต้องสูญเสีย ทรัพย์สินไปทันที และสูญเสียเงินค่าขายที่ดินที่ควรจะได้มากกว่า

กันตามที่ทำการขายฝากด้วย

ถาม หากทำจำนอง จะได้ผลดีกว่าการขายฝากอย่างไรบ้าง

ตอบ การจำนอง กรรมสิทธิ์ยังเป็นของลูกหนี้ ครบกำหนดแล้วไม่ชำระและขอขยายเวลาได้ถ้า เจ้าหนี้ไม่ยอมก็ต้องฟ้องขายทอดตลาด ซึ่งการกระทำดังกล่าวต้องใช้เวลาพอสมควร แม้จะเลยกำหนดเวลาที่ตกลงชำระหนี้กันแล้ว ลูกหนี้ก็ยังมีโอกาสผิดผ่อนหาเงินจากผู้อื่นมาใช้หนี้ หรือขายที่ดินให้แก่ผู้อื่นไปตามราคาที่ดินที่ขายกันในท้องตลาดได้ และอาจขอผิดผ่อน ขอเวลาขายทอดตลาดให้ยาวนานออกไปอีกพอสมควรก็ได้ และถึงแม้ในที่สุดหากมีการขายทอดตลาดแล้วขายได้ในราคาที่สูงกว่าจำนวนหนี้ เมื่อหักหนี้แล้ว ยังมีเงินเหลืออยู่ เงินที่เหลือนั้นก็จะเป็นของลูกหนี้

ถาม ลูกหนี้ควรทำอะไร ในเมื่อใกล้ระยะขายฝากแล้ว ไม่มีเงินไถ่คืน

ตอบ เรื่องนี้เป็นข้อสำคัญ ลูกหนี้ต้องระวังในเรื่องกำหนดเวลาขายฝาก เพราะกฎหมายห้ามขยายเวลาดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ฉะนั้นเมื่อจวนครบกำหนดเวลาขายฝาก ลูกหนี้ก็ต้องพูดทำความเข้าใจกับเจ้าหนี้คือผู้รับซื้อฝากว่าจะขายฝากต่อไปได้หรือไม่ ถ้าเขาบอกว่าได้ ก็ต้องไปทำนิติกรรมจดทะเบียนไถ่ถอนการขายฝาก แล้วทำการขายฝากใหม่ ถ้าเขาไม่ยอมรับซื้อฝากต่อไป ก็ต้องหาเงินจากเจ้าหนี้รายใหม่แล้วมาไถ่ถอนการขายฝาก

ถาม หากเป็นกรณีที่หาผู้รับซื้อฝากรายใหม่ไม่ได้ และผู้รับซื้อฝากรายเดิมก็ไม่ยอมไปจดทะเบียนไถ่ถอนการขายฝากและทำนิติกรรม

ขายฝากกันใหม่ แต่ว่ายอมขยายเวลาได้ ดังนี้ผู้ขายฝากทำอะไรจึงจะได้ที่ดินกลับคืน

ตอบ ในกรณีอย่างนี้ ก็เป็นการจำเป็นเพราะหาเงินใช้เขาไม่ได้ ส่วนการที่เขายอมขยายเวลาให้ ก็ทำหลักฐานเป็นการขยายเวลาไม่ได้ เพราะกฎหมายห้ามขยายเวลาการขายฝาก ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 2221/2523 ฉะนั้นก็มีวิธีเดียว คือเมื่อเจ้าหนี้ยอมตกลงให้ขยายเวลาให้ ก็หมายความว่าเขายอมที่จะขายทรัพย์สินให้ก็ควรขอร้องให้เขาทำเป็นหนังสือสัญญาจะซื้อขาย ระบุจำนวนที่จะต้องชำระให้เป็นราคาซื้อขาย ไว้เป็นหลักฐานโดยลงชื่อเจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้ขายไว้เป็นสำคัญ ถ้าภายหลังลูกหนี้มีเงินชำระตามสัญญาดังกล่าว แล้วเจ้าหนี้ไม่ยอมรับ ลูกหนี้ก็ฟ้องขอให้บังคับเจ้าหนี้ได้ตามสัญญาซื้อขายนั้นได้ ผู้ถามความต่างกันในเรื่องการขายฝากและจำนองสำหรับวันนี้ก็มีเพียงเท่านี้ หากผู้ฟังที่ข้องใจสงสัย จะจดหมายถามมาที่รายการนี้ หรือที่ชมรมทนายความสตรีได้เสมอ ●

พบกันครึ่งทางระหว่างเจ้าหน้าที่ จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ของกรมที่ดินกับประชาชน

นางมยุรี โสทธิพันธ์

ผู้แทนสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชินูปถัมภ์

เรื่องกฎหมายสำหรับประชาชนนั้น ปัจจุบันมีประชาชน
จำนวนไม่น้อยที่ยังไม่เข้าใจการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจดทะเบียน
สิทธิและนิติกรรมของพนักงานเจ้าหน้าที่กรมที่ดิน และเห็นว่าต้อง
เสียเวลาในการมาติดต่อขอรับบริการเป็นเวลานาน ข้าพเจ้าในฐานะ
ตัวแทนของสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทย ใน
พระบรมราชินูปถัมภ์ ขอเรียนชี้แจงให้ท่านผู้ฟังซึ่งส่วนมากที่เคย
ไปติดต่อราชการที่กรมที่ดินมาแล้วและผู้ที่ยังมีความจำเป็นที่จะต้อง
ไปติดต่อราชการที่กรมที่ดินอีกให้ได้รับทราบถึงสาเหตุของการที่ท่าน
ต้องเสียเวลาในการรอคอยการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ว่ามีสาเหตุ
อยู่หลายประการด้วยกัน เป็นต้นว่า

- สาเหตุของความล่าช้าอันเกิดจากขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

- สาเหตุของความล่าช้าอันเกิดจากการเตรียมหลักฐานเอกสารไม่พร้อมของประชาชนผู้มาติดต่อเอง

สำหรับสาเหตุที่เกิดจากความล่าช้าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่นั้น เนื่องจากการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมมีขั้นตอนที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติหลายขั้นตอนตามที่กฎหมายและระเบียบปฏิบัติได้วางหลักเกณฑ์ไว้ ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อป้องกันประโยชน์ส่วนได้เสียของประชาชนโดยตรง และยังเป็นการป้องกันความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการจดทะเบียน ตลอดจนวางทางป้องกันการทุจริต ให้มีวิธีการที่ผู้ทุจริตจะกระทำได้อย่างขึ้น แม้ว่าจะไม่สามารถป้องกันได้ร้อยเปอร์เซ็นต์แต่ก็สามารถที่จะหาทางป้องกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การรับคำขอ
2. การสอบสวน
3. การตรวจสอบ
4. การประกาศ
5. การทำนิติกรรม
6. การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม
7. การเรียกเก็บค่าธรรมเนียม

1. การรับคำขอ ให้ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบพิมพ์ที่ทางกรมที่ดินกำหนดไว้พร้อมทั้งส่งเอกสารอันเป็นหลักฐานในการจดทะเบียน เช่น หนังสือมอบอำนาจ ในกรณีที่เจ้าของมิได้มาติดต่อขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมด้วยตนเอง หนังสือแสดงความยินยอมของสามีหรือภรรยา กรณีที่ผู้มายื่นคำขอจดทะเบียนได้ทำการสมรส โดยถูกต้องตามกฎหมายแล้วและจะต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรส คำพิพากษาของศาล พิณยกรรม หนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือที่เราเรียกว่า น.ส. 3 นั้นเอง โฉนดที่ดิน พร้อมด้วยหลักฐานแสดงการจดทะเบียนครั้งก่อนในกรณีที่เคยมาติดต่อที่กรมที่ดินมาก่อนแล้ว ถ้าที่ดินแปลงที่นำมาขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมมีการจำนองอยู่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับจำนองด้วย เว้นแต่กรณีที่ท่านขอจดทะเบียนจำนองลำดับต่อไป กรณีที่ท่านจะทำการโอนอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นเช่น อาคาร บ้านเรือน ท่านจะต้องไปติดต่อที่อำเภอหรือที่เราเรียกว่า เขต สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร ท่านต้องส่งหลักฐานแสดงการรับรองและความยินยอมของเจ้าของที่ดินโดยให้ปรากฏว่าสิ่งปลูกสร้างที่ท่านจะทำการโอนนั้นมีเลขทะเบียนบ้านเท่าใด ปลูกอยู่ในที่ดินของใคร แปลงเครื่องหมายที่ดินเท่าใด และยินยอมให้ผู้ขอทำการจดทะเบียนหรือไม่

2. การสอบสวน

- เจ้าหน้าที่จะทำการสอบสวนและบันทึกถ้อยคำให้ได้ข้อเท็จจริงและสาระสำคัญดังนี้

2.1 สิทธิและความสามารถของบุคคล รวมตลอดถึงความ

สมบูรณ์แห่งนิติกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.2 ข้อกำหนดสิทธิในที่ดิน และการค้าที่ดิน หรือการหลีกเลี่ยงกฎหมาย เช่น การได้มาซึ่งที่ดินเพื่อประโยชน์แก่คนต่างด้าว

2.3 การกำหนดทุนทรัพย์สำหรับเสียค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียน

2.4 ตรวจทะเบียนอายุัด ว่ามีการอายุัดขัดข้องประการใดหรือไม่ และตรวจสอบสารบบ คือตรวจชื่อบิดามารดา อายุ ลายมือชื่อหรือลายพิมพ์นิ้วมือ ตลอดจนเครื่องหมายที่ดิน หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานเกี่ยวอสังหาริมทรัพย์อื่น โดยตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ในสารบบว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่ หากมีข้อขัดข้องประการใดให้ชี้แจงเหตุที่ขัดข้องให้ผู้ขอทราบ

ลงบัญชีรับทำการประจำวัน สำหรับสำนักงานที่ดินจังหวัด ลงบัญชีรับทำการและคุมเรื่อง สำหรับงานของสำนักงานที่ดินอำเภอ โดยเรียงลำดับจนถึงสิ้นปี

3. การตรวจสอบ

ในกรณีเป็นการจดทะเบียนที่ดินไม่เต็มทั้งแปลง หรือกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควร ให้คู่กรณีนำพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่อื่นไปตรวจสอบสภาพที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อื่นที่ขอจดทะเบียนโดยคู่กรณีเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

4. การประกาศ

4.1 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการสอบสวนและตรวจสอบไม่มีข้อขัดข้องประการใดแล้ว ในกรณีต้องประกาศการจด

ทะเบียนให้ประกาศมีกำหนด 30 วัน และให้แยกประกาศเป็นเรื่อง ๆ ไป สำหรับการประกาศมรดกจะต้องประกาศมีกำหนด 60 วัน

4.2 การปิดประกาศ ให้ปิดในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดิน จังหวัด ที่ว่าการอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ที่บ้านกำนัน สำนักงานเทศบาลท้องถิ่น (ถ้าทรัพย์สินที่ขอจดทะเบียนอยู่ในเขตเทศบาล) และ บริเวณที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นแห่งละ 1 ฉบับ กับให้ปิดประกาศอีก 1 ฉบับ เพื่อประชาชนจะขอดูได้โดยไม่ต้องเสียเงินค่าธรรมเนียม

เมื่อปิดประกาศแล้ว ให้ผู้นำประกาศไปปิดแจ้ง วัน เดือน ปี ที่ปิดประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ

4.3 การนับวันประกาศ ให้นับตั้งแต่วันปิดประกาศฉบับที่ได้ปิดหลังสุดเป็นต้นไปจนครบกำหนด รุ่งขึ้นจากวันครบกำหนด เป็นวันที่จะดำเนินการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมได้

5. การทำนิติกรรม

ในเมื่อไม่มีการอายัดคัดค้าน หรือขัดข้องประการใดแล้ว ให้ดำเนินการทำนิติกรรมโดยทำเป็นสัญญาหรือบันทึกข้อตกลง แล้วแต่กรณี

6. การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม

ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ไม่ว่าจะรวมกับอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นในที่ดินนั้นด้วยหรือไม่ พนักงานเจ้าหน้าที่จะจดทะเบียนโดยบันทึกสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิและนิติกรรมนั้นลงในสารบัญญัตินิติกรรมหลังโฉนดที่ดินหรือหนังสือ

รับรองการทำประโยชน์ให้มีข้อความตรงกันทั้ง 2 ฉบับ

7. การเรียกเก็บค่าธรรมเนียม

กรณีที่ผู้ขอแสดงราคาทรัพย์สินสูงกว่าราคาประเมิน พนักงานเจ้าหน้าที่จะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามทุนทรัพย์ที่ผู้ขอแสดง โดยไม่ต้องประเมินทุนทรัพย์

ถ้าผู้ขอแสดงราคาน้อยกว่าราคาประเมินฯ พนักงานเจ้าหน้าที่จะประเมินทุนทรัพย์ แล้วเรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามราคาที่ประเมิน

สำหรับสาเหตุเกิดจากการเตรียมหลักฐานเอกสารมาไม่พร้อมของผู้มาติดต่อเองนั้นเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้งานล่าช้า เมื่อผู้มาติดต่อนำหลักฐานมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ครบพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถจะดำเนินการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมให้ท่านได้ เพราะการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นต้องอาศัยหลักฐานมาประกอบและมักจะเกิดปัญหาขึ้นบ่อย ๆ ระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มาติดต่อ ซึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจของผู้มาติดต่อซึ่งจำเป็นจะต้องนำหลักฐานมายื่นต่อเจ้าหน้าที่

ในกรณีที่ท่านเป็นบุคคลสัญชาติไทยมายื่นคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมได้มาซึ่งที่ดินจะต้องนำหลักฐานดังต่อไปนี้มายื่นต่อเจ้าหน้าที่ คือ

1. บัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้
2. สำเนาทะเบียนบ้าน
3. หลักฐานการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล กรณีที่มีการเปลี่ยนชื่อตัว หรือชื่อสกุล

4. หลักฐานการสมรสสำหรับบุคคลที่อายุไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งอ้างว่าบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส

กรณีที่ท่านเป็นบุคคลสัญชาติไทย แต่มีบิดามารดาหรือมีหรือเคยมีคู่สมรสเป็นคนต่างด้าวขอได้มาซึ่งที่ดิน นอกจากเอกสารตาม ที่กล่าวมาแล้ว จะต้องส่งหลักฐานต่อไปนี้ด้วย

1. หลักฐานการสมรส หรือการขาดจากการสมรส
2. หนังสือสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวของบิดามารดา และหรือคู่สมรส

3. หลักฐานการเป็นทหาร ในกรณีที่ผู้ขอเป็นผู้ชาย กรณีผู้ขอเป็นนิติบุคคลจะต้องส่งหลักฐานให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ใบอนุญาตการก่อตั้งนิติบุคคล
2. บริคณห์สนธิ ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง
3. หลักฐานแสดงการเป็นผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล
4. บัญชีรายชื่อและสัญชาติของผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือของสมาชิกแล้วแต่กรณี โดยมีการรับรองของพนักงานเจ้าหน้าที่
5. หลักฐานการออกใบหุ้น

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ข้าพเจ้าเห็นว่า มีความสำคัญมาก คือ เรื่องใบมอบอำนาจ

ใบมอบอำนาจนั้น เมื่อผู้มอบมีความประสงค์จะมอบอำนาจให้บุคคลใดมาดำเนินการแทนผู้มอบจะต้องกรอกข้อความในใบมอบอำนาจมาให้ครบ มิใช่เพียงแค่เซ็นชื่อหรือพิมพ์นิ้วมือมา โดย

ไม่กรอกข้อความและไม่มีพยานรับรองลายมือชื่อมา เช่นนี้พนักงานเจ้าหน้าที่จะไม่รับดำเนินการให้ เพราะการมอบอำนาจนั้นถ้าไม่กรอกข้อความมาให้ครบ ผู้รับมอบอาจจะนำมากรอกข้อความที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้มอบอำนาจได้ เช่น ผู้มอบประสงค์จะให้ “จำนองที่ดิน” แต่เนื่องจากผู้มอบมิได้กรอกข้อความในใบมอบให้ครบ ผู้รับมอบจึงนำไปกรอกข้อความเป็นการ “ขายที่ดิน” เป็นต้น เมื่อเป็นดังนี้ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้มอบและเมื่อมีการฟ้องร้องกันขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะต้องตกเป็นจำเลยในฐานะเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมไปด้วย ฉะนั้น สำหรับเรื่องใบมอบนี้พนักงานเจ้าหน้าที่จะเข้มงวดกวดขันมาก ซึ่งอาจจะสร้างปัญหายุ่งยากให้แก่ผู้มาติดต่อบ้าง แต่ที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติไปก็เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของผู้มาติดต่อและป้องกันความผิดพลาดและความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

กรณีที่ผู้มอบอำนาจกรอกข้อความในหนังสือมอบไม่ถูกต้อง ก็ควรที่จะได้ไปขอคำแนะนำหรือสอบถามจากพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตท้องที่ใกล้ ๆ บ้านของท่านเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนหนังสือมอบอำนาจ และลดปัญหาความยุ่งยากลงไป

รายการกฎหมายสำหรับประชาชนวันนี้ เวลาได้หมดลงเพียงเท่านี้ ขอขอบคุณท่านผู้ฟังมา ณ โอกาสนี้ด้วยค่ะ

การคุมประพฤติผู้กระทำผิด ที่เป็นผู้ใหญ่

นายสุพจน์ สุโรจน์

การสนทนาระหว่างนายสุพจน์ สุโรจน์ ผู้อำนวยการ
สำนักงานคุมประพฤติกลาง สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ
กระทรวงยุติธรรม กับ เตือนใจ สิ้นธุวนิก ผู้จัดการ
ศูนย์ผลิตรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2525

พิธีกร : สวัสดีค่ะท่านผู้ฟังที่เคารพ บ้านเมืองของเราในปัจจุบัน
นี้มีอาชญากรรมเกิดขึ้นมากมาย วิธีที่จะลดอาชญากรรมให้น้อยลง
นั้นมีทั้งการป้องกันและการปราบปราม การปราบปรามนั้น ก็โดย
การลงโทษอย่างรุนแรง ส่วนการป้องกันนั้นก็โดยลดแหล่งที่ก่อให้เกิด
เกิดอาชญากรรม คือสถานอบายมุขต่าง ๆ ตลอดจนประชาชนทุก

คนก็ต้องช่วยกันระมัดระวังตัวและทรัพย์สินต่าง ๆ ไม่เปิดช่องทางหรือยั่วยู่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้นนอกจากนี้เรายังมีวิธีการที่จะคุ้มครองป้องกันสังคมจากอาชญากรรมอีกวิธีหนึ่ง วิธีนั้นก็คือการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งวิธีนี้นอกจากจะป้องกันอาชญากรรมแล้วยังเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้วย เรื่องราวของการคุมประพฤติผู้กระทำผิดนั้นจะมีอย่างไรมัน วันนี้ทางรายการกฎหมายชาวบ้านของเราได้เชิญคุณสุพจน์ สุโรจน์ ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติกลาง สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการกระทรวงยุติธรรมมาให้ความกระจ่างแก่ท่านผู้ฟัง ณ บัดนี้คะ

พิธีกร : สวัสดีค่ะ ท่านผู้อำนวยการ

ตอบ : สวัสดีครับ คุณเตือนใจ

พิธีกร : ก่อนอื่นดิฉันอยากจะทราบว่า การคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ นั้น คืออะไรคะ

ตอบ : การคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ คือวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดทางอาญาชั้นตอนหนึ่ง ซึ่งบางส่วนก็ทำก่อนศาลพิพากษาคดี บางส่วนก็ทำหลังจากศาลได้พิพากษาคดีแล้ว ส่วนที่ทำก่อนศาลพิพากษาคดีเราเรียกว่า การสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย ส่วนที่ทำหลังจากศาลได้พิพากษาคดีแล้วเราเรียกว่า การควบคุมและสอดส่องจำเลยตามคำพิพากษา วิธีการทั้ง 2 อย่างนี้อาจทำควบคู่กันไปหรือทำเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ แต่ส่วนมากมักจะทำควบคู่กันไป

พิธีกร : ท่านผู้ฟังคะ ท่านก็คงทราบแล้วนะคะว่างานคุมประพฤติ

ผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ นั้น มีขั้นตอนที่สำคัญ 2 ขั้นตอน คือ การสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยกับการควบคุมและสอดส่องจำเลยตามคำพิพากษา ดิฉันอยากจะทราบต่อไปว่า การสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยนั้นเขาทำกันอย่างไรคะ

ตอบ : การสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยจะทำโดยเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ซึ่งเรียกว่า เจ้าพนักงานคุมประพฤติจะออกไปสืบเสาะหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลย เริ่มจากอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะทางจิตใจ นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม บ้านที่จำเลยอยู่อาศัย สภาพความผิด สาเหตุแห่งการกระทำผิด ตลอดจนพฤติการณ์แห่งคดีอย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม

พิธีกร : ข้อเท็จจริงที่รวบรวมได้นี้จะเสนอต่อใครคะ

ตอบ : ข้อเท็จจริงที่รวบรวมได้นี้ เจ้าพนักงานคุมประพฤติจะทำเป็นรายงานเสนอต่อศาลภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะข้อเท็จจริง รายงานนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นอย่างยิ่ง เพราะศาลได้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจำเลยอย่างครบถ้วนถูกต้อง ทำให้สามารถใช้วิธีการลงโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

พิธีกร : ท่านผู้ฟังก็ได้ทราบแล้วนะคะว่าการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยนั้น เขาทำกันอย่างไรและมีประโยชน์อย่างไร และขั้นตอนอีกขั้นตอนหนึ่งคือการควบคุมและสอดส่องจำเลยตามคำพิพากษานั้น เขาทำกันอย่างไรคะ

ตอบ : คดีที่ศาลมีคำพิพากษาให้รอการลงโทษจำเลยหมายถึงคดี

ที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดและพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลย แต่ให้รอการลงโทษจำคุกไว้ระยะเวลาหนึ่ง หากจำเลยไม่กระทำความผิดอีกในระหว่างที่รอการลงโทษนั้น จำเลยก็พ้นโทษไป หรือคดีที่ศาลพิพากษาให้รอการกำหนดโทษจำเลย หมายถึงคดีที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแต่ยังไม่กำหนดว่าจะลงโทษจำเลยเท่าใด โดยให้เวลาจำเลยกลับตัวระยะเวลาหนึ่ง ถ้าจำเลยไม่กระทำความผิดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ จำเลยก็พ้นโทษไป

เมื่อศาลพิพากษาให้รอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษจำเลยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ศาลอาจจะวางเงื่อนไขคุมความประพฤติจำเลยไว้ก็ได้ ซึ่งวิธีการนี้เรียกว่า การควบคุมและสอดส่องจำเลยตามคำพิพากษา โดยพนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้คอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมและความประพฤติด้านต่าง ๆ ของจำเลย คอยให้คำแนะนำตักเตือนและช่วยเหลือเมื่อจำเลยประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาครอบครัว เพื่อนบ้าน การงาน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มจะชักจูงให้จำเลยกระทำความผิดอีก หากจำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไขและไม่กระทำความผิดอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด จำเลยจะพ้นจากการคุมความประพฤติ หากปฏิบัติผิดเงื่อนไขศาลอาจเพิกถอนการคุมการประพฤติและลงโทษจำเลยตามที่รอไว้ก็ได้

พิธีกร : ตามที่ท่านผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติกลางพูดมาทั้งหมดนั้นท่านผู้ฟังคงจะเข้าใจแล้วนะคะว่าการคุมประพฤตินั้นเป็นอย่างไร ดิฉันอยากจะเรียนถามท่านผู้อำนวยการว่าดีประเภทใดบ้างที่จะสั่งให้คุมประพฤติจำเลยได้ และเมื่อเข้าเกณฑ์ที่สั่งให้คุม

ประพฤติได้แล้ว ศาลจะสั่งให้คุมประพฤติทุกคดีหรือไม่
ตอบ : สำหรับการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยนั้น ศาลสั่งให้สืบเสาะข้อเท็จจริงได้ในคดีทุกประเภทไม่ว่าจะมีโทษหนักเบาหรือไม่ก็ตาม ส่วนการให้ควบคุมและสอดส่องจำเลยตามคำพิพากษานั้น จะต้องเป็นคดีที่ศาลรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษเท่านั้น ซึ่งคดีที่จะรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษได้นั้น ต้องเป็นคดีที่ศาลลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปีและจำเลยไม่เคยถูกลงโทษจำคุกมาก่อน ยกเว้นแต่ถูกลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดโดยประมาทหรือเป็นความผิดลหุโทษ

เมื่อคดีเข้าเกณฑ์ที่ศาลจะสั่งให้คุมความประพฤติได้แล้ว ศาลจะสั่งให้คุมความประพฤติหรือไม่นั้นเป็นดุลพินิจของศาลครับ

พิธีกร : คดีที่เข้าเกณฑ์ที่จะสั่งให้คุมประพฤติได้ ถ้าจำเลยประสงค์จะให้ศาลสั่งให้คุมประพฤติจะทำอย่างไรคะ

ตอบ : จำเลยหรือทนายจำเลยต้องยื่นคำร้องหรือคำให้การขอให้ศาลมีคำสั่งให้คุมความประพฤติ ศาลอาจจะมีคำสั่งให้คุมความประพฤติตามที่ขอก็ได้

พิธีกร : ท่านผู้อำนวยการคะ ดิฉันอยากจะเรียนถามว่า การคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ นั้น ในประเทศไทย เราได้ทำกันมาตั้งแต่เมื่อไร ใครเป็นคนทำละคะ

ตอบ : ระบบการคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดนั้น ประเทศไทย ได้ทำมาประมาณ 30 ปีแล้วครับ ตอนแรกนำมาใช้สำหรับเด็กและเยาวชนก่อน ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือกันทั้งในทางทฤษฎีและทาง

ปฏิบัติ ต่อมาเมื่อ 3 ปีมานี้ กระทรวงยุติธรรมจึงนำวิธีการนี้มาใช้กับผู้ใหญ่ โดยได้ตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลางขึ้นเพื่อทำหน้าที่คุมความประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่โดยเฉพาะ

พิธีกร : ผลการปฏิบัติงานของสำนักงานคุมประพฤติกลางเท่าที่ผ่านมาเป็นอย่างไรบ้างคะ

ตอบ : ผลการปฏิบัติงานในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา นับว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจกล่าวคือ มีผู้ถูกคุมความประพฤติผ่านไปโดยไม่ฝ่าฝืนเงื่อนไขประมาณร้อยละ 90 สามารถช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ไม่มีสันดานเป็นอาชญากรให้กลับตัวเป็นคนดีได้มากกว่าให้จำคุกอยู่ในเรือนจำ ทำให้ไม่เสียประวัติ ทั้งยังให้มีโอกาสอยู่กับครอบครัวสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวเป็นการเพิ่มแรงงานทางเศรษฐกิจแก่สังคมตลอดจนประหยัดงบประมาณของรัฐในการเลี้ยงดูผู้ต้องโทษอีกด้วย

พิธีกร : ท่านผู้ฟังคะ ท่านก็คงเห็นแล้วว่าวิธีการคุมประพฤติผู้กระทำผิดนั้น มีประโยชน์เพียงใด ตอนนี้ดิฉันทราบมาว่าวิธีการเช่นนี้ใช้เฉพาะในกรุงเทพมหานคร อาจจะทำให้ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่อยู่ในภูมิภาค ดิฉันอยากรับว่าทางราชการจะมีโครงการขยายงานด้านนี้ไปยังส่วนภูมิภาคบ้างไหมคะ

ตอบ : สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม กำลังมีโครงการขยายงานคุมประพฤติออกไปในส่วนภูมิภาค โดยเปิดสำนักงานคุมประพฤติประจำจังหวัดขึ้นปีละ 9 สำนักงาน ตั้งแต่ปี 2525 - 2529 รวมทั้งสิ้น 36 สำนักงาน ซึ่งโครงการนี้ได้บรรลุ

ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 แล้ว

พิธีกร : งานคุมประพฤติที่ทำอยู่ในปัจจุบันนี้มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้างไหมคะ

ตอบ : งานนี้เป็นงานค่อนข้างใหม่จึงมีปัญหาอยู่บ้างคือ ประชาชนยังไม่เข้าใจงานคุมประพฤติเท่าที่ควร เช่น ไม่ยอมให้ข้อมูลแก่เจ้าพนักงานคุมประพฤติหรือให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ตัวผู้ถูกคุมความประพฤติบางคนก็ไม่ไปพบหรือรายงานตัวกับเจ้าพนักงานคุมประพฤติและอีกประการหนึ่ง ผู้ถูกคุมความประพฤติส่วนมากยังยากจนไม่มีงานทำจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ แต่ทางราชการยังขาดกองทุนหรือเงินสงเคราะห์ผู้ที่เดือดร้อนเหล่านี้ ทำให้การฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำผิดไม่ได้ผลเท่าที่ควร

พิธีกร : ทางสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการจะมีวิธีแก้ไขปัญหานี้อย่างไรคะ

ตอบ : ทางสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการจะพยายามประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจระบบคุมประพฤติให้มากขึ้น โดยขอความร่วมมือจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ช่วยออกข่าวทำความเข้าใจกับประชาชน อีกประการหนึ่งทางสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการจะจัดหาทุนจัดตั้งมูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด โดยจะจัดเดินการกุศลขึ้นที่สวนจตุจักร ในวันที่ 23 มกราคม 2525 เวลา 6.30 - 8.30 นาฬิกา ซึ่งท่านศาสตราจารย์ประกาศน์ อวยชัย และท่านผู้มีเกียรติกับผู้มีชื่อเสียงในวงการกฎหมาย อาทิเช่น ท่านประธานศาลฎีกา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม จะไปร่วมเดินด้วย จึงขอเชิญ

ชวนท่านผู้ฟังที่เคารพทุกท่านได้โปรดไปร่วมเดินทางกุศลครั้งนี้ด้วย ผู้ชนะในการเดินทางกุศลจะได้ถ้วยรางวัลและผู้เข้าร่วมงานอาจมีโชค ได้รับรางวัลของมีค่าจำนวนมาก บัตรการเดินทางกุศลมีจำหน่ายที่ ในงานหรือที่สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม กรุงเทพมหานคร โทร. 2233381 - 4 นอกจากนี้ เรายังรับบริจาค เงินจากท่านผู้มีจิตศรัทธาด้วย ท่านที่บริจาคตั้งแต่ 1,000 บาทขึ้นไป จะตั้งชื่อทุนของผู้บริจาคหรือบุคคลที่ผู้บริจาคประสงค์เพื่อ เป็นอนุสรณ์ในมูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดก็ได้

พิธีกร : หวังว่าการสนทนาวันนี้คงจะมีประโยชน์แก่ท่านผู้ฟังบ้าง ไม่มากก็น้อย ในนามของรายการกฎหมายชาวบ้านต้องขอขอบคุณ คุณสุพจน์ สุโรจน์ ผู้อำนวยการ สำนักงานคุมประพฤติกลาง ที่ มาให้ความรู้ในเรื่องการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่เป็นอย่างดี หวังว่าคงได้มีโอกาสมาสนทนาเรื่องที่เป็นประโยชน์เช่นนี้ อีก สวัสดิ์ค่ะ

ตอบ : สวัสดิ์ครับ

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ของบ้านเมือง พ.ศ. 2503

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุณีย์ มัลลิกะมาส
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในทุกวันนี้ตามท้องถนนบางแห่งหรือตามสาธารณสถาน จะเห็นป้ายที่ทางการซึ่งอาจจะเป็น เทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นปิดประกาศไว้ เช่น “ช่วยกันรักษาความสะอาด” “ห้ามทิ้งขยะ” เป็นต้น หรือแม้กระทั่งเชิญชวนให้ช่วยกันรักษาความสะอาดทางวิทยุหรือทางโทรทัศน์ แต่กระนั้นก็ตาม เราก็ยังคงได้พบเห็นเศษผงเศษขยะเกลื่อนกลาด ทั้ง ๆ ที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองซึ่งกฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2503 และยังคงมีผลบังคับใช้อยู่จนปัจจุบันนี้ สาเหตุที่จำเป็นต้องมีกฎหมายฉบับนี้ เพราะว่าสภาพทั่ว ๆ ไปของบ้านเมืองยังไม่สะอาดและเป็นระเบียบ

เรียบร้อยเท่าที่ควร และกฎหมายที่ใช้บังคับเพื่อประโยชน์ในการนี้ ยังไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอที่จะใช้บังคับได้ตามควรแก่กรณี จึงสมควรตรากฎหมายขึ้นเพื่อจัดให้บ้านเมืองอยู่ในสภาพที่สะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อยยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าเราจะมีพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองอยู่ก็ไม่ทำให้บ้านเมืองสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีกฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ หรืออาจเป็นเพราะนิสัยส่วนตัวของผู้กระทำการฝ่าฝืนเองก็ได้ ด้วยเหตุนี้จึงจะขอสรุปสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ ดังนี้

เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อคงไว้ซึ่งความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ดังนี้

1. ผู้ครอบครองอาคารชั้นเดียว หรือถ้าเป็นตึกแถว ห้องแถว ห้างร้าน สำนักงาน ธุรกิจ โรงงาน โรงมหรสพ โรงแรม หรือ กวดาคาร ที่มีหลายชั้น ผู้ที่ครอบครองชั้นล่างของตัวอาคารนั้น ๆ จะต้องดูแลรักษาความสะอาดของทางเท้าหน้าอาคาร ซึ่งถ้าเจ้าพนักงานมาตรวจพบว่าทางเท้าหน้าอาคารใดสกปรกจะไม่ปรับทันที แต่จะมีคำเตือนเป็นหนังสือพร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาให้เจ้าของอาคารปฏิบัติตามคำเตือนซึ่งถ้าพ้นเวลาที่กำหนดให้แล้วเจ้าของอาคารยังไม่ปฏิบัติตามคือยังคงปล่อยให้ทางเท้าหน้าอาคารสกปรกอยู่ เจ้าของอาคารจะต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100 บาท

2. ผู้ครอบครองที่ดินหรืออาคารที่แม้ว่าจะไม่อยู่ติดถนน แต่สามารถที่จะมองเห็นได้จากที่สาธารณะมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลระวังรักษามิให้พืช ต้นไม้ หรือหญ้าขึ้นรกรุกรังในที่ของตน เพราะถ้าปล่อยให้ที่ของตนรกรุงรังด้วยต้นไม้ ต้นหญ้าแล้ว เจ้าพนักงานท้องถิ่นมาพบเห็นเข้า เขามีอำนาจที่จะออกหนังสือเตือนให้จัดการที่นั้น ๆ ให้ปราศจากการรกรุงรังภายในเวลาที่กำหนด และถ้าพ้นกำหนดเวลาแล้ว ผู้ครอบครองยังไม่กระทำตามคำเตือนทั้ง ๆ ที่สามารถปฏิบัติตามได้ ผู้ครอบครองจะมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200 บาทในกรณีที่มีข้อพิพาท และถ้าผู้ครอบครองอาคารหรือที่ดินดังกล่าว ต้องคำพิพากษาให้ถึงที่สุดให้ลงโทษปรับ และหรือผู้ครอบครองยอมเสียค่าปรับแล้วยังไม่ปฏิบัติตามคำเตือนอีก เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจที่จะมอบหมายให้บุคคลอื่นเข้าจัดการเพื่อทำความสะอาดเรียบร้อยและเรียกค่าใช้จ่ายจากผู้ครอบครองอาคารหรือที่ดินนั้นได้ แต่ถ้าผู้ครอบครองอาคารหรือที่ดินไม่สามารถปฏิบัติตามคำเตือนได้ เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะเข้าไปดำเนินการจัดทำความสะอาดแทนก็ได้

3. ผู้ที่เป็นเจ้าของอาคารที่ตั้งอยู่ในระยะไม่เกิน 20 เมตร จากถนนที่มีขนาดกว้างไม่ต่ำกว่า 8 เมตร และที่เห็นได้จากถนนนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลอาคารมิให้ชำรุดทรุดโทรมจนเป็นที่น่ารังเกียจ เพราะมิฉะนั้นแล้วเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่พบเห็นว่าอาคารนั้น ๆ มีสภาพไม่น่าดูแล้วเขามีอำนาจที่จะออกหนังสือเตือนไปยังเจ้าของอาคารเพื่อให้จัดการซ่อมแซมตัวอาคารให้เรียบร้อยภายในกำหนด

เวลา ซึ่งถ้าเจ้าของอาคารได้รับหนังสือเตือนแล้วไม่ปฏิบัติตามภายในกำหนดเวลาทั้ง ๆ ที่ตนสามารถที่จะปฏิบัติตามคำเตือนได้แล้ว เขาจะมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท และถ้าเจ้าของอาคารต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษปรับหรือเจ้าของอาคารยอมเสียค่าปรับชั้นสูงสุดแล้ว แต่ก็ยังไม่ปฏิบัติตามคำเตือนอีก เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจที่จะมอบหมายให้บุคคลอื่นเข้าจัดการซ่อมแซมแทนเจ้าของอาคาร และเรียกค่าใช้จ่ายจากเจ้าของอาคารได้ แต่ถ้าเจ้าของอาคารไม่สามารถปฏิบัติตามคำเตือนได้ เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะเข้าไปดำเนินการเพื่อซ่อมแซมจัดทำให้เรียบร้อยแทนเจ้าของอาคารก็ได้

4. ถ้าเจ้าพนักงานท้องถิ่นพบว่าอาคารใดมีสภาพชำรุดทรุดโทรมเป็นที่น่ารังเกียจและไม่อาจแก้ไขได้แล้ว เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจที่จะสั่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารให้รื้อถอนภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ทราบคำสั่ง แต่เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะสั่งให้รื้อถอนได้นั้นจะต้องตั้งกรรมการไม่น้อยกว่า 7 นาย โดยให้มีนายช่างที่มีคุณสมบัติในการก่อสร้างไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีรวมอยู่ด้วย เพื่อพิจารณาว่าสมควรที่จะรื้อถอนอาคารนั้น ๆ หรือไม่ ซึ่งถ้ากรรมการไม่น้อยกว่า 5 นายเห็นว่าไม่อาจแก้ไขอาคารให้ดีขึ้นได้และคนที่อยู่อาศัยในอาคารนั้น ๆ มีที่อยู่อาศัยใหม่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถที่จะจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่เป็นการชั่วคราว ซึ่งไม่เกิน 1 ปี แล้วเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจที่จะออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารจัดการรื้อถอนภายใน 30 วัน คำสั่งนี้เจ้าของหรือ

ผู้ครอบครองอาคารสามารถที่จะอุทธรณ์ได้ภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง ซึ่งถ้าผลที่สุดแล้วรัฐมนตรีที่วินิจฉัยคำอุทธรณ์มีคำสั่งให้ยกคำอุทธรณ์แล้ว เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารจะต้องรื้อถอนอาคารซึ่งถ้าไม่จัดการรื้อถอน เจ้าพนักงานท้องถิ่นก็มีอำนาจที่จะจัดการรื้อถอนเองโดยเรียกค่าใช้จ่ายจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร ส่วนวัตถุก่อสร้างที่รื้อถอนต้องคืนเจ้าของ ถ้าเจ้าของไม่รับคืนก็ให้จัดการขายแล้วเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารจะต้องมาเรียกเงินคืนจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเอง

นอกจากนี้แล้วบุคคลทั่วไปยังมีหน้าที่ที่จะช่วยกันรักษาความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองตามกฎหมาย กล่าวคือ

1. ในบริเวณที่เป็นถนนหรือที่สาธารณะซึ่งทางการมิได้จัดไว้หรือในแม่น้ำลำคลองที่ทางการติดป้ายประกาศห้ามไว้แล้วจะไปใช้ที่นั้น อาบน้ำหรือซักผ้ามิได้ เพราะถือว่าไม่สะอาด ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย หรืออาจจะก่อให้เกิดความสกปรกได้ซึ่งถ้าใครฝ่าฝืนแล้วต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200 บาท

2. ในที่สาธารณะ หรือที่รั้วกำแพง ผนังอาคารต้นไม้ต้นที่ติดกับที่สาธารณะแล้วผู้ใดจะปิดประกาศโฆษณา หรือทิ้ง หรือโปรยแผ่นประกาศใด ๆ ไม่ได้ทั้งสิ้น เว้นเสียแต่ว่าผู้นั้นจะได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ซึ่งผู้ขออนุญาตจะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการขอรับอนุญาต ถ้าผู้ใดฝ่าฝืน คือ กระทำไปโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตแล้วต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท

3. ผู้ใดจะขีดเขียนหรือวาดรูป รอยต่าง ๆ ลงบนท้องถนนไม่ได้

ถ้าฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท ทั้งนี้เว้นแต่จะเป็นการกระทำของทางราชการ

4. ผู้ใดจะขีดเขียน วาดรูป วาดภาพบนรั้ว กำแพง ผนังอาคาร ต้นไม้หรือสิ่งใด ๆ ในที่สาธารณะ หรือเห็นได้จากที่สาธารณะนั้น ไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200 บาท

5. ผู้ใดจะติดตั้ง ตาก วาง หรือแขวนสิ่งใด ๆ ในที่สาธารณะ ไม่ได้ และถึงแม้จะไม่ใช่ที่สาธารณะ แต่เป็นที่ที่สามารถมองเห็นได้จากที่สาธารณะ ห้ามมิให้ติดตั้ง ตาก วาง หรือแขวนสิ่งใด ๆ โดยไม่บังควรหรือทำให้หมองดูแล้วไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งถ้าฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200 บาท

6. ห้ามมิให้ผู้ใด เล่นว้าว ฟุตบอลล์ ตะกร้อ หรือกีฬาอย่างอื่นในถนนหรือที่สาธารณะที่มีได้จัดไว้โดยเฉพาะ ถ้าฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100 บาท

7. ต้นไม้ ดอกไม้ ผลไม้ซึ่งปลุกไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือโคไฟ ป้าย วัตถุหรือสิ่งใด ๆ ก็ตามที่ติดตั้งไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะแล้ว ถ้าผู้ใดไปเด็ด หรือทำให้เกิดความเสียหายขึ้นแล้วต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200 บาท ถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีเพียงเล็กน้อย แต่ถ้าเป็นความเสียหายมากแล้วผู้นั้นอาจต้องโทษทางอาญาฐานทำให้เสียหายอีกด้วย

8. ผู้ใดจะขว้าง สั่ง หรือถ่มน้ำลาย น้ำมูก น้ำหมาก เสมหะ หรือทิ้งสิ่งใด ๆ ลงไปบนท้องถนน พื้นรถ หรือเรือสาธารณะ โรงมหรสพ ร้านค้า หรือที่สาธารณะอื่น ๆ ไม่ได้ แต่ถ้าเป็นใน

แม่น้ำ ล้ำคลองแล้ว ถ้าเป็นบริเวณมีป้ายประกาศห้ามไว้แล้ว จะกระทำเช่นนั้นไม่ได้เช่นกัน ซึ่งถ้าฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100 บาท

9. ผู้ใดจะถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะในที่สาธารณะหรือที่ที่เห็นได้จากถนนหรือที่สาธารณะ หรือในแม่น้ำลำคลองที่มีป้ายประกาศห้ามไว้ก็ไม่ได้ ถ้าใครฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท

10. บรรดาเจ้าของร้านขายอาหารเครื่องดื่มที่บรรจุคนได้ไม่ต่ำกว่า 20 คน เจ้าของบิมน้ำมันจะต้องจัดให้มีส้วมสำหรับให้บริการซึ่งทางเจ้าของร้านจะคิดค่าบริการก็ได้ แต่ค่าบริการใช้ส้วมจะต้องไม่เกินครั้งละ .50 สตางค์

11. ใครจะยื่น นิ่ง หรือนอนบนราวสะพาน หรือนอนในที่สาธารณะโดยไม่มีเหตุสมควรไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืนจะต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100 บาท

12. ในที่สาธารณะสถานมิใช่ว่าใครจะเข้าออกได้ทุกเวลา ถ้าสาธารณะสถานใดมีป้ายประกาศกำหนดเวลาห้ามเข้าหรืออยู่ในที่นั้นติดตั้ง หรือแขวนอยู่แล้ว ผู้ใดจะเข้าหรืออยู่ในบริเวณดังกล่าวไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200 บาท

ข้อความต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นบทบัญญัติ เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามเพื่อกองไว้ซึ่งความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ซึ่งถ้าเรามีเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่เพียงพอและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งประชาชน

ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว ในไม่ช้าบ้านเมืองของเราก็คงจะ
สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นแน่ ●

พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจาก การใช้เช็ค พ.ศ. 2497

รองศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในวงการธุรกิจปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า “เช็ค” เป็นเอกสารที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง สามารถใช้เสมือนเป็นเงินเพื่อชำระหนี้ต่อกัน เพราะการสั่งจ่ายเงินด้วยเช็คก่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว ผู้จ่ายเงินเองไม่ต้องพกเงินติดตัวไปด้วยเป็นจำนวนมาก ๆ ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งอาจถูกฉ้อหรือปล้นได้ ผู้จ่ายเงินเพียงแต่เซ็นชื่อลงในเช็คและมอบเช็คให้ไปเท่านั้นเอง ผู้รับเงินเองสามารถนำเช็คเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของตนได้ทันที โดยไม่ต้องรับเงินสดจากผู้จ่ายเงินมาแล้วต้องนำเงินไปเข้าธนาคารอีกทีหนึ่งซึ่งเป็นการยุ่งยากและเปลืองเวลาโดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนี้ ผู้รับเงินสามารถนำเช็คไปชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของตนได้ด้วยการโอนเช็คให้แก่เจ้าหนี้ไป

ไม่จำเป็นจะต้องนำเงินสดไปให้เจ้าหน้าที่ของคนที่หนึ่ง อย่างไรก็ตามบางครั้งมีปัญหาว่าเมื่อนำเช็คไปขึ้นเงินจากธนาคารแล้ว ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน เพราะปรากฏว่าเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่าย ไม่มีเหลืออยู่เลยหรือมีไม่พอจ่าย ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้นำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคารอยู่มาก นอกจากผู้ทรงเช็คนั้นจะต้องเรียกให้มีการใช้เงินตามเช็คแล้ว ผู้ทรงเช็คยังมีวิธีหนึ่งซึ่งจะให้ผู้สั่งจ่ายเช็คนำเงินมาใช้หนี้แก่ตนได้ด้วยการฟ้องเป็นคดีอาญาตามพระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 ปัจจุบันนี้ในวงการค้าต่าง ๆ มีคดีอาญาเกี่ยวกับเช็คเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งมีการเสนอให้มีการยกเลิกความผิดอันนี้ แต่ยังมีผู้คัดค้านว่า หากไม่มีความผิดนี้แล้ว เช็คจะไม่เป็นเอกสารที่น่าเชื่อถืออีกต่อไป เพราะที่เช็คเป็นที่ยอมรับอยู่ทุกวันนี้ ด้วยผู้รับคิดว่าจะมีทางเอาผิดทางอาญากับผู้ออกเช็คได้ อย่างไรก็ตาม ขณะนี้พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ และการใช้เช็คยังเป็นที่ยอมรับแพร่หลายกันอยู่ ดังนั้น ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้คงจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปไม่น้อย

ถาม ความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติ ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คดังกล่าว เกิดขึ้นได้กี่กรณี อะไรบ้าง

ตอบ เกิดได้ 5 กรณี ดังนี้คือ

1. ออกเช็คโดยมีเจตนาจะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น ตัวอย่างเช่น แกล้งลงลายมือชื่อสั่งจ่าย ไม่ตรงกับลายมือชื่อที่ให้ไว้กับธนาคาร หรือ

ใช้เช็คของคนอื่น เช่น ก. เอาเช็คของ ข. มาใช้และลงชื่อในเช็คว่าเป็น ข. ทำให้ผู้รับเช็คเข้าใจว่า ผู้สั่งจ่ายคือ ข. ถือได้ว่าเป็นการออกเช็คโดยมีเจตนาไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค

2. ออกเช็คโดยขณะที่ออกไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะทำให้ใช้เงินได้ ซึ่งเป็นกรณีที่อยู่ในวันถึงกำหนดใช้เงินตามเช็ค หรือตามวันที่ที่ลงในเช็ค ผู้ออกเช็คไม่มีเงินอยู่ในบัญชีของธนาคารเลย หรือปรากฏว่าผู้ฝากไม่มีบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารเลย เป็นต้น

เช่น ก. ออกเช็คให้ ข. แล้วต่อมา ข. นำเช็คไปขึ้นเงินจากธนาคาร ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินโดยให้เหตุผลว่า ก. ไม่มีบัญชีเงินฝากอยู่ในธนาคารเลย เป็นต้น

3. ออกเช็คให้ใช้เงินซึ่งมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชี อันซึ่งพึงให้ใช้เงินได้ในขณะออกเช็คนั้น

เช่น ในขณะที่ผู้สั่งจ่ายออกเช็ค ก. ผู้สั่งจ่ายรู้ว่าตนมีบัญชีเงินฝากอยู่ในธนาคารเพียง 50,000 บาท แต่กลับออกเช็คราคา 100,000 บาท ชำระหนี้ค้ำรถยนต์ให้นาย ข. เป็นต้น ก. มีความผิดตามพระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

4. ออกเช็คและถอนเงินจำนวนทั้งหมดหรือบางส่วนออกไปจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะออกเช็คนั้น

เช่น ในขณะที่ออกเช็คผู้สั่งจ่ายมีเงินอยู่ในบัญชีเงินฝากของธนาคารจำนวน 30,000 บาท ก. ออกเช็คให้ ข. จำนวนเงินที่ระบุในเช็ค คือ 20,000 บาท เมื่อมอบเช็คให้ ข. แล้ว ก. รีบไปถอนเงินจากธนาคารหมดทั้ง 30,000 บาท ทำให้ ข. ซึ่งภายหลัง

นำเช็คไปขึ้นเงิน ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินโดยอ้างว่า ก. ไม่มีบัญชีเงินฝากอยู่ในธนาคารแล้ว หรือ ก. ออกริบถอนเงินจากธนาคารถึง 20,000 บาท ซึ่งทำให้ ก. มีเงินเหลืออยู่ในบัญชีเพียง 10,000 อันไม่พอใช้หนี้ตามเช็ค ธนาคารจึงไม่ยอมจ่ายเงินให้แก่ ข. เป็นต้น

5. ห้ามธนาคารไม่ให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต

เช่น ก. ออกเช็คให้ ข. ไปจำนวน 5,000 บาท ในขณะที่ออกเช็คนั้น ก. มีเงินอยู่ในบัญชีเงินฝากธนาคาร 10,000 บาท ก. แจ้งไปยังธนาคารว่าหากมีผู้นำเช็คของ ก. มาขึ้นเงิน ห้ามมิให้ธนาคารจ่ายเงินไป โดยทุจริตเช่นนี้ ก. มีความผิดตามพระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 แล้ว แต่ถ้า ก. ห้ามธนาคารมิให้จ่ายเงินตามเช็คโดยสุจริต เช่น ก่อนที่ ข. จะนำเช็คไปขึ้นเงิน ก. เอาเงินสด 5,000 บาทมาใช้หนี้ ข. แต่ ข. บอกว่าไม่ได้เอาเช็คมา จึงยังไม่คืนเช็คให้ ก. ดังนั้นการที่ ก. ห้ามธนาคารมิให้จ่ายเงินตามเช็ค ถ้า ข. นำเช็คมาขึ้นเงินจากธนาคาร ก. ไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คแต่อย่างใด

ถาม เจ้าหนี้ให้ลูกหน้อออกเช็คไว้ให้เจ้าหนี้ถือไว้แทนสัญญาคู่ โดยเป็นที่เข้าใจกันว่ามีได้ออกเพื่อใช้หนี้แต่อย่างใด เพราะลูกหน้อจะนำเงินสดมาให้เจ้าหนี้เอง ดังนั้นหากเจ้าหนี้นำเช็คไปใช้ขึ้นเงินไม่ได้ ลูกหน้อจะมีความผิดหรือไม่

ตอบ ลูกหน้อไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 แต่อย่างใด เพราะตามพระราช

บัญญัติดังกล่าว ผู้ออกเช็คจะมีความผิดก็ต่อเมื่อเช็คที่ออกให้แก่กันนั้นเป็นเช็คที่ออกโดยมีเจตนาจะใช้ผูกพันและชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย กล่าวคือ ต้องเป็นเช็คที่ออกเพื่อชำระหนี้ หากเป็นเช็คที่ออกให้เพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้ หรือใช้แทนสัญญาแล้ว ผู้ออกเช็คไม่มีความผิดทางอาญาในเรื่องนี้แต่อย่างใด ตามปัญหาที่ถามนั้น ลูกหนี้และเจ้าหนี้ตั้งใจจะไม่ให้ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย เป็นการออกเช็คประกันเงินกู้เท่านั้น ลูกหนี้จึงไม่มีความผิด

ถาม ถ้าเช่นนั้น ในกรณีที่เจ้าหนี้ให้ลูกหนี้ออกเช็คไว้ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าในวันออกเช็คลูกหนี้ไม่มีเงินฝากในธนาคารเลย ลูกหนี้ก็จะไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวใช่หรือไม่

ตอบ ใช่แล้ว เพราะการที่เจ้าหนี้ให้ลูกหนี้ออกเช็คให้ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าลูกหนี้ไม่มีเงินฝากในธนาคารเลยนั้น เท่ากับว่าทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ต่างไม่มีเจตนาใช้เช็คนั้นเป็นการชำระหนี้ จะถือว่าลูกหนี้ออกเช็คโดยมีเจตนาจะไม่ใช้เงินตามเช็คไม่ได้ ลูกหนี้ไม่มีความผิด

ถาม นายแดงออกเช็คโดยไม่ได้ลงวันที่ในเช็คให้กับนายขาว ต่อมานายขาวเติมวันที่ลงในเช็คแล้วนำเช็คไปขึ้นเงินที่ธนาคาร แต่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน เนื่องจากนายแดงไม่มีเงินอยู่ในบัญชีพอที่จะจ่ายเงินตามเช็คได้ นายขาวจะมีสิทธิฟ้องให้นายแดงชำระเงินตามเช็คได้หรือไม่ และนอกจากนั้นแล้ว หากนายขาวต้องการจะดำเนินคดีอาญากับนายแดงด้วยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คได้หรือไม่

ตอบ นายขาวมีสิทธิเรียกให้นายแดงชำระเงินตามเช็คได้ แม้ว่า

นายขาวจะลงวันที่ในเช็คเองก็ตาม เพราะกฎหมายยินยอมให้ผู้ทรงเช็คโดยชอบลงวันที่ที่ถูกต้องแท้จริงในเช็คได้ แต่นายขาวจะฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาไม่ได้ เพราะความผิดในการออกเช็คโดยรู้ว่ขณะออกเช็คคนไม่มีเงินในบัญชีเป็นจำนวนพอที่จะใช้หนี้ตามเช็คได้ หรือออกเช็คโดยเจตนาจะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น สำคัญอยู่ตรงที่ว่า “ผู้สั่งจ่ายจะต้องเป็นคนลงวันที่ในเช็คด้วยตนเอง” เพราะถ้าเป็นเช็คที่ผู้สั่งจ่ายไม่ได้ลงวันที่ในเช็คด้วยตนเองแล้ว ย่อมไม่ทราบว่ นายขาวจะลงวันที่ไหนลงในเช็ค ซึ่งถ้าทราบนายแดงจะได้นำเงินไปเข้าบัญชีเงินฝากได้ทัน เพื่อจะให้มีการจ่ายเงินตามเช็คได้ เมื่อผู้สั่งจ่ายไม่ทราบเช่นนี้จะว่าผู้สั่งจ่ายมีเจตนาที่จะไม่ใช้เงินตามเช็คหรือ โดยไม่มีเงินในบัญชีพอที่จะใช้หนี้ตามเช็คได้อย่างไรจริงอยู่แม้กฎหมายจะยอมให้ผู้ทรงเติมวันที่ในเช็คได้เองก็ตาม ก็เป็นการยอมให้ทำได้เพื่อให้เช็คมีรายการครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อจะฟ้องทางแพ่งเรียกเงินตามเช็คได้เท่านั้น ไม่ทำให้ผู้สั่งจ่ายมีความผิดอาญาแต่อย่างใด

ถาม ในกรณีที่ผู้ออกเช็คลงวันที่ล่วงหน้า เช่น สมมติว่าวันเขียนเช็คและมอบเช็คให้แก่ผู้รับนั้น ตรงกับวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2525 แต่ลงวันที่ในเช็คว่าเป็นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2525 เมื่อถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ผู้รับเช็คเอาเช็คไปขึ้นเงิน แต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินจะฟ้องผู้สั่งจ่ายเป็นคดีอาญาได้หรือไม่

ตอบ ตามกฎหมายถือว่าวันออกเช็ค คือวันที่ที่ลงในเช็ค ไม่ใช่วันที่เขียนเช็คและส่งมอบเช็คให้ นั้น ดังนั้นในกรณีนี้วันออกเช็คคือ

วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2525 ไม่ใช่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2525 ดังนั้นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2525 ดังกล่าวจึงเป็นวันที่ผู้ออกเช็คได้สัญญาว่าจะมีเงินฝากในธนาคารใช้หนี้ให้ได้ หากผู้ทรงเช็คนำเช็คไปนี้ไปขึ้นเงินจากธนาคารเมื่อถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2525 แล้ว ผู้ทรงเช็คนำเช็คไปขึ้นเงินแต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน เท่ากับว่าผู้ออกเช็คออกเช็คโดยมีเจตนาจะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คอันมีความผิดทางอาญาได้ การลงวันที่ในเช็คล่วงหน้าเช่นนี้ ไม่เป็นข้อแก้ตัวของผู้ออกเช็คให้พ้นจากความรับผิดชอบได้ซึ่งแตกต่างกับกรณีออกเช็คโดยไม่ลงวันที่

ถาม ทราบว่าตามกฎหมายนั้น ถ้าจังหวัดที่มีการออกเช็คและจังหวัดที่ธนาคารที่มีหน้าที่จ่ายเงินตามเช็คตั้งอยู่เป็นจังหวัดเดียวกัน เช่น ออกเช็คในกรุงเทพฯ ธนาคารที่จะนำเช็คไปขึ้นเงินได้ก็อยู่ในกรุงเทพฯ ผู้ทรงเช็คมีหน้าที่นำเช็คไปขึ้นเงินภายใน 1 เดือน แต่ถ้าหากอยู่คนละจังหวัด เช่นออกเช็คในลำพูน แต่ธนาคารตั้งอยู่ที่เชียงใหม่ ต้องนำเช็คไปขึ้นเงินภายใน 3 เดือน ดังนี้ หากผู้ทรงนำเช็คไปขึ้นเงินช้ากว่ากำหนดที่กล่าวมาแล้ว และธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินโดยอ้างว่าผู้ออกเช็คไม่มีเงินในบัญชีพอที่จะจ่ายเงินได้เช่นนี้ ผู้ออกเช็คจะอ้างว่าตนไม่มีความผิดอาญา เพราะเป็นความผิดของผู้ทรงเองที่ยื่นเช็คช้ากว่ากำหนดได้หรือไม่

ตอบ ผู้ออกเช็คจะอ้างเช่นนั้นไม่ได้ การที่ไม่นำเช็คไปขึ้นภายในกำหนดทำให้ผู้ทรงเสียสิทธิบางประการเท่านั้น หากทำให้ผู้ออกเช็คพ้นผิดไปด้วยไม่

ถาม เมื่อใด ที่กฎหมายถือว่าความผิดได้เกิดขึ้น อันสามารถจะเอาผิดกับผู้ออกเช็คได้

ตอบ กฎหมายถือว่า ความผิดเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อธนาคารปฏิเสธการชำระเงินตามเช็ค

ถาม ในกรณีที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินหลายครั้งด้วยกัน เช่น นำเช็คไปขึ้นเงินที่ธนาคาร ธนาคารอ้างว่าเงินในบัญชีไม่พอจ่าย และแล้วให้นำเช็คมาเบิกเงินใหม่อีกครั้ง ต่อมาได้มีการนำเช็คมาเบิกเงินอีกครั้งหนึ่ง ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินอีกเช่นนี้ จะถือว่าวันใดเป็นวันที่ความผิดได้เกิดขึ้น

ตอบ ถือวันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินครั้งแรกเป็นสำคัญ

ถาม ใครเป็นผู้เสียหายในคดีความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

ตอบ ผู้เสียหายก็คือ ผู้ทรงเช็คในขณะที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั่นเอง บุคคลอื่นนอกจากนี้แม้จะมีความรับผิดชอบตามเช็คนั้น ในฐานะที่เป็นผู้สลักหลัง หรือผู้รับโอนเช็คเองแต่รับโอนมาภายหลังที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินก็ตาม เมื่อในขณะที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค ตนเองไม่ใช่ผู้ทรงเช็คแล้ว แม้จะได้รับ ความเสียหายก็ไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย ตัวอย่างเช่น บริษัทดวงดี จำกัด ออกเช็คชำระหนี้ค่าซ่อมสายไฟให้นายเด็ดเดี่ยว เมื่อนายเด็ดเดี่ยวนำเช็คไปขึ้นเงิน ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน นายกล้าหาญซึ่งเป็นผู้จัดการบริษัท ดวงดี จำกัด ได้เอาเงินส่วนตัวชำระหนี้ให้นายเด็ดเดี่ยวแทนบริษัท และรับเช็คมาด้วย ดังนั้น นายกล้าหาญได้รับเช็คมาหลังจากที่ความผิดเกิดขึ้นแล้ว นายกล้าหาญ

จึงไม่ใช่ผู้เสียหายในคดีความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

ถาม นางสาวแก้ว ออกเช็คให้ นางสาวพร นางสาวพรให้นายแผน เป็นตัวแทนของตนไปขึ้นเงินแทน เมื่อธนาคารไม่ยอมจ่ายเงิน จะถือว่าใครเป็นผู้เสียหาย นางสาวพรหรือนายแผนผู้นำเช็คไปขึ้นเงินที่ธนาคาร

ตอบ ถือว่านายแผนเป็นเพียงตัวแทนของนางสาวพรเท่านั้น นางสาวพรเป็นผู้ทรงเช็คแท้จริงขณะที่ธนาคารไม่ยอมจ่ายเงินตามเช็ค นางสาวพรจึงเป็นผู้เสียหายไม่ใช่ นายแผน

ถาม แดงจ้างดำไปตีหัวเขียว จ่ายค่าจ้างโดยออกเช็คให้แต่ปรากฏว่าเป็นเช็คที่ไม่มีเงิน ดำซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คขณะที่ความผิดเกิดขึ้น เป็นผู้เสียหายใช่หรือไม่

ตอบ กฎหมายไม่คุ้มครองผู้ที่ไม่สุจริต ดำได้รับเช็คมาเพราะการไปตีหัวเขียว ซึ่งเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย แม้ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินก็ไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย ไม่มีสิทธิฟ้องแดงเป็นคดีอาญาได้ กฎหมายถือว่าหากได้เช็คมาเนื่องจากการกระทำไม่ชอบของผู้ทรงเช่นมีส่วนร่วมในการกระทำผิดด้วย หรือมีส่วนก่อให้เกิดการกระทำผิดขึ้นด้วยแล้ว กฎหมายย่อมไม่คุ้มครอง คือไม่ถือว่าผู้ทรงเช็คคนนั้นเป็นผู้เสียหายในสายตาของกฎหมาย

ถาม ถ้าหากว่าผู้เสียหายต้องการดำเนินคดีอาญากับผู้ออกเช็คดังกล่าว ควรจะอย่างไร

ตอบ 1. แจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ที่มีการออกเช็ค หรือท้องที่ที่เป็นที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธการใช้เงิน

การแจ้งความต้องแจ้งในลักษณะที่ต้องการจะให้ผู้ออกเช็คได้รับโทษอาญาด้วยไม่ใช่แจ้งความเพื่อเป็นหลักฐานฟ้องคดีหรือให้ตำรวจทราบไว้เฉย ๆ เท่านั้น โดยตนไม่ต้องการจะเอาโทษแก่ผู้ออกเช็คแต่อย่างใด

การแจ้งความลักษณะนี้ก็มีความหมายเรียกว่า “การร้องทุกข์”

การร้องทุกข์ดังกล่าวต้องกระทำภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเมื่อมีการร้องทุกข์แล้ว พนักงานตำรวจผู้มีหน้าที่สอบสวน จะสอบสวนคดีนั้นแล้วมอบให้อัยการเป็นผู้ฟ้องคดี

อัยการต้องฟ้องคดีภายใน 5 ปี นับแต่เมื่อความผิดได้เกิดขึ้นคือ นับแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค

2. ในกรณีที่ต้องการฟ้องคดีเอง ก็ฟ้องได้ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน

ถาม ตำรวจมีอำนาจคุมตัวผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับเช็คอย่างไร

ตอบ 1. ถ้าจำนวนเงินที่ระบุในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกัน ไม่เกิน 50,000 บาท ให้คุมตัวไว้ได้เท่าที่จะถามคำให้การหรือที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและอยู่ที่ไหนเท่านั้น

2. ถ้าจำนวนเงินที่ระบุในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันเกิน 50,000 บาท การควบคุมตัวผู้ต้องหาให้เป็นไปตามปกติ

แต่ถ้าผู้ต้องหายื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้พนักงานสอบสวนหรืออัยการปล่อยตัวชั่วคราวโดยให้มีประกันหรือหลักประกันไม่เกินจำนวนเงินตามเช็ค

ถาม การออกเช็คโดยไม่มีเงินเช่นนี้ มีโทษอย่างไร

ตอบ โทษมี 3 อย่างคือ

1. โทษปรับ คือปรับไม่เกิน 2 เท่า ของจำนวนเงินที่ระบุในเช็คแต่ต้องไม่น้อยกว่า 10,000 บาท หรือ
2. โทษจำคุก คือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ
3. ทั้งปรับ ทั้งจำ

ถาม ผู้ออกเช็ค จะมีวิธีการอย่างไรเพื่อให้พ้นจากความผิดอาชญาณี

ตอบ ผู้ออกเช็คมีวิธีดังนี้ คือ

1. นำเงินตามจำนวนในเช็คไปชำระแก่ผู้ทรงเช็ค หรือแก่ธนาคารเพื่อจ่ายเงินตามเช็คภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ผู้ทรงเช็คได้บอกกล่าวให้ผู้ออกเช็ครับทราบว่าธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน
2. หาทางยอมความกับผู้ทรงเช็ค เช่น ขอผิดผ่อนการชำระหนี้ หรือเปลี่ยนเช็คให้ใหม่ เป็นต้น

ถาม การยอมความในคดีอาญาดังกล่าว ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือแบบเดียวกับการยอมความในคดีแพ่งหรือไม่

ตอบ ไม่ต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือแบบคดีแพ่งก็ได้ เพียงยอมความกันด้วยวาจา ก็มีผลทำให้สิทธิการฟ้องคดีของผู้เสียหายระงับแล้ว

ถาม ผู้มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้จะต้องเป็นผู้ออกเช็คเท่านั้นใช่หรือไม่

ตอบ ไม่ใช่เช่นนั้น นอกจากผู้ออกเช็คแล้วอาจมีผู้ร่วมกระทำความผิด

กับผู้ออกเช็คก็ได้ ถือว่าผู้นั้นมีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เช่นกัน
ในฐานะตัวการผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับผู้ออกเช็คต้องรับโทษ
เท่ากัน เช่น สมคบกับผู้ออกเช็ค เช่น เป็นผู้ลงรายการต่าง ๆ ในเช็ค
เป็นต้น●

ฐานะของพระมหากษัตริย์ตาม ระบอบรัฐธรรมนูญ

อาจารย์ชงทอง จันทรางศุ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อความเบื้องต้น

ท่ามกลางความร้อนความหนาว แดดกล้า และความมืดมืด สัตว์โลกชนิดหนึ่งได้สร้างวิวัฒนาการของตนเองขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปและมั่นคง จนกระทั่งในที่สุด สัตว์โลกชนิดนี้ทรงพลาณภาพพอที่จะขนานนามดวงดาวที่อาศัยอยู่ว่า “โลกมนุษย์” คือ โลกที่มีมนุษย์เป็นเจ้าของ เป็นนายเหนือสัตว์โลกทั้งปวง เหตุที่มนุษย์เก่งกล้าสามารถและกระทำการดังกล่าวได้เป็นผลสำเร็จเหตุหนึ่งก็คือมนุษย์เป็นสัตว์สังคม กล่าวคือมนุษย์เล็งเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ยิ่งกว่าความพึงพอใจที่จะอยู่เป็นอิสระ โดดเดี่ยวจากผู้อื่น ดังนั้นในประวัติศาสตร์ของมนุษย์

เรา จึงจะได้พบเห็นการรวมตัวกันเป็นสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ลักษณะเป็นเผ่า เป็นหมู่ ตลอดจนกระทั่งถึงปัจจุบันที่มีการรวมกันเป็นประเทศชาติ และสมาคมระหว่างชาติ เป็นต้น และเมื่อมีการรวมตัวเป็นสังคมเช่นนี้มาแล้ว ธรรมชาติก็สอนมนุษย์ต่อไปอีกว่า สังคมทุกสังคมจะเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นได้ ก็ต้องมีระเบียบวินัยและ “หัวหน้าของสังคม” เป็นหลักในการปกครอง

เมื่อกล่าวถึงหัวหน้าของสังคม หากเราจะทบทวนดูประวัติการณ์ที่ผ่านมา เราจะเห็นได้ว่า ได้มีหัวหน้าของสังคมเกิดขึ้นมากมายหลายชนิด เรียกชื่อออกไปต่าง ๆ กัน แต่ถ้าจะกล่าวโดยเฉพาะเจาะจงถึงหัวหน้าของสังคมในระดับประเทศนั้น ในปัจจุบันเราคงจะเห็นได้ว่า ประเทศส่วนใหญ่ถ้าไม่มีประมุขของประเทศในรูปของประธานาธิบดี ก็ในรูปแบบของพระมหากษัตริย์ อย่างใดอย่างหนึ่งในสองประการนี้

สำหรับเฉพาะกรณีของประเทศไทยเรานั้น ตั้งแต่เมื่อแรกสร้างบ้านแปลงเมืองในยุคสุโขทัยสืบมาโดยลำดับจนถึงปัจจุบันนี้ เรามีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐเป็นประมุขของประเทศตลอดมา โดยในอดีตสมัยนั้นพระมหากษัตริย์ทรงเป็นทั้งเจ้าชีวิต และเจ้าแผ่นดิน คือ ทรงพระบรมเดชานุภาพเป็นล้นพ้นโดยหลักแล้วจะโปรดเกล้าให้ผู้ใดสิ้นชีวิตลงก็ย่อมกระทำได้ และทรงเป็นเจ้าของที่ดินตลอดทั่วราชอาณาจักร แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในเดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2475 นั้น พระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ทรง

เปลี่ยนฐานะมาเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎเกณฑ์แม่บทในการใช้พระราชอำนาจทั้งปวง

พระมหากษัตริย์ในนานาประเทศ

คำว่าพระมหากษัตริย์ที่ใช้ในที่นี้ เป็นคำที่มีความหมายกลาง ๆ หมายถึงประมุขของรัฐที่ได้รับตำแหน่งโดยการสืบสันตติวงศ์ ซึ่งในแต่ละประเทศอาจเรียกชื่อเฉพาะต่าง ๆ กันไปได้ เช่น ประเทศไทย อังกฤษ สวีเดน เบลเยียม เรียกประมุขรัฐของตนว่า “พระมหากษัตริย์” ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นเรียกว่า “พระเจ้าจักรพรรดิ” และประเทศโมนาโค เรียกประมุขของตนว่า “เจ้าชาย” เป็นต้น

นอกจากนั้นประมุขของรัฐในรูปแบบของพระมหากษัตริย์ยังอาจจำแนกประเภทย่อยออกไปตามพระราชอำนาจและพระราชสถานะ 3 ประเภท ดังนี้คือ

ก) พระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในระบอบการปกครองเช่นนี้ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของรัฐ มีพระราชอำนาจและพระบรมเดชานุภาพเด็ดขาด และสิ้นพันแต่พระองค์เดียว ทรงเป็นองค์รัฐอธิปัตย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการได้โดยลำพังพระองค์ พระบรมราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์เป็นที่สุดในทุกกรณี

การปกครองโดยแบบแผนเช่นนี้ เคยใช้อยู่ในประเทศไทยของเราเมื่อก่อนปีพุทธศักราช 2475 และในประเทศต่าง ๆ อีกมากมายในอดีตสมัย

ข) พระมหากษัตริย์ในระบอบปรมิตาญาสิทธิราชย์ ในระบอบการปกครองเช่นนี้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจทุกประการ เว้นแต่ที่ต้องถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เช่น การบัญญัติกฎหมาย การกำหนดงบประมาณแผ่นดินต้องให้รัฐสภาเห็นชอบก่อน การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของผู้พิพากษาซึ่งมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามกฎหมาย แต่ความแตกต่างอย่างสำคัญอยู่ตรงที่ว่าอำนาจบริหารนั้นยังคงเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยแท้ คือทรงแต่งตั้งและถอดถอนนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีทั้งคณะรับผิดชอบโดยตรงต่อพระมหากษัตริย์ ประมุขของรัฐเช่นนี้มักเป็นกรณีสืบเนื่องมาจากเหตุที่พระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แต่เดิม ทรงยินยอมที่จะจำกัดพระราชอำนาจบางประการของพระองค์ลงมา โดยวิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน เช่น ประเทศญี่ปุ่นสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง, ประเทศเอธิโอเปีย ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิไฮเลเซลาซซี และประเทศซาอุดีอาระเบียในปัจจุบัน เป็นต้น

ค) พระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ได้แก่ การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเช่นที่ประเทศไทยเราเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ในระบอบการปกครองเช่นนี้ พระมหากษัตริย์จะทรงเป็นพระประมุขของประเทศเท่านั้น แต่การใช้พระราชอำนาจในทุกกรณี ไม่ว่าจะป็นด้านนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ พระมหากษัตริย์ มิได้ใช้พระราชอำนาจเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง

หากแต่มีองค์กรหรือหน่วยงานรับผิดชอบต่าง ๆ กันไป พระราชอำนาจทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นในฐานะประมุขของรัฐหรือในฐานะอื่น ๆ ย่อมถูกกำหนดไว้โดยแจ้งชัดในรัฐธรรมนูญ

การปกครองเช่นนี้นอกจากประเทศไทยแล้ว ยังมีประเทศอื่นอีกหลายประเทศ เช่น อังกฤษ และญี่ปุ่น เป็นต้น

ฐานะของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ

(1) ทรงเป็นประมุขของรัฐและทรงใช้อำนาจอธิปไตยในนามปวงชนชาวไทย

ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มาตรา 2 กำหนดว่า “ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” และในมาตรา 3 ยังกล่าวต่อไปอีกด้วยว่า “อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญของเราระบุบ่งชี้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของประเทศและใช้แต่เพียงรัฐธรรมนูญฉบับนี้ฉบับเดียวเท่านั้นที่บัญญัติรับรองความดังกล่าว เพราะในรัฐธรรมนูญไทยทุกฉบับต่างก็ยืนยันและรับรองความข้อนี้ด้วยกันทั้งสิ้น เนื่องจากเราคนไทยและประเทศไทยนั้น มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาช้านานเป็นไปตามคตินิยม ประวัติศาสตร์และศรัทธาของมหาชนที่ต้องการให้มีพระมหากษัตริย์ปกเกล้าชาวไทยให้ได้อยู่ร่มเย็น เช่นที่ได้เป็นมาแล้วในกาลก่อน ในปัจจุบัน

สมัย และจะได้ดำเนินสืบเนื่องไปในอนาคต

อนึ่ง ด้วยเหตุที่ทรงเป็นพระประมุขของรัฐนี้เอง ประเทศไทยจึงเป็นราชอาณาจักรมีเกียรติและศรีสง่าอยู่ในสังคมนระหว่างชาติ ทั้งรัฐธรรมนูญของไทยเราเองทุกฉบับก็ได้มีบทบัญญัติถวายพระราชอำนาจและกำหนดพระราชสถานะไว้เป็นพิเศษ เพื่อเกิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อสำคัญที่สุดคือ ทรงใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางศาล

ที่ว่าทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภานั้น หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว นายกรัฐมนตรีต้องนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อนำไปประกาศโฆษณาในราชกิจจานุเบกษาแล้วก็จะมิผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ และในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาถวายขึ้นมา ก็อาจทรงใช้พระราชอำนาจยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นเสียได้ โดยพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาก็ต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาแล้ว นายกรัฐมนตรีก็ต้องนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง หากไม่ทรงลง

พระปรมาภิไธยภายใน 30 วัน นายกรัฐมนตรีก็อาจนำร่างพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

นอกจากนั้นในรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาเปิดและปิดประชุมรัฐสภา โดยจะเสด็จพระราชดำเนินมาด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้รัชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หรือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์มาทำรัฐพิธีแทนพระองค์ก็ได้

ส่วนที่ว่าทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรีนั้น หมายความว่า ตามคติประชาธิปไตยนั้น ถือว่านอกจากพระมหากษัตริย์จะทรงเป็นประมุขของรัฐแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็ทรงดำรงตำแหน่งประมุขของฝ่ายบริหารด้วย รัฐบาลซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำ ก็เรียกขานกันว่า “รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ทั้งนี้เพราะทรงเป็นผู้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามการถวายคำแนะนำของประธานรัฐสภา และทรงแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำอีกทีหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นพระมหากษัตริย์ยังทรงได้ซึ่งพระราชอำนาจทางบริหารอีกหลายประการ เช่น

(1) ทรงพระราชอำนาจในการตราพระราชกำหนด และพระราชกฤษฎีกาอันเป็นกฎหมายที่จัดทำขึ้นโดยฝ่ายบริหาร ตามเงื่อนไขและวิธีการที่รัฐธรรมนูญกำหนด

(2) ทรงพระราชอำนาจในการประกาศและเลิกใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยอัยการศึก

(3) ทรงพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม เมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

(4) ทรงพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ

(5) ทรงพระราชอำนาจในการอภัยโทษ

(6) ทรงพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

(7) ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการฝ่ายทหารและพลเรือน ตำแหน่งปลัดกระทรวงอธิบดีและเทียบเท่าพ้นจากตำแหน่ง

นอกจากนั้นสมควรกล่าวด้วยว่า ในกรณีที่มีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ในกรณีที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใด มีจำนวนมากที่สุดในหมู่พรรคการเมืองฝ่ายค้านคือ ฝ่ายที่มีได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาล และมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองนั้นจะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และตามคติประชาธิปไตยก็ต้องถือว่า บุคคลนั้นเป็นหัวหน้าของฝ่ายค้านในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยเช่นกัน ทั้งฝ่ายรัฐบาลก็ดีทั้งพรรคการเมืองฝ่ายค้านก็ดี มีพันธะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ของประเทศชาติสำคัญยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวตน จึงจะได้ชื่อว่าประพฤติตนสมกับเป็นข้า

ทูลละอองธุลีพระบาทโดยแท้จริง

กล่าวทางฝ่ายอำนาจตุลาการที่พูดกันว่า ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาลนั้นมีความหมายว่า ศาลทั้งหลายเป็นผู้พิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามบทกฎหมายและ ทั้งนี้ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์และนอกจากนั้นพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษาพ้นจากตำแหน่ง และยังไปกว่านั้นก่อนไปรับหน้าที่ครั้งแรกผู้พิพากษายังต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์เฉพาะพระพักตร์ด้วย

เหตุที่เป็นดังนี้ ก็เนื่องมาจากคติโบราณของไทยเรา ที่แต่เดิมมานั้นพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง เช่น ในยุคสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยก็เสด็จออกรับเรื่องราวร้องทุกข์ของราษฎรอยู่เสมอ “ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม” และในสมัยอยุธยาสืบเนื่องมาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก็ยังมีประเพณีตีกลองร้องฎีกามาโดยตลอด เพิ่งมาระงับการใช้พระราชอำนาจตุลาการด้วยพระองค์เอง เมื่อสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้เอง แต่แม้กระนั้นในปัจจุบันก็ยังมีราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายฎีกาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่เนือง ๆ เพื่อขอพระมหากรุณาธิคุณปกเกล้า ซึ่งก็ได้พระราชทานพระมหากรุณาตามควรแก่กรณีเสมอ

(2) ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันมาตรา 6 ซึ่งเป็นมาตราแรกในหมวดที่ว่าด้วยพระมหากษัตริย์มีความว่า

“องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ

ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้จะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้”

มูลเหตุที่ได้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญตามเนื้อความที่กล่าวข้างต้นนี้ครั้งหนึ่งพระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) ได้เคยกรุณาเล่าให้ผู้เขียนทราบ ว่า ผู้ร่างในชั้นแรกได้รับอิทธิพลจากรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น และเห็นว่าเป็นหลักการที่สอดคล้องกับความคิดความเชื่อของคนไทย จึงนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยด้วยความประสงค์ที่จะสำแดงพระราชสถานะอันสูงสุดของพระมหากษัตริย์ให้ประจักษ์ ตามคติการปกครองประชาธิปไตยนั้น พระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือความรับผิดชอบทางการเมืองทั้งปวง และทรงอยู่เหนือจากการถูกวิพากษ์วิจารณ์ในทุกกรณี ที่เป็นดังนี้เนื่องจากทรงเป็นพระมหากษัตริย์ของคนทั้งประเทศ มิใช่ของคนหมู่ใด เหล่าใดโดยเฉพาะเท่านั้น และเนื่องจากพระราชสถานะอันสูงสุดนี้เอง เป็นเหตุให้เกิดผลที่ติดตามมาคือหลักที่ว่า “พระมหากษัตริย์ไม่ทรงกระทำผิด ‘THE KING CAN DO NO WRONG’” คือ ผู้ใดจะฟ้องร้องหรือกล่าวหาพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้ ไม่ว่าจะ เป็นในทางคดีฝ่ายแพ่งหรือคดีอาญาก็ตาม

บางท่านคงอาจจะสงสัยว่าเหตุใดพระมหากษัตริย์จึงทรงกระทำผิดมิได้ ในเมื่อก็ยังทรงปฏิบัติพระราชกิจต่าง ๆ อยู่นานัปการ ซึ่งเป็นธรรมดาว่า จะมีข้อผิดพลาดลงไปบ้างในบางประการ แต่ถ้านึกทบทวนดูให้ดีแล้ว จะเห็นได้ว่า พระราชกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ไม่ว่าจะ เป็นในด้านนิติบัญญัติ

บริหาร หรือตุลาการก็ตาม ล้วนแต่มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการกระทำแทนทั้งสิ้น มิได้ทรงเป็นต้นคิดหรือลงมือปฏิบัติกิจการเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง ส่วนในด้านพระราชกิจส่วนพระองค์นั้น เล่าพระมหากษัตริย์ของประเทศไทยทุกพระองค์ต่างก็ไม่ทรงกระทำผิด ด้วยเหตุที่ทรงมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม คือ ธรรมสิบประการสำหรับพระมหากษัตริย์ ดังนั้นหลักสากลที่ว่า พระมหากษัตริย์ไม่กระทำผิดนั้น จึงนำมาใช้กันได้สนิทกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยในปัจจุบัน

3. ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

ประเทศไทยเรานั้นยังคงรักษาเอกราชสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้ได้ ก็ด้วยเหตุที่เรามีความพร้อมเพรียงสามัคคีกันระหว่างชนในชาติ มีศาสนาหลายต่อหลายศาสนาเป็นร่วมใจให้ชาวไทยครองตนอยู่ในศีลธรรมอันดี มีพระมหากษัตริย์เป็นร่วมเกล้ากันให้ได้อยู่ร่วมเย็นเป็นสุขสืบมาทุกสมัย สถาบันพระมหากษัตริย์กับศาสนาจึงเป็นสัญลักษณ์พิเศษอย่างหนึ่งของชาติเรา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันนี้ได้มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เป็นจริงในชาติของเรา โดยในมาตรา 7 แห่งรัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติว่า

“พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก”

บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นมีความหมายว่า เนื่องจากประเทศไทยของเรานั้น ประชากรส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน พระ

มหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขของรัฐโดยปกติแล้วจึงทรงเป็นพุทธมามกะ คือเป็นพระผู้นับถือพุทธศาสนา แต่อย่างไรก็ดีในขณะเดียวกันก็ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก คือ ทรงทำนุบำรุงอุปถัมภ์ศาสนาทั้งปวงในขอบเขตสีมาด้วย โดยไม่เลือกแบ่งแยกว่าเป็นศาสนาโน้น ศาสนานี้แล้วจึงจะทรงอุปถัมภ์ ดังตัวอย่างที่เราได้เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้แล้วว่า ทรงปฏิบัติพระราชกิจตามรัฐธรรมนูญข้อนี้ได้อย่างสมบูรณ์หาที่ตำหนิมิได้ บ่อยครั้งที่ทรงรับเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมพิธีของคริสตศาสนิกชนบ้าง อิสลามิกชนบ้าง ศาสนาอื่น ๆ บ้างอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศาสนาอิสลามนั้น ได้มีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. 248 ไว้เป็นพิเศษ

4. ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

คำว่า “พระมหากษัตริย์” นั้นเราได้นำมาใช้ในภาษาไทยกันจนคุ้นเคยจนบางครั้งอาจจะเผลอลืมไปบ้างว่า คำว่า “กษัตริย์” ที่แท้จริงนั้นแปลความว่า นักรบผู้ยิ่งใหญ่ ด้วยเหตุนี้เจ้าแห่งแคว้นในสมัยโบราณนั้น ต้องทรงเป็นหัวหน้านำทัพออกศึกด้วยพระองค์เอง แม้เมื่อไม่นานมานี้ พระมหากษัตริย์ในยุคแรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์มีพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เป็นอาทิก็ยังทรงนำทัพต่อสู้กับพม่าข้าศึกด้วยพระองค์เอง ล่วงมาถึงกาลสมัยปัจจุบัน แม้การรบในลักษณะเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีกแล้วก็ตาม แต่พระมหากษัตริย์ก็ยังทรงเป็นมิ่งขวัญของเหล่าทหารหาญ และเหนือสิ่งอื่นใด ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ตามที่รัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 8 ได้ถวายพระเกียรติยศไว้ ซึ่งมีความหมายว่าทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารทั้งปวง ทรงเป็นยิ่งกว่าจอมพลซึ่งเป็นแต่เพียงยศทางทหารชั้นหนึ่ง แต่ทรงเป็นจอมทัพไทย ทรงเป็นเกียรติศักดิ์สูงสุดของกองทัพแห่งชาติ และทรงใช้พระราชอำนาจในการบังคับบัญชานั้น ตามวิถีทางในระบอบประชาธิปไตย คือ ตามที่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกราบบังคมทูลแนะนำ

มีข้อควรสังเกตว่า พระราชสถานะ จอมทัพไทยตามรัฐธรรมนูญนี้มีใช่เป็นแต่เพียงถ้อยคำในกระดาดษเท่านั้น หากแต่ได้จำหลักลงในสำนึกของทหารไทยทุกคน เริ่มตั้งแต่ธงไชยเฉลิมพลประจำกองทหารนั้น ก็เป็นมงคลสูงสุดสำหรับหน่วย ด้วยเหตุว่าเป็นของได้รับพระราชทาน และได้บรรจุเส้นพระเจ้าไว้ในพระกรัณฑ์บนยอดปลายสุดของธง ดังนั้นเมื่อกองทหารและธงไชยเฉลิมพลไปปรากฏอยู่ ณ ที่ใด ก็เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้เสด็จพระราชดำเนินร่วมไปด้วยในกองทัพนั้น ทหารไทยจึงมีขวัญมั่นคงเพราะต่างทราบดีว่าตนปฏิบัติหน้าที่เสี่ยงภัยเพื่อประโยชน์สูงสุดของชาติเช่นเดียวกับพระประมุขของตนเอง

บทส่งท้าย

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด เราคงพอเห็นได้แล้วว่า พระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ตามระบอบรัฐธรรมนูญมีอยู่เช่นไร กล่าวโดยสรุปข้อใหญ่ใจความก็คือทรงเป็นประมุขของรัฐ และทรงใช้พระราชอำนาจต่าง ๆ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

แต่ที่เหนือกว่าสิ่งอื่นใด และรัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติหรือเขียนไว้ ณ ที่ใดก็คือความจริงที่ว่า ทรงเป็นแก้วตาและดวงใจของคนไทยทั้งชาติ และคนไทยทุกผู้ทุกนามต่างได้พิสุจน์ทราบความจริงในข้อนี้แล้วอย่างปราศจากข้อสงสัย ●

ความผิดฐานฉ้อโกง

รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ โหมวีไลกุล
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สังคมปัจจุบันซึ่งเต็มไปด้วยการแข่งขันชิงดีชิงเด่นการเอารอดเอาเปรียบ ปลาใหญ่กินปลาเล็ก คนฉลาดเอาเปรียบคนโง่ คนรวยเอาเปรียบคนจน ดังนี้ เป็นต้น การบีบบังคับของสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสภาวะแวดล้อม ทำให้มีคนโกง หรือผู้คิดเอาเปรียบผู้อื่นโดยทุจริตมีมากยิ่งขึ้นทุกวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาความผิดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินต่าง ๆ จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีเทคนิควิธีการต่าง ๆ ใหม่ ๆ แปลก ๆ เกิดขึ้นเป็นเงาตามตัวอยู่เสมอ ๆ ความผิดฐานฉ้อโกงซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ตั้งแต่มาตรา 341 - 351 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีความสำคัญและจำเป็นที่จะนำมาใช้บังคับและแก้ปัญหาดลอคจนการป้องกันมิให้เกิดความผิดฐานนี้ อันเป็นการป้องกันและคุ้มครองประชาชน

ผู้สุจริตและบริสุทธิ์ไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของเหล่ามิฉฉาชีพทั้งหลาย ความผิดฐานฉ้อโกงนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งและโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สามหรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลาย เอกสารสิทธิ์ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ด้วยระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ”

มาตรา 341 นี้อาจจะแยกองค์ประกอบดังนี้ คือ

1. หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือด้วยการปกปิดข้อความซึ่งควรบอกให้ทราบ
2. โดยการหลอกลวงทำให้ผู้กระทำได้ทรัพย์สินไปจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ์
3. โดยเจตนาและทุจริต

1. หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือด้วยการปกปิดข้อความซึ่งควรบอกให้ทราบ

1.1 การหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หมายถึง การทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อหรือเข้าใจผิดด้วยวาจา กิริยาท่าทาง ไต ๆ หรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ การหลอกลวงผู้อื่นอาจกระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ คือการกล่าวถึงข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จ

(ไม่ตรงกับความจริง) ซึ่งโดยปกติแล้วข้อเท็จจริงที่จะเป็นเท็จต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตหรือกำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น

(1) ก.ใช้อุบายหลอกลวง ข.ว่าจะพาไปเล่าเรียนที่กรุงเทพฯ ให้เตรียมเงินค่าใช้จ่ายไว้ ต่อมาอีก 4 - 5 วัน ก.บอกวิธีหาเงินให้ ข.มอมเงินบิดา เมื่อ ข.ได้เงินมาแล้วจึงมอบเงินให้ ก. โดยหลงเชื่อว่า ก. จะพาไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ ซึ่ง ก. ไม่ได้มีเจตนาเช่นนั้น การกระทำของ ก. เป็นการหลอกลวง ข. ด้วยการแสดงข้อความเท็จ ก. มีความผิดฐานฉ้อโกง

(2) ก.แสดงว่าตนสามารถทำธนบัตรใบละบาทใบเดียวให้เป็น 2 ใบ ถ้าอยากได้เงินมาก ๆ ก็ให้เอาธนบัตรมาให้ ก. ข.หลงเชื่อจึงมอบธนบัตรให้ ข.ไปทำพิธี ข.รับธนบัตรนั้นแล้วก็เข้าไปในห้องประมาณ 50 นาที ก็กลับออกมาและถือหีบออกมาด้วย บอกกับผู้เสียหายว่าธนบัตรอยู่ในหีบ ต้องรอสัก 2 วันจึงเปิดได้ แล้วก็เอาหีบนั้นกลับเอาไปเก็บไว้ในห้องอีก ในที่สุด ก.เอาเงินของผู้เสียหายเสีย จึงมีความผิดฐานฉ้อโกง

(3) ก.ต้องการให้ผู้เช่าออกจากห้องเช่าของตน ข.รับว่าจะไปติดต่อกับผู้เช่าให้ ต่อมา ข.มาบอกกับ ก. ว่า ผู้เช่าขอค่าขนย้ายซึ่งความจริง ข. ไม่เคยไปติดต่อกับผู้เช่าเลย ก.หลงเชื่อจึงมอบเงินให้ ข. ไป ข.มีความผิดฐานฉ้อโกง

การแสดงเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งยังไม่เกิดขึ้น โดยปกติไม่อาจถือว่าเป็นข้อความเท็จเพราะขณะที่แสดงออกมานั้นยังไม่รู้ว่าเป็นเท็จหรือเป็นจริง เพราะเป็นเพียงคำมั่นสัญญาเท่านั้น ถ้าไม่

ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาก็เป็นเพียงผิดสัญญาในทางแพ่ง ไม่ผิดฉ้อโกง เช่น ก.ไปพูดอ้อนวอนผู้เสียหายว่า ก.ร่อนเงินขอยืมเข้มขัดนาของ ข. ไปจำนำเพื่อเอาเงินไปใช้หนี้ก่อน รุ่งขึ้นจะจัดการไถ่คืนให้ ซึ่งความจริง ก.ไม่มีเจตนาเอาไปจำนำและไถ่คืนเลย เป็นเพียง ก.สัญญาว่าจะทำอะไรแล้ว ไม่ทำตามสัญญาเท่านั้นไม่มีการหลอกลวงจึงไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1187/2500 ประชุมใหญ่) อนึ่ง ถ้าพิสูจน์ได้ว่าผู้ยืมมีเจตนาในขณะออกปากยืมว่าจะไม่ยอมคืนทรัพย์สินให้แก่เจ้าของโดยคิดโกงมาตั้งแต่แรก น่าจะถือได้ว่าเป็นการหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จคือตนตั้งใจแล้วว่าจะไม่คืน แต่ถ้าการให้คำมั่นเป็นไปในลักษณะจูงใจให้เขาหลงเชื่อว่าตนตั้งใจจะทำตามคำมั่นดังกล่าวพิพากษาดังกล่าวข้างต้น เป็นเรื่องให้คำมั่นเป็นเท็จเท่านั้น เพราะเป็นการแสดงข้อความเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอนาคตจึงไม่เป็นการหลอกลวงโดยการแสดงข้อความเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอนาคตจึงไม่เป็นการหลอกลวง โดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จจะทำให้ผิดฐานฉ้อโกงได้ ตัวอย่างเช่น ก.ฟ้องว่า ข.ฉ้อโกงโดยบรรยายฟ้องว่า ข.หลอกลวง ก. โดยออกปากขอยืมจักรยาน ก.ไปทวงหนี้จากบุคคลอื่นอันเป็นความเท็จโดยมีเจตนาทุจริตประสงค์จะหลอกลวง ก.ให้มอบจักรยานให้ ก.หลงเชื่อ จึงมอบจักรยานให้ไป วินิจฉัยว่า ก.มิได้บรรยายฟ้องเป็นเท็จตรงไหน และเป็นจริงอย่างไร ถ้าฟ้องว่าเป็นเท็จตรงที่ยืมไปทวงหนี้จากบุคคลอื่นซึ่งความจริง ข.ไม่ได้ไปทวงหนี้ก็ไม่ใช่เป็นการกล่าวเท็จหลอกลวงซึ่งจะเป็นผิดฐานฉ้อโกงเป็นแต่เพียงคำรับรองซึ่ง ข.ให้ล่วงหน้า

จะไปทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วไม่ทำเท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 1076/2503)

1.2 การหลอกลวงโดยการปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

โดยทั่วไปแล้ว การไม่บอกความจริงไม่ถือเป็นการหลอกลวง และไม่มี ความผิดฐานฉ้อโกง เพราะตามปกติแล้ว บุคคลไม่มีหน้าที่จะต้องไปชี้แจงหรือทำความเข้าใจต่อบุคคลอื่น แต่ในบางกรณีถือ เป็นหน้าที่ของบุคคลบางคนที่จะต้องแจ้งความจริงหรือบอกความจริงให้อีกบุคคลหนึ่งทราบ มิฉะนั้นอาจจะถือว่าเป็นการปกปิดข้อความจริง ซึ่งควรบอกให้แล้ว หน้าที่ที่จะต้องแจ้งหรือบอกความจริงดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงแต่พอที่จะสรุปไว้ดังนี้ คือ

- 1.2.1 หน้าที่ตามกฎหมาย (ถ้าได้บัญญัติไว้)
- 1.2.2 หน้าที่ตามสัญญา
- 1.2.3 หน้าที่ตามประเพณีปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับ

ก. ในกรณีที่ดินทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความสำคัญผิดขึ้นโดยไม่มีเจตนาจะหลอกลวงเพื่อฉ้อโกงก็มีหน้าที่ด้วยแล้วความจริงให้เขาทราบเพื่อไม่ให้เขาหลงเชื่อเป็นอย่างอื่น

ข. ในกรณีที่ตนบอกความจริงให้เขาทราบเพียงส่วนหนึ่งและทำให้บุคคลนั้นเกิดความสำคัญผิดตนก็มีหน้าที่ที่ต้องแจ้งความจริงให้เขาทราบเพื่อไม่ให้เขาหลงเชื่อเป็นอย่างอื่น

2. โดยการหลอกลวงทำให้ผู้กระทำได้ทรัพย์สินไปจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ

ความผิดฐานฉ้อโกงเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ฉะนั้น ความผิดนี้จะกระทำสำเร็จลงก็ต่อเมื่อไปกระทำโดยกระทบต่อทรัพย์สินของผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามเป็นประการสำคัญ ดังนั้นถ้าการหลอกลวงไม่ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อก็ดี หรือหลงเชื่อแต่ไม่ได้ส่งมอบทรัพย์สินใด ๆ ให้ผู้หลอกลวง เช่น ไม่มีทรัพย์สิน หรือไม่หลงเชื่อก็ไม่อาจเป็นความผิดสำเร็จ แต่อาจเป็นเพียงมีผิดฐานพยายามฉ้อโกงเท่านั้น เช่น ก. ได้รับโทรศัพท์ว่า ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราชสั่งให้ส่งนมไปยังโรงพยาบาลสีหีบ โดยจะให้ ข. ถือหนังสือมาคอยรับที่ทำข้างวังหน้า ผู้เสียหายก็สอบถามไปยังโรงพยาบาล ได้ความว่าไม่มีการสั่งเช่นนั้น จึงได้ไปแจ้งความให้ตำรวจมาคอยจับ แล้วก็ขนานมไปส่งตามที่นัด ค. เป็นผู้มารับนม และได้มอบหนังสือซึ่งปลอมเป็นหนังสือของผู้อำนวยการโรงพยาบาลให้แก่ลูกจ้างของ ก. และได้เซ็นชื่อลงในใบรับรองว่า “ศิริ” ซึ่งไม่ใช่ชื่อของ ค. แล้ว ค. ก็ขนนมลงเรือจ้างไป ตำรวจก็เข้าจับกุม วินิจฉัยว่า ค. มีผิดฐานทำเอกสารปลอมและ พยายามฉ้อโกง

แต่อย่างไรก็ตามความผิดฐานฉ้อโกงนั้นนอกจากเป็นการได้ไปซึ่งทรัพย์สินแล้ว บางครั้งการฉ้อโกงสิทธิ อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าสิทธินั้นเป็นทรัพย์สิน เช่น หลอกลวงให้เขา โอน ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิก็ได้ เช่น ก. ใช้อุบายหลอกลวงด้วยความเท็จต่อบุคคลที่สาม ซึ่งเก็บสัญญาคุ้มเงินของผู้เสียหายไว้ ได้โอนที่ดินตีราคาชำระหนี้เงินเสร็จไปแล้ว บุคคลที่สามหลงเชื่อจึงคืนสัญญาคุ้มเงินให้ไป ซึ่งไม่เป็นความจริง ก. มีความผิดฐานฉ้อโกง โดยปกติ

แล้ว “การได้ไป” หมายความว่า การได้ไปซึ่งความครอบครองซึ่ง อาจเป็นการมอบให้ซึ่งความครอบครอง หรือมอบทั้งความครอบครองและกรรมสิทธิให้ก็ได้ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ การได้ไปซึ่งทรัพย์สิน อาจจะเป็นการหลอกลวงให้เขาทำ ถอน ทำลาย หรือโอนเอกสารสิทธิก็ได้ เช่น จำหลอกลวงเขาเพื่อให้ส่งมอบรถจักรยานคันหนึ่ง แต่บังเอิญรถจักรยานคันนั้นไม่ได้อยู่ที่บ้านเขา เพราะแดงยืมไป เขาได้เขียนจดหมายเพื่อให้แดงส่งมอบรถจักรยานให้แก่ดำไป อนึ่งเอกสารสิทธิจะเป็นของผู้ถูกลอกลวง หรือบุคคลที่สามก็ได้ ต่อไปขอทำความเข้าใจคำว่า “เอกสารสิทธิ” คืออะไร คำว่า “เอกสารสิทธิ” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (9) หมายถึงเอกสารที่เป็นหลักฐานในการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระวังสิทธิ เช่น ตัวสัญญาใช้เงิน เช็ค สัญญากู้เงิน ตัวแลกเงิน พันนัยกรรม เป็นต้น ฉะนั้นการหลอกลวงให้เขาเพิกถอนสัญญา ทำลายสัญญาต่าง ๆ หรือฆ่าชีวิต เปลี่ยนแปลง ทำลาย หรือโอน สิทธิแห่งสัญญาอันทำให้ผู้หลอกลวงหรือบุคคลอื่นได้รับประโยชน์ จากการนั้นก็เข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าว

3. กระทำโดยเจตนาและโดยทุจริต

หลักความรับผิดชอบในทางอาญาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ จะต้องกระทำโดยเจตนา คือกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น เช่น ผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงจะต้องรู้ว่าตนได้แสดงข้อความเท็จหรือรู้ว่าตนปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้ทราบ

และมีความตั้งใจจะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือให้เขา ทำ ถอน หรือ ทำลายเอกสารสิทธิ ของผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ถ้าหาก กระทำโดยไม่รู้ข้อความจริงหรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริงก็จะถือว่า บุคคลนั้นกระทำโดยเจตนาไม่ได้ โดยปกติถ้าบุคคลใดไม่มีเจตนา แล้วก็ไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญา (เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติเป็น อื่น) ความรับผิดฐานฉ้อโกงนั้นนอกจากจะต้องกระทำโดยเจตนา แล้วยังจะต้องกระทำโดยทุจริต ด้วย กล่าวคือ เป็นการกระทำเพื่อ แสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับตนเอง หรือผู้อื่นก็ได้ ฉะนั้น ถ้าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก็ถือว่า กระทำโดยทุจริตไม่ได้ แม้บุคคลอื่นอาจจะเห็นว่าเป็นคน เห็นแก่ได้ หรือปกป้องผลประโยชน์มากเกินไปก็ตาม

ตัวอย่างคดีความผิดฐานฉ้อโกงที่น่าสนใจ

1. หลอกว่ามีผู้ต้องการซื้อของ จึงขอรับของไปจำหน่ายแก่ผู้ ที่ต้องการซื้อนั้น เป็นความผิดฐานฉ้อโกง (คำพิพากษาฎีกาที่ 278-279/2501)
2. จำเลยนำข้อความอันเป็นเท็จไปกล่าวหลอกลวงผู้เสียหาย โดยทุจริต ทำให้ผู้เสียหายหลงเชื่อว่าเป็นความจริงแล้วมอบเงินให้ จำเลยไปนั้นเป็นความผิดฐานฉ้อโกง (คำพิพากษาฎีกาที่ 592/2505)
3. จำเลยเข้าไปขอซื้อสบู่ในบ้านผู้เสียหาย 1 ก้อน ราคา 3 บาท จำเลยส่งธนบัตรใบละ 100 บาทให้ ผู้เสียหายทอนให้ 97 บาท ต่อมาจำเลยพูดว่าไม่ต้องการสบู่ ขอเงินคืนพร้อมกับส่งสบู่และเงิน ทอนให้ผู้เสียหาย แต่ฉวยโอกาสทำการทุจริตยกเอาเงินไว้เสีย 50

บาท ผู้เสียหายรับเงินทอนโดยไม่นับดู แล้วคืนธนบัตร 100 บาท ให้จำเลย จำเลยรับแล้วรีบออกจากร้านไป ดังนี้ เจตนาของจำเลย ก็เพื่อต้องการเงินจำนวนหนึ่งจากเจ้าทรัพย์ โดยใช้อุบายแกล้งทำซื้อ สบู่เป็นฉากบังหน้าอันเป็นเท็จเพื่อหลอกลวงให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สิน คั้นเงินส่วนหนึ่งที่เจ้าทรัพย์ทอนให้เพราะหลงเชื่อในการหลอกลวง นั้น การกระทำของจำเลยเป็นผิดฐานฉ้อโกง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1514/2508)

4. จำเลยกับ ส. และ ห. กลับจากงานบวชนาคด้วยกัน เมื่อ ไปถึงทุ่งนา ส. บอกว่าจะไปถ่าย จึงมอบปืนไว้กับ ห. แล้ว ส. ก็ เดินไปโดยจำเลยเดินตามไปด้วย แล้วจำเลยกลับมาหา ห. และเอา ความเท็จบอกว่า ส. ให้มาเอาปืนจะไปถูระ ห. เห็นว่าจำเลยกับ ส. เจ้าของปืนเป็นเพื่อนกัน จึงหลงเชื่อตามคำหลอกลวงของจำเลย และมอบปืนให้จำเลยไป ดังนี้ การกระทำของจำเลยจึงอยู่ในลักษณะ ที่เห็นได้ว่าจำเลยหลอกลวงให้ ห. หลงเชื่อจนได้ปืนไปจาก ห. ผู้ถูก หลอกลวง ฉะนั้น การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 (คำพิพากษาฎีกาที่ 554/2509 ประชุมใหญ่)

5. จำเลยเอาความเท็จไปหลอกลวงโจทก์ว่าเป็นหัวหน้าวงแชร์ และมีแชร์อยู่ โจทก์หลงเชื่อจึงตกลงจ่ายเงินรับซื้อแชร์ไว้ ความจริงจำเลยไม่ได้เปิดวงแชร์ตามที่ตนอ้าง ดังนี้ จำเลยย่อมมีความ ผิดฐานฉ้อโกงทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 (คำ พิพากษาฎีกาที่ 856/2510)

6. จำเลยยืมเงินผู้เสียหายโดยนำเช็คลงวันที่ล่วงหน้าของผู้อื่นมามอบไว้เพื่อชำระหนี้และจำเลยได้สลับหลังเช็คนั้นด้วย แม้จำเลยจะบอกว่าผู้ส่งจ่ายเช็คมีฐานะดี สามารถใช้เงินตามเช็คได้ แล้วต่อมาผู้เสียหายนำเช็คไปใช้เงินไม่ได้ก็ตาม จำเลยก็ไม่มี ความผิดฐานฉ้อโกง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1153/2511)

7. ขอซื้อโคจากผู้เสียหายโดยให้ผู้เสียหายนำโคไปส่งที่บ้าน จำเลยแล้วจำเลยจะชำระราคาให้ เมื่อผู้เสียหายนำโคไปส่งให้แล้วจำเลยกลับบ่ายเบี่ยงขอชำระในวันรุ่งขึ้น และคืนนั้นจำเลยก็พาโคหนีไป ดังนี้ เห็นได้ว่าจำเลยมีเจตนาทุจริตหลอกลวงผู้เสียหายโดยไม่มีเจตนาจะใช้ราคาโคมาแต่เริ่มต้น จึงเป็นความผิดฐานฉ้อโกง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1554/2511)

8. ผู้เสียหายทำปากกาของตนตกอยู่ในบริเวณร้านขายกาแฟที่ผู้เสียหายขายขนมอยู่ แม้ผู้เสียหายจะได้ออกไปขายขนมที่อื่น ซึ่งห่างออกไปเพียงประมาณ 1 เส้น เป็นเวลาไม่เกิน 5 นาที เมื่อรู้ว่าปากกาหายก็รีบกลับไปค้นและสอบถามได้ความจากชายคนหนึ่งว่าเป็นผู้เก็บปากกานั้นได้และได้ตามหาเจ้าของแล้ว จำเลยอ้างว่าเป็นเจ้าของชายคนนั้นจึงมอบปากกาให้จำเลยไป ผู้เสียหายจึงไปตามจำเลย จำเลยปฏิเสธเช่นนี้ ถือว่าทรัพย์สินยังอยู่ในความยึดถือของผู้เสียหาย มิใช่ทรัพย์สินตกหาย การที่มีผู้อื่นเก็บได้มิใช่จะทำความยึดถือของผู้เสียหายขาดตอนไป เมื่อจำเลยเอาไปจากผู้อื่นโดยรู้ตัวว่าไม่ใช่ของตน จึงเป็นการเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไปโดยทุจริต ต้องด้วยความผิดฐานลักทรัพย์ ไม่ใช่ความผิดฐานฉ้อโกง (คำพิพากษา

ฎีกาที่ 207/2512)

9. โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานฉ้อโกงกับความผิดตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค โดยบรรยายฟ้องว่า จำเลยโดยทุจริตหลอกลวงผู้เสียหายด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จปกปิดความจริงซึ่งควรต้องบอกให้แจ้งว่า จำเลยไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ ซึ่งความจริงในวันออกเช็คก็มีวันสั่งจ่ายเงินตามเช็คก็ดี เงินในบัญชีของจำเลยไม่มีพอจ่าย ทั้งธนาคารก็ได้ปิดบัญชีจำเลยแล้ว การหลอกลวงของจำเลยดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายหลงเชื่อว่าเป็นความจริง จึงได้มอบเงินให้จำเลยไป ดังนี้ ฟ้องของโจทก์ได้บรรยายข้อเท็จจริงในความผิดฐานฉ้อโกงไว้ครบถ้วนแล้ว เมื่อจำเลยให้การรับสารภาพฟ้อง คดีจึงเป็นอันฟังได้ว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามฟ้องทั้งสองฐาน (คำพิพากษาฎีกาที่ 884/2512)

10. ป. ตกลงว่าจ้าง ส. ช่อมรยยนต์คิดเป็นเงิน 12,500 บาท ในระหว่างกำลังซ่อม จำเลยซึ่งเป็นลูกจ้าง ส. ได้หลอกลวง ป. ให้หลงเชื่อว่ายางล้อของ ส. ให้จำเลยมาขอรับเงิน 5,000 บาท เพื่อไปซื้ออะไหล่ในการซ่อมรถ ป. จึงมอบเงินให้จำเลยไป ดังนี้การกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานฉ้อโกง

โทษของความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341

ผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานฉ้อโกง

1. ฉ้อโกงโดยแสดงตนเป็นคนอื่น เช่น รู้ว่า ก. จะส่งมอบทรัพย์สินให้ ข. ก็ไปหลอกลวงแสดงตนต่อ ก. ว่าตนเป็น ข. เพื่อให้ ก. ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้ตน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 342)

2. ฉ้อโกงโดยอาศัยความเบาปัญญา ของผู้ถูกหลอกลวงซึ่งเป็นเด็กหรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอกลวง ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 342)

3. การฉ้อโกงประชาชน

3.1 ฉ้อโกงโดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชนหรือปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน เช่น หลอกลวงประชาชนไปสมัครงานเพื่อส่งไปทำงานในต่างประเทศ ซึ่งไม่เป็นความจริงโดยหวังจะได้เงินค่าบริการจากผู้สมัครงานเท่านั้น ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 343)

3.2 ถ้าการฉ้อโกงดังกล่าวในข้อ 3.1 ต้องด้วยลักษณะดังกล่าวในข้อ 1 หรือ 2 ตามเหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานฉ้อโกง ดังกล่าวข้างต้น เช่น การฉ้อโกงประชาชนตามข้อ 3.1 นั้น มีเด็กหรือผู้อ่อนแอแห่งจิตรวมอยู่ด้วย จะทำให้ผู้กระทำด้วยรับโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปีและปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ข้อสังเกต ตามปกติความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341, 342, 344, 345, 345, และ 347 เป็นความผิดอันยอมความได้ เว้นแต่ความผิดตามมาตรา 343 (ข้อ 3.1 และ 3.2) ความผิดอันยอมความได้ หมายความว่า หากผู้เสียหายได้ตกลงไม่ดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด ความผิดนั้นก็ถึงที่สุดและยุติโดยพนักงานอัยการไม่อาจจะฟ้องร้องผู้กระทำความผิดได้อีก ทั้งนี้ เนื่องจากว่าความผิดตามมาตรา 343 นั้น เป็นความผิดที่ร้ายแรงจึงเป็นความผิดอาญาแผ่นดินทั่วไป แม้ผู้เสียหายไม่ต้องการดำเนินคดีหรือฟ้องผู้กระทำความผิด พนักงานอัยการก็มีอำนาจจะดำเนินคดีได้

นอกจากความผิดที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นยังมีความผิดฉ้อโกงฐานอื่น ๆ

1. ความผิดฐานหลอกลวงให้ผู้อื่นประกอบกิจการงาน (มาตรา 344)

1.1 หลอกลวงบุคคลตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปให้ประกอบกิจการงานอย่างใด ๆ ให้แก่ตนหรือแก่บุคคลที่ 3

1.2 หลอกลวงโดยเจตนาและมีเจตนาที่จะไม่ใช้ค่าแรงงานหรือค่าจ้างแก่บุคคลเหล่านั้น หรือโดยมีเจตนาจะให้ค่าแรงงานหรือค่าจ้างแก่บุคคลอื่นเหล่านั้นต่ำกว่าที่ตกลงกันไว้

1.3 โดยเจตนาและทุจริต

1.4 โทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. ความผิดฐานสั่งซื้อและบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่ม (มาตรา

2.1 สั่งซื้อและบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มหรือเข้าอยู่ใน
โรงแรม

2.2 โดยรู้ว่าตนไม่สามารถชำระเงินค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่ม
หรือค่าอยู่ในโรงแรม

2.3 โดยเจตนา

2.4 โทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ มาตรา 345 เป็นเรื่องสั่งซื้ออาหารและบริโภค
ด้วยอันเป็นการทำต่อเนื่องกันในเวลานั้น ซึ่งตามปกติกับบริโภคกัน
ที่ร้านขายอาหารนั่นเอง โดยเป็นที่เข้าใจกันว่า ผู้สั่งซื้อสามารถจะ
ชำระค่าอาหารได้ ในกรณีที่ ก. ไปสั่งอาหารล่วงหน้าหลายวันโดย
ให้นำอาหารไปเลี้ยงในสถานที่อีกแห่งหนึ่ง ผู้ขายจะต้องเชื่อใน
ฐานะของผู้สั่งซื้อและมีข้อตกลงในเรื่องราคา เห็นได้ว่ามีลักษณะ
เป็นสัญญาจ้างให้นำอาหารมาบริโภคในงาน เมื่อ ก. ไม่ชำระ
ราคาตามที่ตกลงไว้ ก็เป็นเรื่องผิดสัญญาบางแห่งเท่านั้น อนึ่ง ถ้า
ก. สั่งซื้อสุราโดยให้คนไปเอาที่ร้านผู้เสียหายและบอกผู้เสียหายว่า
จะนำเงินมาชำระภายหลังวันรุ่งขึ้น ก. ให้คนไปเอาสุราเพิ่มเติมอีก
รวมเป็นสุราทั้งสิ้น 32 ขวด ทั้งนี้โดย ก. รู้ว่าไม่สามารถชำระราคา
ได้และตั้งใจไม่ชำระด้วย ศาลฎีกาว่ามาตรา 345 คือ การสั่งซื้อ
อาหารหรือเครื่องดื่มนั้นเป็นที่เข้าใจกันว่าผู้ซื้อจะชำระราคาเมื่อ
ได้บริโภคเสร็จแล้วในเวลาและในสถานการณ์ค้าของผู้ค้าขายตามข้อ
เท็จจริงที่ได้ความเป็นเรื่องผู้เสียหายตกลงให้ ก. ซื้อสุราโดยชำระ
ราคาภายหลังซึ่งเท่ากับเป็นการซื้อของเชื่อ หาใช่ชำระกันเมื่อเวลา

สิ่งซื้อและบริโภคแล้วไม่ จึงไม่มีความผิดตามฟ้อง (คำพิพากษาฎีกา
ที่ 1077/2511)

3. ความผิดฐานเอาทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นของตนหรือของ บุคคลที่สาม (มาตรา 346)

3.1 เพื่อเอาทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นของตนหรือของบุคคล
ที่สาม

3.2 ชักจูงผู้หนึ่งผู้ใดให้จำหน่ายโดยเสียเปรียบซึ่งทรัพย์สิน

3.3 โดยอาศัยเหตุที่ถูกชักจูงมีจิตอ่อนแอหรือเป็นเด็กเบา
ปัญญาและไม่สามารถเข้าใจตามควรซึ่งสาระสำคัญแห่งการกระทำ
ของตน

3.4 จนผู้ถูกชักจูงจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินนั้น

3.5 โดยเจตนา

3.6 โทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ

4. ความผิดฐานรับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย (มาตรา 347)

4.1 เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกัน
วินาศภัย

4.2 แกล้งทำให้เกิดเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอา
ประกันภัย

4.3 โดยเจตนา

4.4 โทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ ●

ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลง เงินตรา และ พันธบัตรรัฐบาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโอบาส
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปว่า การกระทำความผิด หรือที่เรียกว่า การประกอบอาชญากรรมนั้น มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ ในบรรดาความผิดเหล่านั้น ความผิดซึ่งถือว่า ส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ ก็คือ การปลอม - แปลงเงินตรา หรือ พันธบัตรของรัฐบาล ซึ่งในเรื่องนี้ ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในลักษณะ 7 หมวด 1 มาตรา 240 - 249

ความหมายของคำว่า “ปลอม” ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 240 ได้บัญญัติถึงความผิดฐานปลอมไว้ การปลอมคือ การทำเทียมขึ้นเพื่อให้เป็นของแท้ เพราะฉะนั้นการปลอมเงินตราหรือปลอมพันธบัตร ก็คือ การทำเทียมขึ้นเพื่อให้เหมือนกับเงินตราที่

แท้จริง หรือ ทำเทียมขึ้นเพื่อให้เหมือนกับพันธบัตรที่แท้จริง การทำเทียมขึ้นซึ่งอยู่ในความหมายของการปลอมนี้ แม้จะทำขึ้นไม่สนิทแนบเนียน ฝีมือไม่ดี เพราะขาดความชำนาญ จึงผิดไปจากลักษณะของเงินตรา หรือพันธบัตรที่แท้จริงบ้าง จนบางครั้งเป็นการยากที่จะหลงเชื่อว่าเป็นของที่แท้จริงก็ตาม เมื่อการปลอมขึ้นนั้นเป็นการกระทำโดยมีเจตนาเพื่อให้เป็นเงินตรา หรือพันธบัตรที่แท้จริง ก็ถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา 240 แล้ว ซึ่งศาลฎีกาได้ให้เหตุผลไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1969/2505 ว่า เมื่อมีการทำปลอมขึ้นจะเหมือนของที่แท้จริง มากน้อยแค่ไหนก็ตาม เมื่อสภาพเป็นของปลอมแล้ว ก็ย่อมอาจมีผู้หลงเชื่อได้เสมอ เมื่อนำออกมาใช้ผู้กระทำจึงมีความผิด

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เงินตรา หรือพันธบัตรรัฐบาลที่ถูกปลอมนั้น จะต้องเป็นเงินตราหรือพันธบัตรรัฐบาล ซึ่งใช้แลกเปลี่ยนหมุนเวียนกันอยู่ตามกฎหมายในขณะนั้น ไม่ใช่เป็นการกระทำต่อเงินตรา หรือพันธบัตรรัฐบาลซึ่งเลิกใช้กันแล้ว เพราะฉะนั้นการทำเทียมขึ้นเพื่อให้เหมือนกับเงินในสมัยเก่าโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำไปขายให้กับนักสะสมของเก่า จึงไม่เป็นความผิดตามมาตรา 240 ประมวลกฎหมายอาญาแต่อาจจะเป็นความผิดฐานอื่น

นอกจากนี้การปลอมซึ่งจะถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา 240 จะต้องเป็นการปลอมขึ้นทั้งอัน ไม่ใช่เป็นการกระทำแต่เพียงบางส่วน จึงแตกต่างจากการปลอมเอกสารซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 264 เพราะการปลอมเอกสารนั้น อาจมีการปลอมขึ้นบางส่วน เดิม

หรือตัดข้อความ หรือแก้ไขด้วยประการใด ๆ ก็ได้ การปลอมตาม มาตรา 240 นี้ ถ้าเป็นการกระทำแต่เพียงบางส่วน เต็มหรือตัดทอน หรือแก้ไขด้วยประการใด ๆ ไม่มีความผิดฐานปลอมตามมาตรา 240 แต่อาจมีความผิดฐานแปลงตามมาตรา 241 ได้ ฉะนั้นการปลอม เงินตราที่ดี หรือปลอมพันธบัตรที่ดี จะต้องเป็นการปลอมขึ้นทั้งอัน และมีขนาดลักษณะเท่ากับของที่แท้จริง ส่วนจะเหมือนมากน้อย แค่นั้น ศาลฎีกาไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ

ความหมายของคำว่า “แปลง” ความผิดฐานแปลงนั้นได้ บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 241 การแปลงนั้น หมายความว่า การแต่ง ดัดแปลง ต่อเติม ให้เปลี่ยนรูปผิดไปจาก เดิม เพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่า สิ่งซึ่งแปลงนั้นมีมูลค่าสูงกว่าจริง การ แปลงนั้นเป็นการกระทำต่อ เงินตราที่แท้จริง หรือ พันธบัตรที่ แท้จริง เช่น แก้ไขสีสรรของธนบัตรใบละ 10 บาท แก้ตัวเลขให้เป็นธนบัตรใบละ 20 บาท

อนึ่งการแปลงนอกจากจะกระทำด้วยการแก้ไข ดัดแปลง และ ต่อเติมแล้ว อาจจะทำด้วยวิธีอื่น ๆ ได้อีก เช่น การชุบ ฉาบสี หรือพ่นสีเป็นต้น นอกจากนี้ผู้แปลงยังจะต้องมีเจตนาพิเศษคือ เพื่อให้ผู้อื่นเชื่อว่าสิ่งซึ่งถูกแปลงนั้น มีมูลค่าสูงกว่าความเป็นจริง ถ้าเป็นการแปลงเพื่อเจตนาอย่างอื่น เช่น เพื่อประโยชน์สำหรับใช้ เป็นตัวอย่างในการปราบปราม ไม่ถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา

มีข้อน่าสังเกตว่า เจตนาพิเศษ “เพื่อให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีมูลค่า สูงกว่าจริง” เมื่อพิเคราะห์กับความประสงค์ของผู้แปลงแล้วเห็นว่า

ในการแปลงเงินตรานั้นก็เพื่อต้องการเอาออกใช้ หรือจำหน่ายต่อไปโดยหวังว่าจะได้รับประโยชน์ในการกระทำของตนเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นจึงทราบความหมายของคำว่า "เพื่อให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีมูลค่าสูงกว่าจริง" นี้ได้ว่า "ไม่ต้องถึงขั้นนำออกใช้จนคนอื่นหลงเชื่อแล้วแต่อย่างใด ถือเอาเจตนาในการกระทำของผู้นั้นประสงค์ต่อผลเพื่อให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีมูลค่าสูงกว่าจริงเป็นสำคัญ แต่การที่จะทราบถึงเจตนาพิเศษนี้ได้ อาจจะยุ่งยากอยู่บ้าง เพราะเป็นความคิดในจิตใจของผู้กระทำ แต่ก็พอสันนิษฐานได้จากการกระทำเช่น แปลงเงินตราไว้มากมาย หรือมีการเตรียมจะเอาออกใช้แล้วเป็นต้น ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่ข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป

สิ่งซึ่งถูกปลอม หรือแปลงตามมาตรา 240 หรือ 241 ได้แก่อะไรบ้าง? สิ่งซึ่งถูกปลอม หรือแปลงได้แก่

(1) **เงินตรา** คำว่าเงินตรานี้ ตาม พ.ร.บ.เงินตรา พ.ศ. 2501 หมายความว่าเงินตราเพียง 2 ชนิดคือ เหรียญกระษาปณ์และธนบัตรเท่านั้น แต่เงินตราตามมาตรา 240 ได้กำหนดไว้ถึง 4 ชนิดด้วยกัน จึงมีความหมายกว้างกว่าเงินตราตาม พ.ร.บ. เงินตรา คือ

1.1 **เหรียญกระษาปณ์** คือ บรรดาเหรียญกระษาปณ์ซึ่งกระทรวงการคลังจัดทำ และนำออกใช้ตามชนิดและราคาที่กำหนดไว้ตาม พ.ร.บ.เงินตรา และกฎกระทรวง เช่น เหรียญ 25 สตางค์ เหรียญ 50 สตางค์ เหรียญ 1 บาท และเหรียญ 5 บาท เป็นต้น

1.2 **ธนบัตร** คือเงินตราที่ทำขึ้นด้วยกระดาษ ตาม พ.ร.บ.เงินตรา พ.ศ. 2501 ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจจัดทำ

จัดการและนำออกใช้ซึ่งธนบัตรของรัฐบาล ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนการที่จะกำหนด ชนิดราคา ขนาด และลักษณะอื่น ๆ ของธนบัตรที่ออกใช้นั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจะประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ทราบเป็นคราว ๆ ไป เช่น ธนบัตรใบละ 10 บาท 20 บาท 100 บาท และ 500 บาท เป็นต้น

1.3 สิ่งอื่นใดซึ่งรัฐบาลออกใช้อย่างเงินตรา ได้แก่ เหรียญที่ระลึกที่กระทรวงการคลัง ออกในโอกาสต่าง ๆ และสามารถแลกเปลี่ยนเช่นเงินตราได้ เช่น เหรียญซึ่งกระทรวงการคลังออกในวาระที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบ 3 รอบ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2506 ซึ่งมีราคา 20 บาท และสามารถแลกเปลี่ยนได้อย่างเงินตรา

1.4 สิ่งอื่นใดที่รัฐบาลให้อำนาจให้ออกใช้ สิ่งอื่นใดดังกล่าวนี้ได้แก่บัตรของธนาคาร หรือที่เรียกกันว่า ธนาคารบัตรออกใช้อย่างเงินตรา ซึ่งอาจมีกำหนด ชนิด ราคา และอื่น ๆ เช่นเดียวกับธนบัตร แต่ขณะนี้ยังไม่ปรากฏว่าธนาคารแห่งประเทศไทยใช้สิทธิอันนี้เลย หากต่อไปเมื่อธนาคารออกธนาคารบัตรใช้แล้ว เมื่อมีการปลอมขึ้น ก็เป็นความผิดตามมาตรา 240 นี้ด้วย

(2) **พันธบัตรรัฐบาล** หรือ ใบสำคัญสำหรับรับดอกเบี้ยพันธบัตรนั้น ๆ เหตุที่กฎหมายคุ้มครองพันธบัตร หรือ ใบสำคัญสำหรับรับดอกเบี้ยพันธบัตรของรัฐบาล เท่ากับเงินตราเป็นพิเศษนี้ ก็เพื่อความเชื่อถือของประชาชน ต่อ พันธบัตรและใบสำคัญสำหรับรับดอกเบี้ยพันธบัตร เพราะเป็นเอกสารสำคัญที่รัฐบาล

ออกให้ประชาชนยึดถือไว้แทนตัวเงิน และสามารถนำพันธบัตร หรือใบสำคัญรับดอกเบี้ยพันธบัตรไปขึ้นเป็นเงินตราจากรัฐบาลได้ เท่ากับจำนวนที่ระบุไว้ในพันธบัตร หรือใบสำคัญนั้น ๆ เพราะ ฉะนั้นกฎหมายจึงบัญญัติคุ้มครองไปถึงการปลอมพันธบัตรและใบ สำคัญสำหรับดอกเบี้ยพันธบัตรไว้ด้วย

ผู้ที่ครอบครอง เงินตรา หรือพันธบัตรที่ถูกปลอม หรือแปลง จะต้องรับผิดชอบเพียงใด กรณีดังกล่าวแยกพิจารณา เป็น 2 ประการคือ

(1) ผู้ที่ครอบครองเพื่อนำออกใช้ ซึ่งของปลอมหรือของ แปลง มาตรา 244 บัญญัติว่า ผู้ใดมีไว้เพื่อนำออกใช้ซึ่งสิ่งใด ๆ อัน ตนได้มาโดยรู้ว่าเป็นของปลอมตามมาตรา 240 หรือ ของแปลง ตามมาตรา 241 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปี ถึง สิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองพันบาท ถึงสามหมื่นบาท หมายความว่า ผู้ที่ ครอบครอง เงินตรา หรือพันธบัตรที่มีการปลอม หรือแปลงนั้น จะได้มาโดยประการใดก็ตามกฎหมายมิได้จำกัดวิธีการของการได้มา ไว้ เพราะฉะนั้นผู้ที่ครอบครองอาจจะได้มาจากการซื้อขาย แลก เปลี่ยน รับจากผู้อื่นซึ่งให้มาก็ได้ ข้อสำคัญก็คือ ผู้ที่รู้ตั้งแต่แรกว่า สิ่งที่ได้มา เป็นของปลอมหรือของแปลง

การมีไว้สิ่งซึ่งตนรู้ว่าเป็นของปลอม หรือ ของแปลง ตาม มาตรา 240 หรือ 241 จะเป็นความผิดตามมาตรา 244 ก็ต่อเมื่อ มี ไว้โดยเจตนาเพื่อนำมาใช้ ถ้ามีไว้เพื่อการอย่างอื่นไม่ใช่เพื่อนำออก ใช้ เช่นเก็บไว้เป็นตัวอย่าง หรือเพื่อแสดงละคร แม้การมีไว้เช่นนั้น ผู้

มีไว้จะรู้ว่าเป็นเงินตรา ที่ปลอมหรือแปลงก็ไม่ใช่ความผิดตาม มาตรานี้

การมีไว้เพื่อนำออกใช้นี้ ไม่ต้องถึงกับนำออกใช้จริง ๆ เมื่อ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า การมีไว้นั้นก็เพื่อนำออกใช้ ก็เป็นความผิด สำเร็จตั้งแต่ขณะมีไว้แล้ว ซึ่งกรณีเช่นนี้อาจจะพิสูจน์ได้จากการที่มีเงินตราปลอม หรือแปลงไว้จำนวนมากมาย มีการติดต่อซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือมอบให้ผู้หนึ่ง ผู้ใดเอาไปเพื่อทำการนำออก ใช้เป็นต้น

(2) ในขณะที่ผู้หนึ่งได้ของปลอม หรือแปลงมา ผู้หนึ่งไม่รู้ว่า สิ่งซึ่งตนได้มาเป็นของปลอม หรือของแปลงเช่นว่านั้น ต่อมาตน ได้รู้ภายหลัง แล้วยังขิ้นำออกใช้อย่างเช่นของปลอมหรือของแปลง คำว่า “ขิ้นำออกใช้” นั้นหมายความว่า ได้นำออกใช้จริง ๆ ภาย หลังที่รู้ว่าเป็นของปลอม หรือ ของแปลง ฉะนั้น เมื่อรู้ว่าเป็น ของปลอม หรือของแปลงตามมาตรา 240 หรือมาตรา 241 แล้ว แม้คิดไว้ หรือตั้งใจว่าจะใช้ หรือจำหน่ายต่อไป แต่เมื่อยังไม่นำ ออกใช้ หรือจำหน่าย การกระทำนั้นก็ยังไม่ใช่ความผิดตามมาตรา 245

การนำออกใช้ผ่นหมายรวมไปถึง การจำหน่าย การ โอนให้ การแลกเปลี่ยนไปยังบุคคลอื่น แต่การนำออกใช้นี้มีได้หมายความว่า จะต้องใช้ให้ได้ผลอย่างเงินตราที่แท้จริง แล้วแต่อย่างใด ความหมายมีเพียงว่า เป็นการนำออกใช้แล้วจริง ๆ เท่านั้น ส่วนการ ใช้มันจะได้ผลตามประสงค์ หรือไม่ไม่สำคัญ

ตัวอย่างเช่นคดีหนึ่งซึ่งศาลฎีกาได้ตัดสินไว้ คดีนี้ได้ความว่า

ธนบัตรของกลาง เป็นธนบัตรปลอม มีผู้นำมาให้ในงานแต่งงาน ภริยาจำเลยเก็บไว้โดยไม่รู้ ต่อมาจำเลยนำเงินดังกล่าวมาเล่นไพ่ พอรู้ว่าเป็นธนบัตรปลอม ก็ไม่นำออกใช้อีก ดังนี้แสดงว่าในชั้นแรก จำเลยไม่รู้ เมื่อรู้แล้วไม่นำออกใช้ จึงไม่มีความผิด

หรืออีกคดีหนึ่งซึ่งศาลฎีกาตัดสินไว้ว่า จำเลยได้ธนบัตรของกลางมาโดยไม่รู้ว่าเป็นของปลอม แต่เพิ่งมารู้ภายหลัง และได้ใช้ต่อไป ดังนี้จำเลยมีความผิดตามมาตรา 245 ●

ประชาชนกับเจ้าพนักงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ณ ตำบลหนึ่งในพระราชอาณาจักรไทย เวลาบ่ายแก่ ๆ พระอาทิตย์อยู่เหนือยอดสนที่พริ้วลม อีปโปนั่งสนทนากับลัวหลินผู้เป็นเจ้าของและผู้จัดการบริษัทก่อสร้างหัวเพย จำกัด อยู่ใต้ต้นมะขามเทศ หลังจากที่อีปโปและลัวหลินจิบพิน่าโคลาดาคืออกเทลไปได้สามแก้วใหญ่ ๆ เรื่องที่สนทนาก็ดวกเข้ามาถึงเรื่องธุรกิจการค้า ลัวหลินเปรยพร้อมทั้งก้มหน้าลงจิบพิน่าโคลาดา “ได้ข่าวว่าจะมีการสร้างส้วมสาธารณะในตำบลนี้” แล้วชายตาขึ้นมองอีปโป แสงแดดที่ส่องผ่านยอดสนทะลุใบมะขามเทศตกกระทบผมที่ยาวสลวยเหมือนเส้นไหมเป็นวาววับ อีปโปละสายตาจากทิวสนแล้วลดสายตาลงต่ำ “ผมสนิทกับโคโต้” อีปโปพูดอยู่ในลำคอ “พอพูดกันได้” ลัวหลินเปิดกระเป๋าถือถือคาติเอร์แล้วหยิบบุหรีเวอร์จิเนียสลิมยื่นให้อีปโป

“ผมไม่สูบบุหรี่” อิบโปปปฏิเสธ

ลัวหลินจุดบุหรี่แล้ววางไฟแช็คคูปองไว้ข้างแก้วค็อกเทล ความเงิบเกิดขึ้นชั่วครู่ “คำป่วยการนั้นควรจะมีบ้าง ถ้าผมจะพูดกับโตโต้ให้” อิบโปถอนหายใจ “โตโต้เป็นเจ้าพนักงานผู้ได้รับอำนาจให้จัดการให้มีการก่อสร้างส้วมสาธารณะแห่งนี้” อิบโปหยุดพูดเพื่อรอให้นักขับรถแข่งวิ่งวนเดินผ่านไปเสียก่อน “ห้าแสนเห็นจะพอ” อิบโปกล่าวจบก็เหลือบตากลับไปมองยอดสน แต่บังเอิญพระอาทิตย์คล้อยลงต่ำมาก แสงอาทิตย์จึงส่องเข้าตาอิบโปอย่างเต็มรัก เล่นเอาอิบโปตาฟางน้ำตาไหลซึม ลัวหลินตอบตกลงในหลักการ แต่ขอพิจารณารายละเอียดก่อน

ลัวหลินนั้นเป็นนักธุรกิจไม่คิดถึงเรื่องอื่นนอกจากกำไร อีกทั้งลัวหลินเป็นคนถือต้องการพิสูจน์ตัวเอง จึงขอพบกับโตโต้ในเย็นวันนั้นเอง การนี้อิบโปไม่ทราบ โตโต้เคยได้ยินชื่อลัวหลินมานานแล้วเพิ่งเคยเห็นตัว ก็อดนิยมในความงามและความเก่งกล้าเกินสตรีเพศของลัวหลินไม่ได้ “เชิญนั่งคุณลัว” โตโต้กล่าว “ธุรกิจอันใดขอเร่งกล่าว” “ดิฉันต้องการก่อสร้างส้วมสาธารณะ” ลัวหลินกล่าวอย่างไม่สะทกสะท้าน “ดิฉันมีเงินสมนาคุณสองแสนห้า” น้ำเสียงของหล่อนเฉียบขาด “ถ้าท่านให้ดิฉันเป็นผู้ก่อสร้าง” โตโต้หลบตาที่คมกริบของหล่อนแล้วเปรย “ที่จะให้ผมรับเงินสมนาคุณเช่นนั้นมันเสี่ยงอยู่” โตโต้หยุดรินน้ำชา “เชิญดื่มน้ำชา” “ขอบพระคุณดิฉันไม่ดื่มน้ำชา ถ้าจะกรุณาขอน้ำฝนลอยหน้าด้วยดอกมะลิดีกว่า” โตโต้ปฏิบัติตามแล้วกล่าว “ผมต้องการซ่อมบ้านของผมที่หัวหมาก

เคยถามผู้รับเหมาแล้ว เขาบอกว่าตกขาว ๆ สามแสนบาท ถ้าคุณ ลัว่คิดจะทำ ผมว่าคุณลัว่คงไม่ต้องลงทุนถึงเท่านั้น” ลัว่หลินตอบตกลง แล้วลากลับ แต่ก่อนจะออกจากประตู หล่อนหมุนตัวกลับพร้อมกล่าว “เมื่อดิฉันได้รับเป็นผู้ก่อสร้างแล้ว เรื่องซ่อมบ้านจึงจะเริ่มต้น” แล้วหล่อนก็ก้าวขึ้นรถจากัวร์คันสีตะกั่วตัด

โตโต้ันรู้อยู่เต็มอกว่าตนจะต้องเลือกบริษัทหัวเพยจำกัดเป็นผู้ก่อสร้างเพราะผลงานของบริษัทนี้ดีเยี่ยม ยิ่งไปกว่านั้นราคาของบริษัทก็มีได้มากไปกว่าบริษัทก่อสร้างอื่น ๆ เลย ครั้นถึงวันกำหนดคัดเลือกผู้รับเหมาก่อสร้างมีผู้เข้าขอแสดงความจำนงสามรายด้วยกันคือ บริษัทสะวา ซึ่งมีวะทู่วะทู่เป็นเจ้าของและผู้จัดการ บริษัทจิงหมิ่นเหลา และบริษัทโสหน้อยเรือ่นงาม แต่กลับไม่มีบริษัทหัวเพย ทั้งนี้เพราะเหตุว่าขณะที่ลัว่หลินกำลังจะยื่นแบบของแสดงความจำนงนั้น บิดาคือนายหัวเพยได้ถึงแก่อนิจกรรม จึงต้องเดินทางกลับไปฮ่องกงโดยมิได้คิดถึงเรื่องก่อสร้างต่อไปอีกเลย จากการคัดเลือกปรากฏว่าบริษัทสะวาโดยวัททู่วัทู่เป็นผู้ได้รับเลือก

วัททู่วัทู่ลงมือก่อสร้างส้วมสาธารณะด้วยความซื่อสัตย์และตั้งใจจะทำให้บริษัทสะวามีชื่อเสียงเพื่อจะได้รับการคัดเลือกในการข้างหน้า ในการก่อสร้างนี้ โตโต้แต่งตั้งให้นายมงคลเจ้าพนักงานผู้ช่วยของตนเป็นผู้ควบคุมดูแลการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบที่ได้กำหนดเอาไว้ นายมงคลนั้นเป็นคนผอมบาง ผิวเนื้อดำแดง และชอบเล่นการพนัน เมื่อได้รับมอบให้เป็นผู้คุมการก่อสร้าง ก็ครุ่นคิดอยู่แต่ที่จะจับผิดบริษัทสะวาเพื่อตนจะได้มีช่องทาง

หาร่ำไฟพิเศษ นับว่านายมงคลนั้นเป็นหนามยอกอกวิทูวิทูอยู่ตลอดเวลา

การก่อสร้างแล้วเสร็จไปครึ่งหนึ่ง นายมงคลก็ยังหาช่องจับผิดบริษัทสะวาไม่ได้ นายมงคลตัดสินใจเด็ดขาด แล้วขอพบวิทูวิทู “เชิญคุณมงคล” วิทูวิทูทูลว่า “มีอะไรให้ผมช่วยเหลือ” นายมงคลไม่ตอบแต่หยิบแบบแปลนขึ้นมากางบนโต๊ะแล้วกล่าว “คุณใช้ถึงส้วมที่มีรอยร้าว” “ผมเห็นแต่ไม่อยากจะพูด” นายมงคลพูดปากคอสนั่น วิทูวิทูทูลว่าตนเองไม่ได้ใช้ถึงส้วมที่มีรอยร้าวดังกล่าว แต่ถ้าจะพิสูจน์กันแล้วก็ต้องขุดถึงส้วมขึ้นมาใหม่ซึ่งจะทำให้เสียเวลาก่อสร้างมากเข้าไปอีก ยิ่งไปกว่านั้นตนก็ไม่อยากมีเรื่องชุ่นข้องหมองใจกับนายมงคล เพราะบริษัทสะวาเป็นบริษัทใหม่ ถ้ามีเรื่องเสียครั้งหนึ่งก็จะเดือดร้อนในเวลาต่อไป “แล้วจะให้ผมทำอย่างไร” วิทูวิทูทูลว่า นายมงคลควักผ้าเช็ดหน้ามาซับเหงื่อของตนแล้วกล่าวว่า “ผมต้องการเงินสองพันแล้วเรื่องจะเงียบไปเอง” ความจริงวิทูวิทูทูลอยากจะเรียกพวกของตนที่เป็นอยู่เป็นวงกลม เป็นจังหวัดในอวกาศมาสอนนายมงคลให้รู้สำนึกเสียบ้าง แต่ครั้งนี้คงยังไม่ใช่เวลานั้น จึงควักเงินให้นายมงคลไปหนึ่งพันบาท แล้วเดินเข้าห้องทำงานไป นายมงคลรับเงินแล้วก็นำไปชำระหนี้ที่เกิดจากการเล่นการพนันของตนจนหมด แล้วกลับบ้านกินข้าวคลุกน้ำปลาเป็นที่อิมหน้าสำราญ

ในปัจจุบันนี้มีข้อครหาเกิดขึ้นอยู่เนื่อง ๆ ว่า ข้าราชการของรัฐบาลประพฤติตัวไม่สมควรแก่ตำแหน่ง หรือบางครั้งเราพบว่า

การแข่งขันกันระหว่างผู้ดำเนินธุรกิจก่อให้เกิดปัญหาในการฉ้อราษฎร์บังหลวงขึ้นได้ จากเรื่องดังกล่าวมาแล้วข้างต้นเราพบว่า ในสังคมปัจจุบันนี้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปได้ ความโลภโมโทสันต์ ความเห็นแก่ตัว ความต้องการเอาชนะ ทำให้คนในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปได้โดยไม่น่าเชื่อ

บางที่เราอาจจะต้องยอมรับว่าเป็นโลกแห่งความเป็นจริง และสังคมย่อมมีคนดีและชั่วปะปนกันไป สิ่งที่สำคัญสำหรับเรานั้นก็คือว่าทำอย่างไรเราจะพบกับคนดีหรือสิ่งที่ดีงาม ทำอย่างไรเราจึงจะมีข้าราชการเจ้าพนักงานที่มีความซื่อสัตย์ ทำอย่างไรเราจะห้ามมิให้ผู้ที่มาเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานเห็นแก่ตัว และทำกิจการของตนโดยความตรงไปตรงมา ใครผิดก็ว่าผิด ใครถูกก็ว่าถูก

ตามเรื่องที่ย่อบรรยายมาแต่ต้นนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องราวระหว่างราษฎรด้วยกันเอง และราษฎรกับพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ท่านผู้อ่านลองสังเกตดูก็จะเห็นว่าน่าจะมีทั้งคนถูกและคนผิด บางกรณีก็น่าจะมีความเสียหายเกิดขึ้น บางกรณีก็ไม่น่าจะมี บางที่ราษฎรเองก็ได้อยู่แล้วแต่บางทีก็ชั่วร้าย บางที่ข้าราชการเองก็ดี แต่บางครั้งก็ประพฤติตัวไม่น่าเชื่อถือ แต่ก็คงอดสงสัยกันอยู่ไม่ได้ว่าแล้วหลักเกณฑ์ของกฎหมายในเรื่องอย่างนี้มีไหม ถ้ามี มีเป็นอย่างไร

กฎเกณฑ์ของกฎหมายในเรื่องนี้นั้น เป็นเรื่องของกฎหมายอาญา อันเป็นกฎหมายที่กำหนดโทษเอาไว้เพื่อห้ามมิให้บุคคลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เรียกกันว่า “ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง” ที่เขียนไว้แบบนี้ก็เพราะจริง ๆ แล้ว

เป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารรัฐกิจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานของรัฐและประชาชนทั่วไป รวมทั้งการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานของรัฐในเรื่องที่ว่าด้วยหน้าที่การงานของตนด้วย

ถ้าจะอธิบายต่อไปว่ามีอะไรบ้างก็คงจะยืดยาว และคงจะไม่เป็นประโยชน์อันใด เพราะท่านผู้อ่านคงสงสัยเต็มที่แล้วว่า เรื่องที่บรรยายมาแต่ต้นนั้นเล่ามีใครผิดใครถูกเป็นประการใด

จึงขอเรียนว่าตามเรื่องนั้นมีตัวละครอยู่หลายตัวด้วยกัน แต่ละตัวก็มีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีลักษณะพิเศษตามกฎหมายอาญาด้วย เราจะพบว่า ลัวหลินแห่งบริษัทหัวเพย ฮิปโป วัททิวัททูแห่งบริษัทสะวา บริษัทจิงหมั่นเหลา บริษัทโสแน้อยเรือขนานนั้น ถ้าจะว่าไปแล้วไม่ใช่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นเพียงราษฎรธรรมดาแม้จะมีหน้าที่รับผิดชอบในบริษัทของตนก็ตาม แต่ก็ไม่เกี่ยวกับการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐบาล แต่สำหรับโตโต้และนายมงคลนั้นเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยแน่ ๆ ดังนั้นตัวละครจึงมีอยู่สองประเภทคือที่เป็นราษฎรธรรมดาและที่เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่

คู่เอกของตัวละครคือฮิปโปและ ลัวหลินแห่งบริษัทหัวเพย ความจริงแล้วทั้งสองคน (หรือหนึ่งคนและหนึ่งตัวซึ่งในที่นี้ให้นับเป็นคน เพราะตามจริงแล้วสัตว์นั้นคงจะรับผิดชอบทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าเป็นสัตว์จริงก็คงจะพูดไม่ได้ด้วยเหมือนกัน) แต่ทั้งนี้ฮิปโปนั้นได้กระทำการอย่างหนึ่งที่น่าสงสัยอยู่ คืออ้างตนว่าสนิทกับโตโต้ ผู้

ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการจัดให้มีการก่อสร้างส้วมสาธารณะ ณ ตำบลสถานที่เกิดเหตุ ยิ่งไปกว่านั้นนอกจากจะอ้างถึงตัวเจ้าพนักงานแล้ว ยังเรียกเอาเงินจากลั่วหลินเพื่อให้เอาไปให้โตโต้เสียอีกเป็นเงินถึงห้าแสนบาท และฮิปโปก็อ้างว่าตนสามารถจะพูดกับโตโต้เพื่อให้เลือกบริษัทหัวเพยของลั่วหลินเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างได้ การกระทำของฮิปโปในเรื่องนี้จึงเป็นผิดกฎหมายอาญามาตรา 143 อันว่าด้วยการแอบอ้างชื่อเจ้าพนักงานผู้มีตำแหน่งหน้าที่และเรียกผลประโยชน์ซึ่งจะเอาไปให้ตนเองหรือใครก็ไม่สำคัญ แต่เมื่อตอนเรียกนั้น เพื่อที่จะจูงใจให้เจ้าพนักงานให้กระทำการหรือไม่กระทำการในหน้าที่อันเป็นคุณหรือโทษแก่บุคคลใด แต่ทั้งนี้ท่านผู้อ่านคงจะยังสงสัยว่า อ้าว! แต่ไม่ได้มีการให้เงินให้ทองกันจริง ๆ นี่เพราะแม่ลั่วหลินแกทรยศหักหลังเสียแล้ว

จึงขอเรียนว่าตามกฎหมายอาญามาตรา 143 นั้น เมื่อมีการเรียกเงินแล้วจะได้มาหรือไม่มิได้เป็นข้อสำคัญ กฎหมายประสงค์ที่จะป้องกันมิให้มีการแอบอ้างชื่อเจ้าพนักงานมาหาผลประโยชน์ ดังนั้นแม้จะไม่ได้ผลประโยชน์อย่างที่คิดไว้แต่ต้นก็ถือว่าเป็นการกระทำความผิดแล้ว เมื่อฮิปโปมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 143 ลั่วหลินเล่าจะมีความผิดในเรื่องนี้หรือไม่ จากละครดังกล่าวผู้อ่านจะพบว่าลั่วหลินกระทำการสองครั้งสองคราด้วยกัน คือครั้งแรกตอบตกลงกับฮิปโปว่าจะจ่ายเงินให้แก่ฮิปโปเพื่อที่ฮิปโปจะไปจูงใจให้โตโต้ช่วยเหลือบริษัทของตน และครั้งที่สองนั้นก็คือการหักหลังฮิปโป โดยไปหาโตโต้เสียเองแล้วเสนอเงินให้แก่โตโต้

การกระทำอันแรกของลัทธิลัทธินั้นคงไม่ผิดกฎหมายอาญา เพราะการพูดคุยกับฮิปโปนั้นเป็นการพูดคุยกันระหว่างราษฎรสามัญสองคน มิได้มีตำแหน่งหน้าที่ราชการเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แม้ลัทธิลัทธิจะคิดเอาเปรียบชาวผู้รับเหมาก่อสร้างด้วยกัน ก็เป็นเรื่องในทางการค้าของเอกชน รัฐบาลหรือทางการก็คงจะไม่อยากจะยุ่งเกี่ยวกับ แต่พอลัทธิลัทธิมาพบกับโตโต้ซึ่งมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว อันความเสียหายที่ว่านี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐนั่นเอง กฎหมายอาญาได้กำหนดเอาไว้ชัดเจนในมาตรา 144 ว่า “ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงาน ฯลฯ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ฯลฯ อันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษ ฯลฯ”

กฎหมายอาญามองเห็นว่าถ้ายอมให้บุคคลธรรมดาสามัญให้สินบนแก่เจ้าพนักงานได้โดยอิสระ ก็จะทำให้ตัวเจ้าพนักงานครองตัวอยู่อย่างบริสุทธิ์ได้ลำบาก จึงได้บัญญัติห้ามการให้สินบนเสีย เมื่อลัทธิลัทธิกล่าวอย่างไม่สะทกสะท้านว่าตนเองจะให้เงินสมนาคุณแก่โตโต้เพื่อจูงใจให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ คือเลือกบริษัทหัวเผยเป็นผู้รับเหมา อันเป็นวิธีการแบบสกปรกของผู้ประกอบธุรกิจการค้าเช่นนี้ ก็เห็นชัดอยู่ว่าลัทธิลัทธินั้นมีเจตนาที่จะกระทำผิดส่วนที่โตโต้จะเข้าใจภายหลังว่าตนเองจะต้องเลือกบริษัทนี้แน่ ๆ เป็นเพียงการตัดสินใจที่ยังไม่สมบูรณ์ เพราะเมื่อถึงเวลาที่มีการคัดเลือกกันจริง ๆ แล้วอาจมีบริษัทอื่น ๆ หรือผู้ก่อสร้างรายอื่น ๆ ที่มีฝีมือและเสนอราคาอันสมควรกว่าก็ได้

ดังนั้นแล้วหลินจึงมีความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 144 นี้ต่อไปของกล่าวถึงโตโต้ผู้เป็นเจ้าของบ้านบ้าง การที่โตโต้เรียกให้แล้วหลินซ่อมแซมบ้านของตนที่หัวหมากเป็นการตอบแทนการที่ตนจะกระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ คือ การยอมเลือกบริษัทหัวเพยของแล้วหลินเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างส้วมสาธารณะเช่นนี้ เป็นความผิดประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 เรื่องเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน

อย่างไรจึงจะเป็นความผิดฐานนี้นั้น ต้องดูตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งมีว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าของบ้าน ฯลฯ เรียก รับ หรือยอม จะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยหน้าที่ ฯลฯ”

การที่โตโต้ไม่ยอมรับเงินสองแสนห้า แต่กลับเรียกให้แล้วหลินไปซ่อมบ้านของตนที่หัวหมากนั้น ถือว่าเป็นการเรียกประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองโดยมิชอบด้วยแล้ว แม้ว่าตัวโตโต้เองจะรู้อยู่แก่ใจว่า ถ้าบริษัทหัวเพยยื่นความจำนงขอเข้าทำการก่อสร้าง ตนเองก็คงจะเลือกบริษัทนี้เป็นแน่แน้มก็จริง แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ถือเป็นเรื่องที่เกิดตัวโตโต้ได้เลย เพราะแม้ว่าสิ่งที่ตัวโตโต้จะไปในตำแหน่งนั้นเป็นการขอด้วยหน้าที่หรือไม่ กฎหมายอาญาก็ถือว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วเมื่อมีการเรียก ดังนั้นไม่ว่าโตโต้จะพยายามหลบหลีกด้วยการไม่ยอมรับเงิน หรือคิดเสียว่าการที่ตนรับนั้นก็เพื่อจะกระทำการตามหน้าที่โดยชอบยอมฟังไม่ขึ้นทั้งสิ้น

นายมงคลนั้นถือว่าเป็นเจ้าพนักงานเช่นเดียวกับโตโต้ แต่การกระทำของนายมงคลนั้นยิ่งซัดแจ้งไปกว่าโตโต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตนรู้ว่ามีย่านาจอหน้าที่และใช้อ่านาจอในตำแหน่งโดยมิชอบ ช่มชืนใจให้วัฑฑูวัฑฑูมอบเงินให้ตน อันเป็นความผิดตามมาตรา 148 ของประมวลกฎหมายอาญา เหตุผลที่กฎหมายอาญาเอาผิดกับการกระทำประเภทนี้ก็เพราะเมื่อทางการได้ให้ตำแหน่งและอ่านาจอหน้าที่แก่เจ้าพนักงานของรัฐแล้ว ก็ต้องมีการควบคุมมิให้มีการใช้อ่านาจอขนาดใหญ่ในทางที่ผิด เพื่อหาประโยชน์ใส่ตนบ้าง การใช้อ่านาจอในทางที่ผิดนี้เป็นผลเสียแก่ชื่อเสียงของราชการ และยังเป็นผลให้ราษฎรเดือดร้อนอีกด้วย ในกรณีของนายมงคลนี้เห็นได้ชัดว่าเป็นผู้ที่สร้างความรำคาญและความเดือดร้อนกับผู้ที่สุจริตเช่นวัฑฑูวัฑฑูเป็นอย่างมาก ยิ่งเมื่อนายมงคลรู้อยู่แก่ใจแล้วว่าวัฑฑูวัฑฑูไม่ได้ทำผิดสัญญาการก่อสร้างแต่ประการใดเลย แต่กลับใช้อ่านาจอของตนข่มขู่เรียกเอาเงินเช่นนี้ จะมาอ้างว่าวัฑฑูวัฑฑูรู้อยู่แล้วทำไมยังให้เงินมาเล่า คงฟังไม่ขึ้น และเจตนาของนายมงคลจากการกระทำของตัวเองก็ซัดแจ้งอยู่แล้วว่าอยากจะได้รับเอาเงินจากวัฑฑูวัฑฑู

ส่วนวัฑฑูวัฑฑูนั้นแม้จะให้เงินไปเพราะถูกข่มขืนใจเช่นนี้ ย่อมไม่มีความผิดแต่ประการใด เพราะวัฑฑูวัฑฑูมิได้สมัครใจให้เงินเพื่อจูงใจเจ้าพนักงานให้งดเว้นการกระทำ การเท่ากับว่าวัฑฑูวัฑฑูนั้นขาดเจตนาที่จะกระทำความผิดในเรื่องให้สินบนเจ้าพนักงาน การให้เงินไปเพียงครั้งหนึ่งของจำนวนที่นายมงคลเรียกร้องมานั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าเป็นการติดรำคาญมากกว่า

จากข้อเท็จจริงและข้อวินิจฉัยกฎหมายข้างต้นนี้ ท่านผู้อ่านคงพอจะทราบเป็นเลา ๆ ว่า กฎหมายอาญาว่าด้วยการควบคุมเจ้าพนักงานของรัฐนั้น มีข้อที่ควรรู้อย่างไรบ้าง และที่จะพบเห็นกันได้ตามชีวิตประจำวันนั้นก็คงเป็นเรื่องคล้าย ๆ กับที่ยกอุทธาหรณ์เป็นอุปมาอุปมัย และถ้าท่านผู้อ่านได้พบกับการกระทำทั้งหลายอันเป็นความผิดเช่นนี้ ก็ควรที่จะได้เรียกให้ผู้ที่มิอำนาจหน้าที่แก้มาสอดส่องดูแลเสียบ้าง กฎหมายในเรื่องนี้นั้นมีมานานแล้ว แต่ที่จะใช้กฎหมายให้ได้ผลนั้นก็คงจะต้องอยู่ที่ราษฎรและตัวเจ้าพนักงานนั่นเอง ผู้เขียนเชื่อว่าไม่มีใครอยากทำผิดกฎหมาย •

กฎหมายแรงงาน

อภิศักดิ์ ก้องกังวาล โฆษก

ความสำคัญของกฎหมายแรงงาน

เป็นที่ยอมรับกันว่า กฎหมายเป็นกติกาที่ได้รับการพัฒนาควบคู่มากับการเจริญเติบโตของสังคม กฎหมายที่ดีย่อมช่วยให้เกิดความ เป็นระเบียบ ความสงบเรียบร้อยในสังคม กฎหมายแรงงานมีบทบาท สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรม และหาก พิจารณาให้ลึกซึ้ง กฎหมายแรงงานมีบทบาทที่สำคัญมากยิ่งขึ้น สำหรับประเทศกำลังพัฒนาเช่นอย่างประเทศไทย ทั้งนี้เพราะ ประเทศอุตสาหกรรมหรือที่เรียกว่าประเทศพัฒนาแล้ว ปัญหา แรงงานได้รับการพัฒนาและปรับปรุงจนอาจกล่าวได้ว่า เป็นระบบ แล้ว นายจ้างตลอดจนผู้ใช้แรงงานทั้งหลายรู้จักกติกาดี ต่างกับประเทศ ของเรา ปัญหาแรงงานยังเป็นสิ่งใหม่ ประชาชนและผู้ใช้แรงงาน ส่วนใหญ่แม้แต่บุคคลชั้นบริหารที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้แรงงานโดยตรง ยังมีความรู้และประสบการณ์ในปัญหาแรงงานน้อยมาก ควรที่ทุก ฝ่ายจะได้ช่วยกันพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายแรงงานให้ได้มาตรฐาน และเป็นระบบต่อไป

กฎหมายแรงงาน

และกฎหมายที่เกี่ยวกับการจ้างแรงงาน

กฎหมายเกี่ยวกับแรงงานเท่าที่ใช้อยู่มี 4 ฉบับ ได้แก่

1. กฎหมายคุ้มครองแรงงาน
2. กฎหมายแรงงานสัมพันธ์
3. กฎหมายจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน
4. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 575-586

1. **กฎหมายคุ้มครองแรงงาน** ได้แก่ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงาน ฉบับลงวันที่ 16 เมษายน 2515 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับต่อ ๆ มา กฎหมายฉบับนี้ตราออกมาในรูปของประกาศ เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ เป็นไปเพื่อคุ้มครองการใช้แรงงานของลูกจ้าง เช่น การใช้แรงงานทั่วไป การใช้แรงงานหญิง การใช้แรงงานเด็ก การกำหนดค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าชดเชยในกรณีเลิกจ้าง เงินทดแทนกรณีลูกจ้างประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย หรือถึงตายสวัสดิการ เป็นต้น

ประกาศกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ ไม่ใช้กับกิจการต่อไปนี้ คือ

- (1) ราชการส่วนกลาง
- (2) ราชการส่วนภูมิภาค
- (3) ราชการส่วนท้องถิ่น

(4) กิจการอื่นที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ซึ่งกระทรวงมหาดไทยเคยออกประกาศลงวันที่ 16 เมษายน 2515 ไม่ให้ประกาศกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ใช้กับกิจการ 2 ประเภทคือ

(1.1) งานเกษตรกรรม ซึ่งได้แก่งานเพาะปลูก ประมง ป่าไม้ เลี้ยงสัตว์ซึ่งมิได้ใช้ลูกจ้างตลอดปี และไม่มียานลักษณะอื่นรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง และการจ่ายเงินทดแทน

(1.2) การจ้างงานที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรในทางเศรษฐกิจ

การจ้างงานเกษตรกรรมตาม (1) ต้องไม่ใช่ลูกจ้างตลอดปี - เช่น จ้างมาเก็บเกี่ยวพืชผลตามฤดูกาล เป็นต้น และต้องไม่มีงานลักษณะอื่นรวมอยู่ด้วย อย่างเช่น จ้างลูกจ้างมาช่วยทำประมงเฉพาะในหน้าที่ไม่มีมรสุม แต่ในหน้ามรสุมก็ใช้ให้ทำงานในโรงงานทำปลากระป๋อง เช่นนี้ ก็ไม่ได้รับยกเว้น คือต้องอยู่ในบังคับของประกาศกระทรวงมหาดไทย นอกจากนี้ แม้งานเกษตรกรรมตาม (1) จะไม่อยู่ในบังคับของประกาศกระทรวงมหาดไทยก็ตามแต่ก็ไม่อยู่ในบังคับเฉพาะเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น เรื่องเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้างและการจ่ายเงินค่าทดแทนยังต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองผู้ใช้แรงงานโดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น

ส่วนในข้อ (2) เป็นกิจการที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรทางเศรษฐกิจ ก็ได้แก่กิจการบางประเภท เช่น มูลนิธิ หรือพวกองค์การช่วยเหลือผู้ลี้ภัย เป็นต้น

ลูกจ้างที่ได้รับความคุ้มครองตามประกาศนี้ คือ ผู้ที่ตกลงทำงานให้แก่ นายจ้างเพื่อรับค่าจ้าง ไม่ว่าจะรับค่าจ้างด้วยตนเองหรือไม่ก็ตาม และหมายความถึงลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว แต่ไม่รวมถึงลูกจ้างที่ทำงานเกี่ยวกับงานบ้าน

การใช้แรงงานทั่วไป ลูกจ้างได้รับความคุ้มครองเกี่ยวกับเวลาทำงานดังนี้

1. นายจ้างจะให้ลูกจ้างทำงานเกินกว่ากำหนดต่อไปนี้ไม่ได้ งานอุตสาหกรรม ไม่เกินอาทิตย์ละ 48 ชั่วโมง เช่น งานทำเหมืองแร่ งานก่อสร้าง เป็นต้น

งานขนส่ง ไม่เกินวันละ 8 ชั่วโมง

งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือร่างกายของลูกจ้างตามที่กระทรวงมหาดไทยจะได้อำหนดไม่เกินอาทิตย์ละ 42 ชั่วโมง และต้องไม่เกินวันละ 7 ชั่วโมงด้วย งานประเภทนี้ที่กระทรวงมหาดไทยประกาศแล้ว เช่น งานที่ต้องทำใต้ดิน ในถ้ำ อุโมงค์ หรือปล่องภูเขา งานผลิต หรือขนส่งวัตถุเคมีที่อาจเป็นอันตราย มีพิษ วัตถุระเบิด หรือไวไฟ งานเกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสี งานเชื่อมโลหะด้วยอ็อกซิเจน งานที่ต้องทำเกี่ยวกับกลืนไอ คาร์บอน ผุ่นหรือละอองอันอาจเป็นอันตราย งานที่ต้องทำด้วยเครื่องมือที่ผู้ทำได้รับความสั่นสะเทือน งานที่ต้องทำเกี่ยวกับความเย็นจัดหรือร้อนจัดอันอาจเป็นอันตราย

งานพาณิชยกรรมและงานอื่น ไม่เกินอาทิตย์ละ 54 ชั่วโมง

2. กฎหมายกำหนดให้นายจ้าง ต้องจัดให้ลูกจ้างมีเวลาพักในวันทำงานไม่น้อยกว่าวันละ 1 ชั่วโมง หลังจากได้ทำงานติดต่อกันมาแล้วในวันนั้นไม่เกิน 5 ชั่วโมง

3. นายจ้างยังต้องจัดให้มีวันหยุดประจำสัปดาห์ ไม่น้อยกว่าอาทิตย์ละ 1 วัน และให้มีวันหยุดตามประเพณีไม่น้อยกว่าปีละ 13 วัน โดยรวมวันแรงงานแห่งชาติ

4. ลูกจ้างซึ่งทำงานติดต่อกันมาแล้วครบ 1 ปี มีสิทธิหยุดพักผ่อนประจำปีได้ไม่น้อยกว่าปีละ 6 วัน

5. ลูกจ้างมีสิทธิลาป่วยได้ปีละไม่เกิน 30 วันทำงาน การลาป่วยตั้งแต่ 3 วันขึ้นไป นายจ้างจะให้ลูกจ้างแสดงใบรับรองแพทย์ก็ได้

หลักเกณฑ์ตามกฎหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของลูกจ้างซึ่งกฎหมายกำหนดขึ้น

เพื่อคุ้มครองไม่ให้ลูกจ้างต้องทำงานหนักหักโหมจนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยนายจ้างกับลูกจ้างจะตกลงกันให้ลบล้างสิทธิพื้นฐานเหล่านี้ไม่ได้

การใช้แรงงานหญิง กฎหมายห้ามนายจ้างให้ลูกจ้างที่เป็นหญิงทำงานต่อไปนี้คือ

1. ปฏิบัติงานซึ่งมีลักษณะงานที่อาจเกิดอันตรายโดยง่าย เช่น งานทำความสะอาดเครื่องจักร หรือเครื่องยนต์ขณะที่เครื่องจักรหรือเครื่องยนต์กำลังทำงาน งานที่ต้องทำบนนั่งร้านที่สูงกว่าพื้นดินตั้งแต่ 10 เมตรขึ้นไป งานเหมืองแร่ที่ต้องทำใต้ดิน งานใช้เลื่อยวงเดือน งานผลิตหรือขนส่งวัตถุระเบิด เป็นต้น

2. นอกจากงานที่เสี่ยงอันตรายกฎหมายจะห้ามไม่ให้นายจ้างใช้ลูกจ้างหญิงทำแล้ว กฎหมายยังกำหนดงานที่ต้องใช้กำลังมากเป็นพิเศษไว้เป็นเกณฑ์ที่แน่นอนไม่ให้ลูกจ้างหญิงต้องทำงานหนักเกินไปด้วย กล่าวคืองาน ยก แบก หาบ หาม ทูน ลาก หรือเข็นของเกินอัตราน้ำหนักดังนี้ (1) 30 ก.ก. ในที่ราบ (2) 25 ก.ก. กรณีต้องขึ้นบันไดหรือที่สูง (3) 600 ก.ก. สำหรับการลากหรือเข็นของ

ที่ต้องบรรทุกล้อเลื่อนที่ใช้ร่าง (4) 300 ก.ก. สำหรับการลากหรือเข็นของที่ต้องบรรทุกล้อเลื่อนที่ไม่ใช้ร่าง

3. สำหรับงานบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับด้านศิลปกรรม กฎหมายยังได้ห้ามนายจ้างรับหญิงที่อ่อนวัยเข้าทำงาน ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองหญิงอ่อนวัยไม่ให้ถูกใช้ไปในทางทุจริต ในข้อ 15 ของประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องคุ้มครองแรงงานจึงกำหนดห้ามมิให้นายจ้างรับหญิงซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ที่ยังมีได้ทำการสมรสเป็นลูกจ้างทำงานในสโมสรราตรี สถานเต้นรำ สถานฝึกสอนเต้นรำ สถานขายและเสพสุรา สถานอาบแดด หรือสถานที่อื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยจะได้กำหนด

4. ลูกจ้างหญิงมีครรภ์นั้น นอกจากการลาป่วยธรรมดาซึ่งลูกจ้างทั่วไปมีสิทธิลาได้ไม่เกิน 30 วันต่อปีแล้ว ยังมีสิทธิพิเศษคือลาคลอดโดยไม่ได้รับค่าจ้างอีก 60 วัน รวมทั้งวันหยุดด้วย ที่ยิ่งพิเศษออกไปอีกก็คือ ถ้าเป็นลูกจ้างที่ทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 วัน จะได้รับค่าจ้างเท่ากับเวลาที่ลาตามอัตราค่าจ้างซึ่งได้รับอยู่แล้ว แต่ไม่เกิน 30 วัน

5. ลูกจ้างมีครรภ์ยังมีสิทธิพิเศษอีกกรณีหนึ่งคือ ถ้ามีใบรับรองแพทย์แต่ต้องเป็นแพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งแสดงว่าไม่อาจทำงานในหน้าที่เดิมได้ มีสิทธิขอให้นายจ้างเปลี่ยนงานในหน้าที่เป็นการชั่วคราวก่อนหรือหลังคลอดได้ และให้นายจ้างพิจารณาเปลี่ยนงานให้แก่ลูกจ้างนั้นตามที่เห็นสมควร

การใช้แรงงานเด็ก กฎหมายให้ความคุ้มครองแก่เด็กโดยห้ามนายจ้างกระทำการดังต่อไปนี้

1. รับเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีเป็นลูกจ้าง
2. ให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุตั้งแต่ 12 ปี แต่ยังไม่ถึง 15 ปี ทำงานในระหว่าง 22.00 น. ถึง 06.00 น. ยกเว้นกรณีที่เด็กนั้นเป็นผู้แสดงภาพยนตร์ ละคร หรือการแสดงอย่างอื่นที่คล้ายคลึงกัน แต่ต้องจัดให้เด็กได้พักผ่อนตามสมควรในช่วงเวลาดังกล่าว
3. ให้ลูกจ้างอายุต่ำกว่า 15 ปี ทำงานในวันหยุด
4. ลูกจ้างอายุตั้งแต่ 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี ทำงานซึ่งมีลักษณะอาจเกิดอันตรายได้ง่าย เช่น งานทำความสะอาดเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ที่เครื่องจักรหรือเครื่องยนต์กำลังทำงาน งานที่ต้องทำใต้ดินหรือใต้น้ำ เป็นต้น

ค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา และค่าทำงานในวันหยุด

1. นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา และค่าทำงานในวันหยุดเป็นเงินตราไทย ถ้าจะจ่ายเป็นเงินตราต่างประเทศหรือตัวเงิน จะต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง จะจ่ายด้วยบัตรหรือสิ่งของอื่นใดแทนไม่ได้

นอกจากนี้ ยังต้องจ่าย ณ สถานที่ที่ลูกจ้างทำงาน ถ้าจะจ่ายที่อื่นต้องให้ลูกจ้างยินยอมด้วย

ส่วนกำหนดเวลาในการจ่ายนั้น ถ้าเป็นค่าจ้างที่คำนวณเป็นรายเดือนหรือเป็นระยะเวลาอย่างอื่นที่ไม่เกินหนึ่งเดือนหรือตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย ให้จ่ายไม่น้อยกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์แก่ลูกจ้าง แต่ถ้าคำนวณโดยวิธีอื่น ก็ให้จ่ายตามกำหนดเวลาที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกัน

ถ้าไม่จ่ายตามกำหนด กฎหมายกำหนดให้นายจ้างจ่ายดอกเบี้ยแก่ลูกจ้างระหว่างผิดนัดร้อยละ 15 ต่อปี ถ้าผิดนัดโดยปราศจากเหตุผลอันควร จะถูกลงโทษหนักขึ้นไปอีก คือเมื่อพ้นกำหนด 7 วันนับแต่วันถึงกำหนดจ่าย จะต้องจ่ายเงินเพิ่มให้แก่ลูกจ้างร้อยละ 15 ของเงินที่ค้างชำระทุกระยะเวลา 7 วัน แต่ยังมีวิธีแก้สำหรับนายจ้าง คือถ้าหากนายจ้างพร้อมที่จะชำระค่าจ้างที่ผิดนัดแล้วนำเงินไปมอบไว้แก่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายเพื่อจ่ายให้แก่ลูกจ้าง การคิดดอกเบี้ยก็ดี เงินเพิ่มก็ดี ก็จะระงับตั้งแต่วันนั้น

ข้อ 4. ก) ถ้าให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดซึ่งลูกจ้างมีสิทธิได้รับเงินค่าจ้างต้องจ่ายค่าทำงานในวันหยุดในอัตราดังนี้

1. ลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างเป็นรายชั่วโมงหรือเป็นระยะเวลาอย่างอื่นให้เพิ่มขึ้นอีกไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าของค่าจ้างในวันทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ทำงานในวันหยุด

2. ลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วยให้เพิ่มขึ้นอีกไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าของค่าจ้างตามผลงานที่ทำได้ในวันหยุด

ข) ถ้าให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุด ซึ่งลูกจ้างไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้าง ให้จ่ายค่าทำงานในวันหยุดในอัตราดังนี้

1. ลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างเป็นรายชั่วโมงหรือเป็นระยะเวลาอย่างอื่น ไม่น้อยกว่าสองเท่าของค่าจ้างในวันทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ทำงานในวันหยุด

2. ลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย ไม่น้อยกว่าสองเท่าของค่าจ้างตามผลงานที่ทำได้ในวันหยุด

ค) ในกรณีที่ให้ทำงานในวันหยุดเกินกว่าเวลาทำงานปกติ เช่น ปกติเลิกงาน 17.00 น. แต่นายจ้างให้ทำงานต่อถึง 21.00 น. ในวันหยุด นายจ้างต้องจ่ายค่าล่วงเวลาในอัตรา 3 เท่าของค่าจ้างในวันทำงานปกติ

2. ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้างประจำ เท่ากับค่าจ้างในวันทำงานสำหรับวันหยุดต่อไปนี้

(1) วันหยุดประจำสัปดาห์ ยกเว้นลูกจ้างประจำที่ได้รับค่าจ้างรายวัน รายชั่วโมง และตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย จะไม่ได้รับค่าจ้างสำหรับวันหยุดประจำสัปดาห์

(2) วันหยุดตามประเพณี

(3) วันหยุดพักผ่อนประจำปี

(4) วันลาป่วยปกติ

3. ถ้านายจ้างให้ลูกจ้างทำงานเกินเวลาทำงานปกติ ต้องจ่ายค่าล่วงเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าครึ่งของอัตราค่าจ้างต่อชั่วโมง ในเวลาทำงานปกติต่อชั่วโมงที่ทำเกิน

4. ถ้านายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุด นายจ้างต้องจ่ายค่าทำงานในวันหยุดแก่ลูกจ้าง

5. งานบางประเภทที่ลูกจ้างไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลา เช่น งานขบวนการจัดการรถไฟ งานขนส่ง งานเปิดปิดประตูน้ำหรือประตูลิฟต์ งานวัดระดับน้ำและวัดปริมาณน้ำ งานนอกสถานที่โดยสภาพของงานไม่อาจกำหนดเวลาทำงานอันแน่นอนได้ ทั้งนี้ ยกเว้นนายจ้างจะตกลงให้ค่าล่วงเวลาเอง

นอกจากนี้ มีลูกจ้างบางประเภทไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลา สำหรับงานในตำแหน่ง เช่น ลูกจ้างที่มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการ ผู้จัดการหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้างาน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการแทน นายจ้างสำหรับกรณีการจ้าง การลดค่าจ้าง การเลิกจ้าง เป็นต้น และไม่มีสิทธิได้รับค่าทำงานในวันหยุดด้วย เว้นแต่นายจ้างจะตกลงจ่ายค่าทำงานในวันหยุดให้

มีข้อนำส่งเกณฑ์บางประการเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง คือ

- (1) ค่าจ้างที่จ่ายให้แก่ลูกจ้าง จะต้องไม่ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด
- (2) ต้องจ่ายเป็นเงินไทย
- (3) ต้องจ่ายที่ลูกจ้างทำงาน
- (4) จ่ายตามกำหนดเวลา คือไม่เกิน 1 เดือน หรือกรณีที่ตกลงกันเป็นอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์แก่ลูกจ้าง
- (5) ต้องจ่ายดอกเบี้ยหรือเงินเพิ่มสำหรับกรณีที่นายจ้างมิได้จ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้างตามกำหนดเวลา
- (6) นายจ้างจะเอาหนี้อื่นมาหักจากค่าจ้างได้ กล่าวคือ นายจ้างจะเอาค่าจ้างที่ลูกจ้างจะได้รับไปหักใช้หนี้อื่น ไม่ว่าลูกจ้างจะเป็นหนี้นายจ้างเองหรือบุคคลอื่นใดก็ตาม

ค่าชดเชย

ค่าชดเชยเป็นบทบัญญัติ ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของลูกจ้าง เพราะกฎหมายได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ลูกจ้างในกรณีที่ลูกจ้างถูกเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม จึงได้

ตรากฎหมายนี้ขึ้นเพื่อคุ้มครองลูกจ้างและครอบครัวของลูกจ้างไม่ให้ถูกไล่อพยพ เท่ากับคุ้มครองผู้สุจริตให้พ้นจากการกลั่นแกล้งของนายจ้างบางคน บทบัญญัติดังกล่าวได้วางหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

(1) จ่ายไม่น้อยกว่าค่าจ้างอัตราสุดท้าย 30 วันหรือไม่น้อยกว่าค่าจ้างของการทำงาน 30 วันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วยแก่ลูกจ้างประจำซึ่งทำงานติดต่อกันครบ 120 วัน แต่ไม่ครบหนึ่งปี

(2) จ่ายไม่น้อยกว่าค่าจ้างอัตราสุดท้าย 90 วันหรือไม่น้อยกว่าค่าจ้างของการทำงาน 90 วันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วยแก่ลูกจ้างประจำซึ่งทำงานติดต่อกันครบ หนึ่งปีแต่ไม่ครบสามปี

(3) จ่ายไม่น้อยกว่าค่าจ้างอัตราสุดท้าย 180 วันหรือไม่น้อยกว่าค่าจ้างของการทำงาน 180 วันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วยแก่ลูกจ้างประจำซึ่งทำงานติดต่อกันครบสามปีขึ้นไป

ทั้งนี้ คำว่าทำงานติดต่อกัน 120 วันแต่ไม่ครบหนึ่งปีตาม (1) หรือทำงานติดต่อกันครบหนึ่งปีแต่ไม่ครบสามปีตาม (2) หรือทำงานติดต่อกันครบสามปีขึ้นไปตาม (3) นั้น คำนวณโดยรวมวันหยุดวันลา และวันที่นายจ้างสั่งให้หยุดงานเพื่อประโยชน์ของนายจ้างด้วย

ส่วนคำว่า การเลิกจ้างหมายถึง การที่นายจ้างให้ลูกจ้างออกจากงาน หรือไล่ออกจากงาน โดยที่ลูกจ้างไม่ได้กระทำความผิดตามข้อ 47 แห่งประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงาน หรือในกรณีที่นายจ้างไม่ยอมให้ลูกจ้างประจำทำงานเกินเจ็ดวัน

ทำงานติดต่อกันไม่ว่าจะมีวันหยุดคืนหรือไม่ก็ตามโดยไม่จ่ายค่าจ้างให้ ถ้าปรากฏว่านายจ้างมีเจตนาจะไม่จ้างลูกจ้างนั้นทำงานต่อไปหรือกลับแกลังลูกจ้าง ให้ถือเป็นการเลิกจ้างด้วย

แต่ในเรื่องการให้ค่าชดเชยตามกฎหมายนี้ไม่ใช้กับกรณีการจ้างที่มีกำหนดระยะเวลาแน่นอน เช่น จ้างกัน 6 เดือน หนึ่งปี สองปี หรือที่ปีตกลงกันไว้แน่นอนในสัญญาจ้างหรือในกรณีจ้างโดยมีระยะทดลองงาน ซึ่งระยะทดลองงานนี้จะกำหนดไว้เกิน 180 วันไม่ได้ และการกำหนดระยะทดลองงานนี้จะต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบเป็นหนังสือด้วย หากนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างเสียในระยะทดลองงานนี้ ลูกจ้างก็ไม่มีสิทธิได้ค่าชดเชย

“ค่าชดเชย” ที่กฎหมายบัญญัติขึ้นนี้ มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองลูกจ้างในกรณีถูกนายจ้างเลิกจ้างโดยไม่มีความผิด ลูกจ้างที่ดีเมื่อถูกนายจ้างกลับแกลังให้ออกจากงานโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ลูกจ้างเหล่านี้สมควรที่จะได้รับความคุ้มครองไม่ให้ต้องประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ลูกเมียจะได้ไม่ต้องพลอยลำบากไปด้วย กฎหมายจึงบัญญัติให้ลูกจ้างเช่นนี้ได้รับค่าชดเชยส่วนหนึ่งดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ก่อนหน้าจะมีกฎหมายนี้ มีแต่บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการจ้างแรงงานที่จะนำมาใช้ปรับกับเรื่องแรงงานได้ สิ่งที่ลูกจ้างจะได้รับเมื่อถูกนายจ้างกลับแกลังก็จะมีแต่ค่าจ้างสำหรับการบอกกล่าวล่วงหน้า และส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยจะทราบกันด้วยซ้ำว่าตนเองมีสิทธิได้รับค่าจ้างสำหรับการบอกกล่าวล่วงหน้า

อย่างไรก็ดี “ค่าชดเชยตามกฎหมายดังกล่าวในปัจจุบัน ศาลแรงงานโดยเฉพาะศาลฎีกาได้ตีความครอบคลุมไปถึงกรณีออกจาก

งานโดยการปลดเกษียณด้วย โดยเห็นว่า การปลดเกษียณเป็นการที่ นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างอย่างหนึ่ง ไม่ถือว่าเป็นการออกจากงานตาม กำหนดเวลาการจ้างที่กำหนดไว้แน่นอน การตีความกฎหมายเช่น นั้นจะถูกต้องตรงกับหลักนิติธรรมหรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย หรือไม่ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง นักกฎหมายส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับบรรทัดฐานดังกล่าว แต่แม้จะไม่เห็นด้วยก็คงต้องถือ ตามบรรทัดฐานดังกล่าวไปก่อน จนกว่าจะมีศาลรุ่นต่อ ๆ ไปจะมา เปลี่ยนแนวคิดทางกฎหมายเป็นอย่างอื่นและวางบรรทัดฐานในคำ พิพากษาของศาลฎีกาเสียใหม่

อย่างไรก็ดีกฎหมายกำหนดค่าชดเชยไว้เพื่อคุ้มครองลูกจ้างที่ ดี และไม่ได้กระทำความผิดให้เป็นที่เสียหายแก่นายจ้างหรืองาน ของนายจ้างเท่านั้น ดังนั้น หากลูกจ้างถูกเลิกจ้างเพราะได้กระทำ การดังต่อไปนี้ กฎหมายก็ไม่มีเจตนาจะคุ้มครองให้ คือ ลูกจ้างนั้น ไม่มีสิทธิได้รับค่าชดเชยตามกฎหมายดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนี้

- ก) ทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาแก่นายจ้าง
- ข) จงใจทำให้นายจ้างได้รับความเสียหาย
- ค) ผ่าฝืนข้อบังคับหรือระเบียบเกี่ยวกับการทำงานหรือคำสั่ง-อันชอบด้วยกฎหมายของนายจ้างและ นายจ้างได้ตักเตือนเป็นหนังสือแล้ว เว้นแต่กรณีร้ายแรง นายจ้างไม่จำเป็นต้องตักเตือน
- ง) ละทิ้งหน้าที่เป็นเวลาสามวันทำงาน ติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร

- จ) ประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง
- ฉ) ได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

เงินทดแทน

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงานได้วางหลักเกณฑ์สำคัญเกี่ยวกับเรื่องเงินทดแทน ไว้ดังนี้

1. เมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย หรือเจ็บป่วยจนถึงแก่ความตาย ให้นายจ้างจ่ายค่ารักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็นแต่ไม่เกิน 20,000 บาท

ในกรณีที่ลูกจ้างประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยถึงแก่ความตาย ให้นายจ้างจ่ายค่าทำศพเป็นจำนวนเงินสามเท่าของค่าจ้างรายเดือนโดยเฉลี่ยแต่ต้องไม่น้อยกว่า 1,500 บาท และไม่เกิน 5,000 บาท

2. นายจ้างต้องจ่ายค่าทดแทนรายเดือนในกรณีดังต่อไปนี้

2.1 ร้อยละห้าสิบของค่าจ้างรายเดือนโดยเฉลี่ย สำหรับกรณีที่ลูกจ้างไม่สามารถทำงานติดต่อกันได้เกิน 7 วัน โดยจ่ายนับแต่วันแรกที่ลูกจ้างไม่สามารถทำงานได้ไปจนตลอดเวลาที่ไม่สามารถทำงานติดต่อกันได้ แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี

2.2 ร้อยละห้าสิบของค่าจ้างรายเดือนโดยเฉลี่ย สำหรับกรณีที่ลูกจ้างต้องสูญเสียอวัยวะบางส่วนหรือร่างกาย แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี

- 2.3 ร้อยละหกสิบของค่าจ้างรายเดือนโดยเฉลี่ย สำหรับกรณีที่ลูกจ้างต้องทุพพลภาพ แต่ต้องไม่เกิน 10 ปี
- 2.4 ร้อยละหกสิบของค่าจ้างรายเดือนโดยเฉลี่ย สำหรับกรณีที่ลูกจ้างถึงแก่ความตาย แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี
3. นายจ้างไม่ต้องจ่ายเงินทดแทนในการประสบอันตราย หรือการเจ็บป่วยของลูกจ้างในกรณีดังนี้
 - 3.1 เสพเครื่องดองของเม้าจนไม่สามารถครองสติได้
 - 3.2 จงใจให้ตนเองหรือผู้อื่นประสบอันตราย หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนประสบอันตราย
4. ในการจ่ายเงินทดแทน นายจ้างจะนำหนี้อื่นมาหักเงินทดแทนมิได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากลูกจ้างหรือผู้มีสิทธิ
5. เงินทดแทนไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี
ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นเรื่องสิทธิ ของลูกจ้างที่จะได้รับตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน นอกจากนี้ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงานนี้ยังให้ถือว่า ลูกจ้างชั่วคราวซึ่งได้ทำงานติดต่อกันเกินหนึ่งร้อยสี่สิบวัน โดยรวมวันหยุด วันลา และวันที่นายจ้างสั่งให้หยุดงานเพื่อประโยชน์ของนายจ้าง มีสิทธิเช่นเดียวกับลูกจ้างประจำ นับแต่วันทำงานที่เกิน 120 วันเป็นต้นไป

และหน้าที่อีกประการหนึ่งของนายจ้างที่จะต้องทำตามกฎหมายฉบับนี้คือ นายจ้างซึ่งมีลูกจ้างรวมกันตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปเป็นประจำ จัดให้มีข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานเป็นภาษาไทยประกาศใช้บังคับ

2. พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518

เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้มุ่งในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง เปรียบเสมือนเป็นกติการะหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง การเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง สิทธิของนายจ้างที่จะก่อตั้งสมาคมนายจ้างและสิทธิของลูกจ้างในการก่อตั้งสหภาพแรงงาน, เมื่อมีข้อกำหนดเหล่านี้ จะช่วยให้นายจ้างและลูกจ้างรู้ถึงขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาแรงงาน

ก่อนที่จะกล่าวถึงหัวข้อสำคัญ ๆ ของพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ ควรที่จะได้ทราบเสียก่อนว่า ข้อกำหนดของกฎหมายฉบับนี้ได้ยกเว้นไม่ให้ใช้กับกิจการใดบ้าง เพื่อจะได้ไม่เข้าใจสับสน

ในพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ฉบับนี้เองได้บัญญัติในมาตรา 4 ว่าไม่ให้ใช้บังคับกับกิจการดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ราชการส่วนกลาง
- (2) ราชการส่วนภูมิภาค
- (3) ราชการส่วนท้องถิ่น
- (4) ราชการของกรุงเทพมหานคร
- และ (5) กิจการอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

กิจการตามข้อ (1)-(4) นั้นเป็นส่วนราชการซึ่งโดยสภาพจะใช้กฎหมายนี้มาบังคับไม่ได้อยู่แล้ว เพราะเหตุว่ามีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดิน จึงมีกฎหมายโดยเฉพาะใช้บังคับอยู่แล้ว

ส่วนกิจการตามข้อ (5) นั้น เป็นกิจการที่รัฐเห็นว่า มีความสำคัญ พิเศษต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศเป็นส่วนรวม หากอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้ ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ส่วนรวม จึงเปิดช่องไว้หากเห็นว่ากิจการใดมีความสำคัญพิเศษดังว่า ก็จะสามารถเป็นพระราชกฤษฎีกายกเว้นไว้ ซึ่งในขณะนี้ มีพระราชกฤษฎีกา ปี พ.ศ. 2523 บัญญัติให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นกิจการที่ไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ โดยให้เหตุผลว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ในการออกธนบัตรและประกอบธุรกิจอันพึงเป็นงานธนาคารกลางตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจควบคุมธนาคารพาณิชย์แทนกระทรวงการคลังและมีอำนาจจัดการทุนสำรองเงินตราของประเทศ หากใช้พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ใช้บังคับแล้ว จะเกิดความเสียหายแก่งานราชการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบได้

ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง

กฎหมายฉบับนี้กำหนดว่า ให้สถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้าง ตั้งแต่ยี่สิบคนขึ้นไป จัดให้มีข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง และให้ทำเป็นหนังสือด้วย

ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง คือ ข้อกำหนดต่างๆ เกี่ยวกับการทำงาน เช่น เวลาทำงาน วันหยุด ค่าชดเชย การลา การขึ้นเงินเดือน ตลอดจนระเบียบข้อบังคับสวัสดิการ ล้วนแต่ถือได้ว่าเป็นสภาพการจ้างทั้งสิ้น

ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างแต่ละฉบับ มีผลใช้บังคับเป็นระยะเวลาตามที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกัน แต่ต้องไม่เกิน 3 ปี แต่ถ้าไม่ได้ตกลงกันไว้เลย ก็ถือว่า มีผลใช้บังคับได้ 1 ปี และถ้าสิ้นระยะเวลา 1 ปีแล้วไม่มีการเจรจาตกลงกันใหม่ ก็ให้ถือว่าข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างนั้นมีผลใช้บังคับต่อไปอีกคราวละ 1 ปี

การเรียกร้องให้มีการกำหนด หรือเพิ่มเติมข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างทำได้ทั้งนายจ้างและลูกจ้างโดยต้องแจ้ง "ข้อเรียกร้อง" เป็นหนังสือให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ

จะเห็นได้ว่าการเรียกร้อง เรื่องข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การปิดงานของนายจ้าง และการนัดหยุดงานของลูกจ้าง ดังจะได้กล่าวต่อไป

เมื่อได้รับข้อเรียกร้องเป็นหนังสือจากอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ฝ่ายที่ได้รับข้อเรียกร้องต้องแจ้งชื่อตนเอง หรือผู้แทนที่จะเข้าเจรจาเป็นหนังสือให้ฝ่ายที่แจ้งข้อเรียกร้องทราบโดยไม่ชักช้า และให้ทั้งสองฝ่ายเริ่มเจรจากันภายใน 3 วัน นับแต่วันได้รับข้อเรียกร้อง หากสามารถตกลงกันได้ ก็ให้ทำข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างนั้น เป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้แทนทั้งสองฝ่าย แล้วประกาศข้อตกลงนั้นโดยเปิดเผย ณ สถานที่ทำงานเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยประกาศภายใน 3 วันนับตั้งแต่วันตกลงกันได้ นอกจากนั้นนายจ้างยังต้องนำข้อตกลงนี้ไปจดทะเบียนต่ออธิบดีกรมแรงงานภายใน 35 วัน นับแต่วันที่ตกลงกันได้

หลังจากตกลงกันได้แล้ว มีข้อห้ามนายจ้างอีกอย่างหนึ่งคือ ห้ามไม่ให้นายจ้างทำสัญญาจ้างกับลูกจ้างขัดหรือแย้งกับข้อตกลงนั้น ใน

ลักษณะที่ลูกจ้างได้ประโยชน์น้อยกว่าข้อตกลงนั้น แต่ถ้าเป็นคุณแก่ลูกจ้างกว่าข้อตกลงที่ตกลงกันไว้ ก็ให้ทำได้

แต่ถ้าได้รับข้อเรียกร้องจากอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วไม่มีการเจรจากันหรือได้ทำการเจรจากันแต่ปรากฏว่าตกลงกันไม่ได้ ก็ต้องถือว่า มี “ข้อพิพาทแรงงาน” เกิดขึ้นแล้ว ขั้นตอนต่อไป ฝ่ายที่ยื่นข้อเรียกร้อง จะต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ “พนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงาน” ทราบภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ตกลงกันไม่ได้

เมื่อพนักงานประนอมข้อพิพาทได้รับแจ้งแล้ว พนักงานประนอมข้อพิพาทจะดำเนินการไกล่เกลี่ยภายใน 5 วัน เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายตกลงกัน ถ้าตกลงกันได้ก็ให้มีการปิดประกาศให้ทราบข้อตกลงนั้น และนำข้อตกลงนั้นไปจดทะเบียนต่ออธิบดีต่อไป

แต่ถ้าหากยังตกลงกันไม่ได้ ก็ให้ถือว่าเป็น “ข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้”

เมื่อมาถึงขั้นเป็น “ข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้” แล้ว ก็เป็นขั้นที่นายจ้างและลูกจ้างมีทางเลือกอยู่ 2 ทาง คือ

- 1) ตกลงกันตั้ง “ผู้ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงาน” หรือ
- 2) นายจ้าง “ปิดงาน” หรือลูกจ้าง “นัดหยุดงาน”

ถ้านายจ้างและลูกจ้างตกลงเลือกเอาวิธีตั้ง “ผู้ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงาน” ก็พอจะอนุมานได้ว่า เป็นการเลือกเอาวิธีที่นิ่มนวลกว่า แต่ถ้านายจ้างเลือกเอาวิธี “ปิดงาน” หรือลูกจ้างเลือกเอาวิธี “นัดหยุดงาน” ก็เป็นวิธีการที่รุนแรง และคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าเศรษฐกิจโดยรวมจะไม่ได้รับการกระทบกระเทือน

ถ้านายจ้างและลูกจ้างเลือกเอาวิธีตั้งผู้ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงาน เพื่อเป็นผู้ชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างนายจ้างและลูกจ้างแล้ว นายจ้างและลูกจ้างอาจตกลงกันตั้ง “ผู้ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงาน” คนหนึ่งหรือหลายคนเพื่อชี้ขาดข้อพิพาทแรงงานนั้นได้ ถ้าเป็นเช่นนั้น ผู้ชี้ขาดที่ได้รับการแต่งตั้งก็จะต้องมีหนังสือแจ้งวันส่งคำชี้แจงเกี่ยวกับข้อพิพาทแรงงานและวัน เวลาและสถานที่ที่จะพิจารณาข้อพิพาทแรงงานให้ทั้งสองฝ่ายทราบภายใน 7 วัน นับแต่วันทราบการแต่งตั้งจากนั้น ก็ต้องให้โอกาสทั้งสองฝ่ายชี้แจงแถลงเหตุผลและนำพยานมาสืบเพื่อสนับสนุนเหตุผลของฝ่ายตน เสร็จแล้วผู้ชี้ขาดก็จะทำคำชี้ขาดเป็นหนังสือส่งให้ทั้งสองฝ่ายทราบภายใน 3 วันนับแต่วันทำคำชี้ขาด พร้อมกับปิดสำเนาคำชี้ขาดไว้ ณ สถานที่ที่ลูกจ้างซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อเรียกร้องทำงานอยู่ นอกจากนี้ ผู้ชี้ขาดก็ยังคงเอาคำชี้ขาดไปจดทะเบียนต่ออธิบดีภายใน 15 วันนับแต่วันชี้ขาดด้วย

อย่างไรก็ตาม *ใช้ว่ากิจการทุกกิจการจะใช้วิธีดังกล่าวได้ทั้งหมด หากแต่ยังมีกิจการบางประเภทที่ไม่อาจใช้วิธีการปิดงานหรือนัดหยุดงานได้ กิจการเหล่านี้ก็คือ*

1. การรถไฟ
2. การท่าเรือ
3. การโทรศัพท์หรือการโทรคมนาคม
4. การผลิตหรือการจำหน่ายพลังงาน หรือกระแสไฟฟ้าแก่ประชาชน
5. การประปา
6. การผลิตหรือการกลั่นน้ำมันเชื้อเพลิง
7. กิจการโรงพยาบาลหรือกิจการสถานพยาบาล
8. กิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ซึ่งกิจการเหล่านี้ หากเกิดมีข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้แล้ว ให้พนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานส่งข้อพิพาทแรงงานให้คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์เพื่อพิจารณาวินิจฉัย และแจ้งให้ทั้งสองฝ่ายทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับข้อพิพาทแรงงาน ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจยื่นอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำวินิจฉัย ให้รัฐมนตรีฯ วินิจฉัยอุทธรณ์และแจ้งให้ทั้งสองฝ่ายทราบภายใน 10 วันนับแต่วันที่รับคำอุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ที่มีได้อุทธรณ์ภายในกำหนดและคำวินิจฉัย อุทธรณ์ ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้เป็นที่สุด ทั้งฝ่ายแจ้งข้อเรียกร้องและรับข้อเรียกร้องต้องปฏิบัติตาม

อนึ่ง ในระหว่างที่ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างหรือค่าจ้างขาดผลใช้บังคับห้ามมิให้นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้าง ผู้แทนลูกจ้าง กรรมการอนุกรรมการหรือสมาชิกสหภาพแรงงานหรือกรรมการ หรืออนุกรรมการสหพันธ์แรงงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อเรียกร้องเว้นแต่บุคคลดังกล่าว

1. ทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาแก่นายจ้าง

2. จงใจทำให้นายจ้างได้รับความเสียหาย

3. ผ่าฝืนข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของนายจ้างโดยนายจ้างได้ว่ากล่าวและตักเตือนเป็นหนังสือแล้ว เว้นแต่กรณีร้ายแรงนายจ้างไม่จำเป็นต้องว่ากล่าวและตักเตือน ทั้งนี้ ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งนั้นต้องมีได้ออกเพื่อชัดเจนวางมิให้บุคคลดังกล่าวดำเนินการเกี่ยวกับข้อเรียกร้อง หรือ

4. ละทิ้งหน้าที่เป็นเวลา 3 วันทำงานติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

5. กระทำการใด ๆ เป็นการยุยง หรือชักชวนให้มีการฝ่าฝืนข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างหรือค่าชดเชย

สมาคมนายจ้างและสหภาพแรงงาน

พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ ใ้บัญญัติรับรององค์การฝ่ายนายจ้างคือ สมาคมนายจ้าง และองค์การฝ่ายลูกจ้างคือ สหภาพแรงงาน เป็นที่น่าสังเกตว่า มีการก่อตั้งสมาคมนายจ้างน้อยกว่าสหภาพแรงงานมากและสมาคมนายจ้างก็ไม่ค่อยจะมีบทบาทมากนัก ผิดกับสหภาพแรงงานที่ได้มีบทบาทในหมู่ผู้ใช้แรงงานมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าฝ่ายลูกจ้างเป็นฝ่ายที่จำเป็นต้องสร้างอำนาจต่อรองมากกว่าจะเห็นได้ว่า ฝ่ายลูกจ้างมักจะเป็นฝ่ายยื่นข้อเรียกร้องต่อฝ่ายนายจ้าง

การก่อตั้งสมาคมนายจ้างมีหลักการเบื้องต้นคือ นายจ้างซึ่งประกอบกิจการประเภทเดียวกันซึ่งมีสัญชาติไทยและบรรลุนิติภาวะแล้ว จำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน เรียกว่า “ผู้ก่อการ” ยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนพร้อมด้วยร่างข้อบังคับของสมาคมนายจ้างอย่างน้อย 3 ฉบับ

เมื่อจดทะเบียนแล้วก็ให้ผู้ก่อการจัดให้มีการประชุมสามัญครั้งแรกภายใน 120 วัน นับจากวันจดทะเบียนเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการและมอบหมายการทั้งปวงให้แก่คณะกรรมการและอนุมัติร่างข้อบังคับที่ได้ยื่นแก่ นายทะเบียน เมื่อที่ประชุมได้เลือกตั้งกรรมการและอนุมัติ

ร่างข้อบังคับแล้ว ให้นำสำเนาข้อบังคับและรายชื่อ ที่อยู่ อาชีพ หรือ วิชาชีพของกรรมการไปจดทะเบียนภายใน 14 วันนับแต่วันที่ที่ประชุมใหญ่ลงมติ

การก่อตั้งและจดทะเบียนสหภาพแรงงานก็มีหลักการเดียวกัน ผิดกันตรงที่ลูกจ้างซึ่งเป็นลูกจ้างของนายจ้างคนเดียวกัน หรือเป็นลูกจ้างซึ่งได้ทำงานในกิจการประเภทเดียวกัน โดยไม่คำนึงว่า เป็นนายจ้างกี่คน บรรลุนิติภาวะและมีสัญชาติไทย ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน ยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนพร้อมด้วยร่าง ข้อบังคับของสหภาพแรงงานอย่างน้อย 3 ฉบับ เท่านั้น

คำว่า “ลูกจ้างของนายจ้างคนเดียวกัน” กับ คำว่า “ลูกจ้างซึ่งได้ทำงานในกิจการประเภทเดียวกันโดยไม่คำนึงว่าเป็นนายจ้างกี่คน” นั้น มีข้อน่าสังเกต คือ คำว่านายจ้างคนเดียวกัน ถ้าเป็นบุคคลธรรมดา เช่น นาย ก.เป็นเจ้าของกิจการหลายอย่าง กิจการแต่ละอย่างก็มีลูกจ้างหลายคน ลูกจ้างในกิจการต่างๆ ของนาย ก.ย่อมรวมตัวกันตั้งสหภาพแรงงานอันเดียวกันได้ แต่ถ้าเป็นนิติบุคคลมีปัญหาที่ ทำให้สับสนตรงที่ว่านาย ก. นาย ข. นาย ค. นาย ง. จนถึงนาย ช. รวม 7 คนก่อตั้งและเป็นเจ้าของบริษัท 3 บริษัท ทำกิจการ 3 อย่าง บริษัททั้ง 3 แห่งมีนาย ก. ถึงนาย ช. เป็นกรรมการเหมือนกันทุกบริษัทเช่นนี้ ถือว่าบริษัททั้งสามเป็นนายจ้างเดียวกันหรือไม่ กรณีนี้เห็นว่าบริษัทแต่ละบริษัทเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย แยกต่างหากจากนิติบุคคลอื่น ๆ ไม่ถือเป็นนายจ้างคนเดียวกันตามความหมายนี้ ส่วนคำว่า “กิจการประเภทเดียวกัน” เป็นเรื่องที่เป็นปัญหาทางปฏิบัติพอสมควร ถ้ากิจการขายรถยนต์ต่อกิจการขายรถยนต์ก็จะเห็นได้ชัด แต่

กิจการขายรถยนต์กับกิจการซ่อมรถยนต์หรือขายอะไหล่รถยนต์จะถือเป็นกิจการประเภทเดียวกันหรือไม่ ปัญหานี้ได้เคยไปตรวจสอบกับกรมแรงงานแล้วได้ความว่ากิจการขายรถยนต์ ซ่อมแซมรถยนต์ และขายอะไหล่รถยนต์เป็นกิจการประเภทเดียวกัน โดยกรมแรงงานจัดไว้ในหมวดหมู่เดียวกัน คือ กรมแรงงานมีคู่มือจัดประเภทกิจการต่าง ๆ ไว้เป็นหมวดหมู่ ฉะนั้น หากมีปัญหาเกี่ยวกับประเภทของกิจการก็อาจสอบถามจากกรมแรงงานได้

การก่อตั้งสหภาพแรงงานเป็นเสมือนการผิงกำลังของฝ่ายลูกจ้าง เพื่อเกิดอำนาจต่อรองกับนายจ้างในเรื่องที่เกี่ยวกับค่าจ้าง สวัสดิการ ความปลอดภัยในการทำงาน และอื่น ๆ ซึ่งเรียกรวม ๆ กันว่า “ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง” เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งโดยหลักการแล้ว การก่อตั้งสหภาพแรงงานหาได้เป็นไปเพื่อเป็นปฏิปักษ์กับนายจ้างไม่ แต่เนื่องจากประเทศเรายังเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาอุตสาหกรรม ถือว่ายังใหม่ต่อกฎเกณฑ์เหล่านี้ การให้การศึกษาเพื่อให้เข้าใจกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ยังมีน้อย นายจ้างเองก็มีความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ไม่ค่อยถูกต้องนัก จึงมักจะเกิดการต่อต้านการก่อตั้งสหภาพแรงงานของลูกจ้าง ส่วนลูกจ้างเองเมื่อกฎหมายให้สิทธิบางครั้งก็ใช้สิทธิจนเพลิดเพลินไม่ได้คำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญ ในที่สุดผลเสียก็อาจตกได้แก่ฝ่ายลูกจ้างเอง ฉะนั้นการใช้สิทธิตามกฎหมายจึงควรจะทำโดยรอบคอบและด้วยปัญญา หากนายจ้างมีกำไรมาก การเรียกร้องเป็นเสมือนการต่อรองให้ผลประโยชน์ตกได้แก่ลูกจ้างซึ่งได้ร่วมบากบั่นกันมาเป็นสิ่งที่สมควร

แต่ในกรณีที่กิจการของนายจ้างประสบกับการขาดทุนย่อยยับ หรือภาวะเศรษฐกิจโดยส่วนรวมมีผลกระทบต่อกิจการของนายจ้างจนอ่อนแอจน ลูกจ้างก็ควรชลอการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งอันอาจทำให้กิจการของนายจ้างต้องมีอาการทรุดหนักลงไปอีก สิ่งสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ของนายจ้างและลูกจ้างอยู่ที่ความสุจริตใจต่อกัน

อย่างไรก็ดี นายจ้างพึงสังเกตว่าในการรวมตัวกันเพื่อยื่นข้อเรียกร้องก็ดีหรือการรวมตัวกันก่อตั้งสหภาพแรงงานก็ดี กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ได้ให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างไม่ให้ถูกกลั่นแกล้งโดยนายจ้าง โดยได้บัญญัติห้ามนายจ้างกระทำการดังนี้

(1) เลิกจ้างหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้ลูกจ้างทนทำงานอยู่ต่อไปได้เพราะเหตุที่ลูกจ้างหรือสหภาพแรงงานได้นัดชุมนุมทำคำร้องยื่นข้อเรียกร้อง เจริญหรือดำเนินการฟ้องร้องเป็นพยานหรือให้หลักฐานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

(2) เลิกจ้างหรือกระทำการใด ๆ ให้ลูกจ้างไม่สามารถทนอยู่ได้เพราะเหตุที่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน

(3) ชักขวางในการเป็นสมาชิกหรือให้ลูกจ้างออกจากสมาชิกหรือให้หรือตกลงให้เงินหรือทรัพย์สินแก่ลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่ของสหภาพ เพื่อมิให้สมัครหรือรับสมัครลูกจ้างเป็นสมาชิก หรือเพื่อให้ออกจากการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน

(4) ชักขวางการดำเนินการของสหภาพหรือสหพันธ์แรงงานหรือขัดขวางการใช้สิทธิของลูกจ้างในการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน

(5) เข้าแทรกแซงการดำเนินการของสหภาพหรือสหพันธ์แรงงาน โดยไม่มีอำนาจโดยชอบ

ส่วนลูกจ้างเองก็ถูกกฎหมายบังคับห้ามไม่ให้บังคับหรือขู่เข็ญ โดยทางตรงหรือทางอ้อมให้ลูกจ้างต้องเป็นสมาชิก หรือต้องออกจากความเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการกระทำต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ถือว่าเป็นการกระทำอันไม่เป็นธรรม

3. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

กฎหมายจัดตั้งศาลแรงงาน เป็นแม่บทในการจัดตั้งศาลแรงงาน โดยกำหนดลักษณะของศาลแรงงาน อำนาจของศาล คุณสมบัติของผู้พิพากษาศาลแรงงาน จะเห็นได้จากคำนิยามคำว่าศาลแรงงานในพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่าหมายรวมถึง ศาลแรงงานกลาง ศาลแรงงานภาคและศาลแรงงานจังหวัด สำหรับ ศาลแรงงานกลางมีเขตอำนาจครอบคลุมไปถึงจังหวัดใกล้เคียงด้วยคือ จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร นครปฐม นนทบุรี และปทุมธานี

ศาลแรงงานมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงาน หรือตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์

(3) กรณีที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์

(4) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หรือของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์หรือรัฐมนตรีตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์

(5) คดีอันเกิดแต่มูลละเมิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง สืบเนื่องจากข้อพิพาทแรงงาน หรือเกี่ยวกับการทำงานตามสัญญาจ้างแรงงาน

(6) ข้อพิพาทแรงงานที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยขอให้ศาลแรงงานชี้ขาดตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์

องค์คณะผู้พิพากษาในศาลแรงงานประกอบด้วย ผู้พิพากษาซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการกับผู้พิพากษาสมทบ ฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างฝ่ายละ 1 คน ซึ่งเป็นผู้ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลตามบัญชีรายชื่อผู้แทนฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างที่กรมแรงงานเสนอ

คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบอาจเป็นที่สนใจของท่านผู้อ่านก็ได้ เพราะท่านผู้อ่านเองก็อาจมีโอกาสดำเนินการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาสมทบได้ คุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดมีดังนี้

(1) มีสัญชาติไทย

(2) บรรลุนิติภาวะ

(3) มีภูมิลำเนาหรือสถานที่ทำงานอยู่ในเขตศาลแรงงานนั้น

(4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(5) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(6) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

(7) ไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ เว้นแต่พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือพ้นเวลาที่ศาลได้กำหนดในการรอกาลลงโทษแล้ว

(8) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง กรรมการพรรคการเมือง หรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งหรือทนายความ เจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง สมาชิกวุฒิสภา

กฎหมายวิธีพิจารณาความแรงงาน เป็นบทบัญญัติพิเศษใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลแรงงานโดยเฉพาะ แต่ก็ยังได้อนุโลมหลักการทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ด้วย

เนื่องจากในขณะนี้ ยังไม่มีการตั้งศาลแรงงานภาคและศาลแรงงานจังหวัดในภาคหรือในจังหวัดใดเลย กฎหมายจึงมีทางออกให้ โดยให้ศาลแรงงานกลางมีเขตอำนาจคลุมไปทุกท้องที่ที่ยังไม่มีการตั้งศาลแรงงาน ยิ่งไปกว่านั้น กฎหมายยังให้ถือสถานที่ทำงานของลูกจ้างเป็นท้องที่ที่มูลคดีเกิดขึ้น ศาลแรงงานในท้องที่นั้นมีอำนาจชำระสะสางคดีนั้น แต่เนื่องจากยังไม่มีการจัดตั้งศาลแรงงานในต่างจังหวัดเลย กฎหมายจึงบัญญัติบทเฉพาะกาลไว้เป็นทางออกให้ทำการยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดที่มีอยู่ขณะนี้ได้เลย นับได้ว่าเป็นวิธีการที่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เดิมทีประเทศเรายังไม่มีกฎหมายแรงงานบัญญัติออกมาใช้บังคับในเรื่องแรงงานโดยเฉพาะเจาะจง มีแต่บทบัญญัติว่าด้วยการ

จ้างแรงงาน มาตรา 575-586 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่าการจ้างแรงงานคืออะไร ค่าจ้างเป็นอย่างไร นายจ้างมีสิทธิเลิกจ้างลูกจ้างได้โดยวิธีใด ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าหรือไม่ และกรณีอะไรบ้างที่ไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า แต่กฎหมายดังกล่าวมิได้บัญญัติถึงสิทธิหน้าที่สำคัญของนายจ้างและลูกจ้างหลายประการ เช่น การกำหนดเวลาทำงาน เงินค่าชดเชย ค่าทดแทน การเรียกร้อง การจัดตั้งสหภาพ ตลอดจนความคุ้มครองการทำงานของลูกจ้างหญิง และเด็กเป็นต้น เป็นเหตุให้รัฐบาลจำเป็นต้องตรากฎหมายแรงงานออกมาใช้บังคับกับเรื่องของแรงงานโดยเฉพาะเจาะจง

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติมาตรา 575-586 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ยังคงใช้บังคับอยู่เท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายแรงงาน ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะ เช่นในเรื่องการบอกกล่าวล่วงหน้าในการเลิกจ้างตามมาตรา 582 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปได้ถูกนำมาใช้บังคับอยู่เป็นประจำ

จะขอกล่าวถึงสาระสำคัญซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 575-586 ดังนี้

1. จ้างแรงงาน คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าลูกจ้าง ตกลงทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่านายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้สินจ้างในที่นี้ก็คือค่าจ้างหรือที่เรียกว่าเงินเดือนนั่นเอง

2. นายจ้างจะโอนสิทธิของตนให้แก่บุคคลภายนอกก็ได้เมื่อลูกจ้างยินยอมพร้อมใจ และลูกจ้างจะให้คนอื่นทำงานแทนตัวเองก็ได้เมื่อนายจ้างยินยอมพร้อมใจ

3. ถ้าลูกจ้างไปรับรองโดยแสดงออกชัดหรือโดยปริยายว่าตนเป็นผู้มีฝีมือพิเศษ หากมาปรากฏว่าไร้ฝีมือเช่นนั้น ไซ้รายนายจ้างบอกเลิกสัญญาเสียได้

4. ถ้ากำหนดระยะเวลาดังกล่าวสิ้นสุดลงแล้วลูกจ้างยังคงทำงานอยู่ต่อไปและนายจ้างรู้แล้วไม่ทักท้วงก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าได้ทำสัญญาจ้างกันใหม่โดยความอย่างเดียวกันแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจบอกเลิกสัญญาเสียได้ โดยวิธีบอกกล่าวเช่นเดียวกับข้อต่อไป

5. สัญญาจ้างที่ไม่ได้กำหนดว่าจ้างกันนานเท่าไร ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกสัญญาด้วยการบอกกล่าวล่วงหน้าเมื่อถึงหรือก่อนจะถึงกำหนดจ่ายสินจ้างคราวใดคราวหนึ่งเพื่อให้เป็นผลเลิกสัญญากันเมื่อถึงกำหนดจ่ายสินจ้างคราวถัดไปข้างหน้า แต่ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวล่วงหน้ากว่า 3 เดือน นายจ้างจะจ่ายสินจ้างแก่ลูกจ้างเสียให้ครบจำนวนที่จะต้องจ่ายจนถึงเวลาเลิกสัญญาตามกำหนดที่บอกกล่าวนั้นทีเดียว แล้วปล่อยลูกจ้างจากงานเสียในทันทีก็ได้ แต่ถ้าลูกจ้างจงใจขัดคำสั่งของนายจ้างอันชอบด้วยกฎหมาย หรือละเลยไม่นำพาต่อคำสั่งเช่นว่านั้นเป็นอาชญา ละทิ้งการงานไปเสีย กระทำความผิดอย่างร้ายแรง หรือทำประการอื่นอันไม่สมแก่การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ลุล่วงไปโดยถูกต้องและสุจริตก็ดี ท่านว่านายจ้างจะไล่ ออกโดยมีพักต้องบอกกล่าวล่วงหน้าหรือให้สินไหมทดแทนก็ได้

6. มีกรณีที่กฎหมายนี้บัญญัติไว้เป็นการคุ้มครองลูกจ้างที่มาจากถิ่นไกล แต่บทบัญญัตินี้มักจะไม่ใคร่มีผู้ใดสนใจนัก อาจเป็นเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่สำหรับลูกจ้างที่มีรายได้น้อย อยู่แล้วก็อาจช่วยบรรเทาความเดือดร้อนได้ คือ กรณีที่นายจ้างได้จ้าง

ลูกจ้างมาแต่ต่างถิ่น โดยนายจ้างออกเงินค่าเดินทางให้ เมื่อสัญญาจ้างสิ้นสุดลง ถ้าไม่ได้กำหนดกันไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญาแล้ว นายจ้างจะต้องใช้เงินค่าเดินทางขากลับให้ แต่ต้องเป็นดังต่อไปนี้

(1) สัญญาจ้างมิได้เลิกหรือระงับเพราะการกระทำหรือความผิดของลูกจ้าง และ

(2) ลูกจ้างกลับไปยังถิ่นที่ได้จ้างเอามาภายในเวลาอันสมควร

ลักษณะพิเศษบางประการของวิธีพิจารณาคดีในศาลแรงงานคือ

1) **หลักการและวิธีการ** ศาลแรงงานยึดเอาความประหยัดสะดวกเป็นหลักการและความรวดเร็ว เทียงธรรมเป็นวิธีการ จะเห็นได้ว่าคดีที่ขึ้นศาลแรงงานดำเนินไปโดยรวดเร็วกว่าทั้ง ๆ ที่อัตราคดีก็ไม่น้อย คู่ความก็ได้รับความสะดวกตามสมควร ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ก็แทบจะไม่ต้องเสียเลย

2) **การยื่นฟ้องคดี** สำหรับผู้ที่มีข้อพิพาทมาพึ่งศาลแรงงาน แม้ไม่อยู่ในฐานะที่จะปรึกษาหรือจ้างทนายความได้ก็ไม่มีปัญหา เพราะศาลแรงงานได้จัดให้มีนิติกรไว้บริการผู้ที่มาพึ่งศาลแรงงาน นิติกรเหล่านี้เมื่อรับทราบข้อเท็จจริงแล้ว จะช่วยจัดพิมพ์คำฟ้อง และแนะนำวิธีการให้ การส่งหมายศาลแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ศาลแรงงานจะเป็นผู้จัดการให้โดยคู่ความไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณาศาลจะเป็นผู้ตามพยานเอง จึงนับว่าเป็นความสะดวกที่ประชาชนทั่วไปจะได้รับ

3) **ที่ปรึกษากฎหมาย** ในศาลแรงงานคู่ความจะไม่มี การแต่งตั้งทนายความเข้าต่อสู้คดี จะมีก็แต่การตั้ง ที่ปรึกษากฎหมายเท่านั้น

กล่าวคือคู่ความมีสิทธิแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายเพื่อให้คำแนะนำแก่คู่ความ แต่ไม่มีสิทธิถามและซักค้านพยาน เว้นแต่ศาลจะอนุญาต แต่ในทางปฏิบัติศาลมักจะอนุญาตให้ที่ปรึกษากฎหมายของคู่ความถามและซักค้านพยาน

4) การอุทธรณ์ เมื่อศาลแรงงานพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งแล้วคู่ความที่ไม่พอใจคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นต่อศาลฎีกา แต่ข้อที่อุทธรณ์จะต้องเป็นข้อกฎหมายเท่านั้น

บทสรุป

กฎหมายแรงงานเป็นเหมือนกติกาที่กำหนดขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาแรงงานโดยที่ปัญหาแรงงานยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมของเรา ในความรู้สึกของนายจ้าง นายจ้างมักจะรู้สึกว่า กฎหมายแรงงาน บัญญัติเข้าข้างลูกจ้าง ขณะเดียวกันในสายตาของลูกจ้างก็มักจะตำหนิกฎหมายแรงงานที่เราถืออยู่ว่าเป็นกฎหมายของนายทุน เราคงไม่อาจปฏิเสธความจริงที่ว่า กฎหมายแรงงานของเรายังมีจุดบกพร่องที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงอยู่บ้าง แต่ด้วยความเห็นของข้าพเจ้าแล้ว เห็นว่ากฎหมายแม้จะแก้ไขและได้รับการปรับปรุงแก้ไขมาแล้วเป็นสิบเป็นร้อยปี ก็ยังหาความสมบูรณ์แบบได้ยาก ทั้งนี้เพราะว่าโดยธรรมชาติของมนุษยชาติก็ดี สภาพบ้านเมืองของเราก็ดี มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาหากที่กฎหมายจะปรับปรุงให้ทันกับความผันแปรดังกล่าว แต่ผู้ใช้กฎหมายน่าจะมิพบทบทวนสำคัญยิ่งกว่า การตีความกฎหมายก็ดี การปรับบทกฎหมายกับข้อเท็จจริงก็ดี หากได้กระทำอย่างชาญฉลาดและคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติโดยรวมแล้ว กฎหมายแรงงานที่เราถืออยู่ก็เป็นกติกาที่ใช้บังคับได้ดีพอสมควรทีเดียว

แต่ผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในปัญหาแรงงานย่อมได้แก่ นายจ้างและลูกจ้าง หากนายจ้างและลูกจ้าง ได้ใช้ความสุจริตใจและความเห็นอกเห็นใจเข้าหากัน ฝ่ายนายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างด้วยเมตตาธรรม

ลูกจ้างทำงานด้วยความขยันขันแข็งโดยตระหนักถึงประโยชน์ของนายจ้างเป็นที่ตั้ง เป็นตัวของตัวเอง ไม่ตกเป็นเครื่องมือของ ผู้ไม่หวังดีต่อประเทศชาติ ข้าพเจ้าเชื่อว่าปัญหาใหญ่อย่อมกลายเป็นปัญหาเล็ก และปัญหาเล็กก็จะได้รับการแก้ไขไปในที่สุด ●

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

5544

KC
33
ป238ค
2525
ล.3

กรมประชาสัมพันธ์. กองวิชาการ
ความรู้ชุดกฎหมายชาวบ้าน (เล่ม 3

สำนักงานศิลปวัฒนธรรม
กรมประชาสัมพันธ์